COMMENTARII
DE REBVS
IN
SCIENTIA NATVRALI
ET
MEDICINA
GESTIS.

VOLVMINIS IV. PARS II.

LIPSIAE, MDCCLV.
APVD IOH. FRIDERICVM GLEDITSCH
Venduntur etiam
Amſtelodami apud I. Schreuder et P. Mortier iun. Pariſiis apud
Briaſſon, Patavii apud I. Manfrè, Venetiis in B. Albrizzi et S.
Coleti officinis, Romae apud Venant. Monaldini.

I.

Commentarii societatis regiae scientiarum Gottingensis Tom. III. ad annum 1753. Gottingae. Sumtibus Eliae Luzac. 1754. 4. alph. 2. pl. 16. tab. aen. 11.

ox ab initio notamus, huic etiam commentariorum tomo, ut solet, a societate praefationem praemitti, ea, quae hucusque acta fuerunt in societate, recensentem, nomina etiam omnium, quae praeterito anno interfuerunt, membrorum adducentem, simulque continentem docte conscriptam IO. DAV. MICHAELIS orationem, *de defectibus historiae naturalis ac philologiae, itinere in Palaestinam Arabiamque suscepto sarciendis.* Sequuntur deinde:

1) *Obseruationum meteorologicarum ab anno* p. 1.
*1741. ad an. 1749. summa capita**, Auctore SAM. CHRIST. HOLLMANNO. Descripto autem instrumentorum, barometri thermometrique, apparatu, vicissitudines frigoris et caloris, eiusque gradus, nec non tonitrua, fulgura, nebulas, niuisque sexangulares et elegantes flocculos adnotat, et in additis tabulis, in quinque lineas distinctis, obseruationis insti-

* exposita a. d. 13. ian.

tutae diei horam, barometri thermometrique ſtatum, ventorum plagas et tempeſtates exponit Cl. Auctor.

p. 67. 2) IO. MATTHIAE GESNERI *de electro veterum praelectio* *. Pereleganti autem hac diſſertatione, ut, quid de electro et vi electrica cognouerint veteres, pateat, primo in nominis rationem inquirit, et, adſentientibus veterum locis, demonſtrat antiquiſſimis graecis ſolem ἠλέκτωρ, lunam ἠλεκτρὶς, et ob cognationem ſuccinum electrum vocari, eademque denominatione aurum inſigniri, et miſturam aliquam auri atque argenti, ſiue ab natura ſibi iuncta fuerint haec corpora, ſiue arte. Veterum exinde auctorum loca explicat, quid veteribus de natura electri ſuccini et ſpeciatim de incluſis animalibus notum fuerit, oſtendit, vim eius magneticam variosque alios uſus magno cum eruditionis apparatu hiſtorice percurrit.

p. 115. 3) IO. GOTTFR. ZINNII *obſeruationes anatomicae de tunicis et muſculis oculorum* **. In varias diſquiſitionem diuiſit ſectiones Cl. Auctor, viam nerui optici, eius inuolucra, oculi poſt ea tunicas, eiusdemque muſculos ſigillatim exponens, quum vero omnes, quas natura ſuppeditat, obſeruandas conditiones conciſe et accurate declarauerit, nunc tantum primaria quaedam ex his adduxiſſe ſufficiet. Neruus opticus in ingreſſu ad orbitam durae matris plica tegitur et antrorſum atque deorſum, ſed etiam extrorſum procedit, in hoc ipſo loco quoque contrahitur, et celluloſa tela intercedenti oſſi adhaeret, mox vaginam a dura matre ſuſcipit, et directione mutata leuiori modo extrorſum vergit et ad inferiora declinat, ut in bulbum ſemper inferius magis inſeratur, ac eius fuit in orbitam ingreſſus. De vagina durae matris, ad

* Habita a. d. 3 febr. 1753.
** Lectae a. d. 8 febr. 1753.

ad neruum pertinente, etiam notatur, eam omnem in ſcleroticam terminari, exteriorem tamen celluloſam telam ſuper bulbum expandi. Finitur autem ſic, ut in ſcleroticam non continuetur, ſed fibris ſuis margini poſteriori, craſſiori, prominenti ſcleroticae, prout ligamenta alias ſolent, inſeratur, id, quod maceratione inſtituta intelligitur, qua ſclerotica denſa et tenax, vagina vero tenuis et laxa redditur. Huic vaginae ſubeſt pia mater, arctius medullae nerui nexa, celluloſa tela eius faſciculos iungens, ad bulbum propior, in adultioribus plerumque aliquantum fuſca. Illa ſimul cum neruo, oculo vicino, conſtringitur, ita tamen, ut verſus tempora conuexior, verſus naſum planior ſit, quo in loco a nerui ambitu reflexa ad ſcleroticae faciem internam accedit, eiusque laminam internam format, firmior reddita, concentrica ſcleroticae, intus ad choroidem fuſca, ab ea nunquam ſeparabilis; ut in fetu tandem, ubi paullo laxior, nouam membranam, ſcleroticam inter et choroidem conſtituat. Ipſa autem choroidea cum hac p. 124. celluloſa tela tantum coniuncta, eodem loco, ubi piam matrem a neruo recedere diximus, originem ſumit, ut itaque choroides piae matris continuatio dici nequeat, ora namque rotunda exſculpta, tanquam annulo ſeu circulo tumidulo, concentrica porro ſcleroticae, oritur et procedit, quod maceratio choroidem reſoluens plenario confirmat. Retina tandem, ex medullari nerui parte producitur, quae tenerrimam laminam cribroſam tranſit, choroideae tantum contiguam, medulla nerui etiam poſt in papillam eminet et deinceps in laminam illam, cui retinae nomen eſt, expanditur. Cum humore vitreo arcte cohaeret, ut diuelli a Cl. Auctore non potuerit, eam tamen ſimplicem membranam eſſe iudicat, ex tenera tela celluloſa ſtaminibusque nerueis conflatam, quae vaſorum etiam diuiſioni fundamentum praebeat, nullo vero artificio in duas partes diuidi queat.

 Muſcu-

p. 130. Musculorum dein originem traditurus, varia, quae circa fundum orbitae notanda sunt, explicat Cl. Auctor. Foramen scilicet opticum ita positum est, ut margo superior et interior longior, inferior vero et exterior breuior terminetur, ex quo consequitur, ut omnium musculorum origo in eodem plano esse non possit. Per fissurae autem sphenoideae superiorem locum accedens dura mater, illi, quae per foramen opticum exit, occurrens, ligamentum tendinis instar, efformat, ex quo tres, adducens, deprimens et ex parte abducens, musculi enascuntur carnei, propaginibus tamen tendineis, ab hoc ligamento deductis, contenti, quarum conditionum sigillatim subtiliorem descriptionem suggerit Cl. Auctor. Attollens musculus solus ex diuisionis durae matre angulo proficiscitur, supra quem leuator palpebrae ex periostio orbitae enascitur, qui, ut obliquus superior, vaginam nerui optici non attingit, siquidem hic, ultimo nominatus, periostio orbitae eo loco adhaeret, ubi dura mater sphenoidei ossis partem, cum ethmoidei portione plana nexam, inuestit, antrorsum autem per trochleam progressus, in posteriori bulbi sede fibris radiatim dispersis, desinit, anterius tamen ac tendo obliqui minoris, cuius finis posterior est et medio tendini illius respondet. Ad insertionem tandem in scleroticam tendines rectorum musculorum ita attenuantur, ut reliqua parte tenuiores sint, hinc neque scleroticae crassitiem augeant, neque, ut multorum est opinio, in aponeuroticam membranam confluant, sed interuallis interpositis desinant.

p. 140. Ligamenta tarsea, a WINSLOWO notata, ultimo perpendit Noster loco; illi tamen durae matris laminae, quae in palpebram descendens, leuatorem et orbicularem, musculos disiungit, ligamenti nomen abiudicat; ad tarsum non nisi cellulosa existit, hinc ad eum integra non pertingit. Figurae additae nouorum horum inuentorum rationem exprimunt.

7) *De*

7) *De corporum marinorum, aliorumque peregrinorum, in terra continente origine, commentatio* SAM. CHRISTI. HOLLMANNI *. Incitatus Cl. Auctor, ingenti, quae Gottingae deprehenduntur, lapidum, petrefactis varii generis scatentium, numero, et miranda ossium permagnorum, de quibus alibi exposuit **, fabrica, conturbatus etiam permultis diuersorum auctorum, de eorum origine, disputationibus et hypothesibus, in veram eorum originem inquirendi magis accensa est magisque illius libido. Incipit itaque a veterum obseruationibus, et philosophorum eorum opinionem testimoniis corroborat, qui terram, quae nunc habitatur, maribus olim obtectam fuisse statuunt, hinc marinorum corporum ortum inde explicant, in qua recentiori tempore OVIDIVS atque TERTVLLIANVS permanserunt opinione. Post haec rudia et imperita, subtilitatibus nugisque obuoluta secula, negligentius in veram huius rei originem inquisiuerunt, accedentibus pernoxiis aequiuocae generationis et lusus naturae hypothesibus, quae quidem substituta illa, qua per diluuium factae mutationi omne adscribitur punctum, opinione aliquantum deturbabatur, usque tamen recurrebat, ita quidem, ut maiora animantium ossa etiam lusum naturae aut gigantum ossa exprimere dicerentur, multis simul immistis fabulis. Recoxit autem, diluuium uniuersale Noachicum causam esse, sententiam BVRNETVS, quam exornans WOODWARDVS, confusioni corporum, per inundationem factae, ordinem per specificam grauitatem datum fuisse statuit. Quae sane sententia plurimorum animis nostris etiam temporibus tam firmiter insidet, ut ab ea se auelli vix patiantur. His itaque tricis, quo eo melius expedire se possit, nunc tria in se suscipit peruestiganda momenta Cl. Auctor, num scilicet, dispersa per orbem corpora marina

p. 285.
p. 307.
p. 319.

* lecta a. d. 1 sept.

** vid. Comment. nostr. Vol. II. P. IV. p. 703 seq.

rina et exotica diluuii ſint reliquiae, deinde num a recentioribus talis excogitata ſit diluuii facies, ex qua omnia melius intelligi poſſint, et annon alius ſuppetat modus, illuſtrandae corporum marinorum origini accommodatus. Contra primam autem opinionem eſſe contendit, quod corpora marina magis in montibus eorumque cacuminibus, ad quae ob naturale ſibi pondus facile deuenire non potuiſſent, quam in vallibus circumiacentibus, in quibus commode magis depoſita fuiſſent, deprehendantur: porro, quod in anguſto admodum ſpatio tanta conchyliorum copia coaceruetur, tantae ſaepius teneritudinis et paruitatis, quae per multa millia ſtadia aduehi potuiſſe nullo videantur modo, id quod copioſis exemplis, et aliquibus ſubiunctis iconibus comprobatur: deinde, quod ſola marina, non alia ex terreſtribus admixtis vel arte etiam productis, corpora ſimul congeſta inueniantur: quod corporum petrefactorum facies huic refragetur hypotheſi; alia nimirum v. c. conchylia cruſta ſua adhuc inueſtiri, alia eadem deſtitui, ſuperſtite nucleo oſſeo, formam referente, alia iterum, cum duro lapide coaluiſſe, quae omnis mutatio breuis illius temporis, per quod durauit uniuerſale diluuium, ſpatii effectus eſſe nequeat: quod tandem terrae ſe inuicem excipientia ſtrata, non ſint opinioni conformia, quae et craſſitie ſaepe a ſe diſcrepant et ſucceſſionis modo, ſiquidem poſt leuiora grauiora ſequantur ſtrata, et haec iterum leuiora grauioraque
p. 339. eodem excipiant ordine. Quae quum ita ſint, ut ex diluuio argumenta, phaenomenorum ad explicationem facientia, deſumi non poſſint, ad veterum refugiendum eſſe opinionem arbitratur Cl. Auctor, terrae omnis continentis ſuperficiem aquis ſcilicet fuiſſe ſubmerſam, quippe quae opinio, ſuis circumſcripta cancellis, declarandis phaenomenis apprime faciat ſatis, cuius rei periculum, ut videtur, laudabili cum ſucceſſu Noſter inſtituit. Eſt tamen in modo, quo haec

haec euenerint, aliqua obſcuritas, quam ita illuſtrare tentat, ut refutata prius ANTON. LAZARI MORO ſententia, qua ex mari montes excreuiſſe, facta propulſione, et omnem continentem euomi quaſi potuiſſe credebat, poſſibili quidem et non nullis exemplis dilucidata, non tamen probabili, alia veriora ſuppeditet fundamenta. Terrae motibus varias regiones p. 355.
totas fuiſſe euerſas notum ſic eſt, ut de iis Herculanei, ante mille et ſeptingentos annos voragine hauſti, nunc denuo in lucem protracti, et nupera peruuiani regni metropolis Limae, portusque Callaenſis, exempla et alia plura; dubitationem relinquant nullam, qui, quum fulgura ſint ſubterranea, terrae incumbentis faciem concutientia, in locis, ubi cryptae et cauernae ſubterraneae exiſtunt, orientia, fieri ali- p. 364.
ter non potuiſſe, quin maris itinera his ipſis mutata exiſtant, in loca decliuiora recedant, grauitatis terrae centrum permutetur, eiusque *alius conuerſionis diurnae axis et obliquus ad planum orbis annui ſitus* efficiatur, ut corpora a mare longe diſſita in remotis terris ſepulta inueniantur. Tantis autem ubique circumuallatam propoſuit ſuam hypotheſin Noſter argumentis, ut a vero eam prope abeſſe fatendum ſit.

In quatuor additis tabulis tum lapicidinae prope Gottingam reperiundae, ſtrata, tum partes quaedam, petrefactis farctae, lapidum eleganter delineantur.

9) IO. GEORG. ROEDERER *ſermo de commu-* p. 397.
nicatione, quae utero grauido cum placenta intercedit *. Duplex eſt auctorum de hac communicatione ſententia, alii per vaſorum ſanguiferorum, alii per tenuiorum anaſtomoſin fieri eandem autumant. Vtrique per iniectiones ceraceas ſuam comprobare auſi ſunt, aliam ingreſſus eſt viam Cl. Auctor, quid ex inſtitutis, in puerperis viuis obſeruationibus eluceſcat,

* lect. a. d. 1. decembr.

difquifiturus. Varii eadem tentarunt, longe plura cepit tentamina Nofter: Edito itaque vegeto et viuo partu, nulloque effluente ex utero fanguine, tanquam figno, placentam adhuc integre utero adhaerere, obferuauit, tunc demum praefciffo funiculo umbilicali, nullum in funiculo fuiffe pulfum, ex genitalibus fanguinem non prorupiffe, magna tamen vi et arcu facto ex funiculo, fenfim lentius, mox nihil, idque inter aliquot minuta horae prima; fanguinis quantitatem profluentem vix unciam unam et femiffem multum fuperaffe; uterum contractum fuiffe, fed ita, ut laxe funiculum comprehenderit, foluta porro placenta, uterum fanguinem dimififfe, placentae vero vafa maiora fanguine vacua, in primis arteriofa fuiffe, ea vero ligato funiculo fanguine turgere. Ex quibus id confequitur, ut, quum funiculus non conftringatur, vel in vafis eiusdem enafcatur thrombus, vel nihil ad placentae vafa fanguinis deueniat. In arteriis, quod vacuae funt, non eft coagulum, forte facilius in venis, fed nec hae turgent multum, ut fanguinis nihil acceffiffe noui inde pateat, et quid impediret, porro concludit Cl. Auctor, quo minus per anaftomofes, venas et arterias placentae intercedentes, omnis euacuetur fanguis, quum alias minoris arteriae laefio letalem facere poffit cruoris effufionem. Probabile igitur fit, uteri et placentae vafa immediata inofculatione fibi non iungi: in iis porro cafibus, ubi funefta fanguinis per funiculum non ligatum ef-
p. 404. fufio contigit, placentam ab utero fuiffe folutam. Vafa, in uteri fubftantiam interne aperta lumina oftendunt, manifefto ampla, in puella, catameniorum tempore, ad quartam lineae partem luculenter hiantia, idem in utero grauido diffecto apparuit, in placentae fuperficie nullum vafis lumen confpicitur, copiofa vero et ampla in uteri fuperficie, fanguinem, fi remouetur placenta, fundentia, quod idem fanguis, ex fano utero prorumpens, dum placenta foluitur.

tur, declarat. In placenta itaque vasorum lumina admodum sunt exigua; extraxit scilicet, id euicturus Cl. Auctor, post quam recens natus respirauit, placentam, sine funiculi tamen compressione, nec funiculum soluit, et pulsantibus licet eius arteriis nihil ex placentae superficie effluxit, nec orificium apparuit. Post pauca minuta cessauit pulsus, in placenta primum, dein in parte funiculi, huic propiori, circa infantem proxima adhuc obseruandus; calor funiculi prius ac pulsus periit, et dissectus funiculus tandem unciam circiter sanguinis effluere fecit. Idem euentus, quum infans simul cum placenta calidae tradebatur aquae, et dum eadem cum infante cohaerens, relinquebatur, ut inosculationis vis hucusque adsumta multum labefactetur.

10) EIVSD. *sermo de pondere et longitudine recens natorum* *. Pondus hoc a nullo adhuc videtur cum aliquo studio fuisse disquisitum, docuere enim saepius facta pericula Cl. Auctorem, neque MAVRICELLVM neque PHILLIPSON illud rite determinasse. Describit itaque pondus infantis, placentae, sanguinis ex utero effluentis, sed ita, ut pondus infantis simul illud relictae portionis funis umbilicalis, fili, quo ligatur, et meconii, post partum adhuc inhaerentis, comprehendat. Adhibuit libram Gottingensem ciuilem, et pedem rhenolandicum, in decem partes diuisum. Ex omnibus autem, iam captis experimentis, quae et Cl. Auctor et nos optamus, ut ab iis, quibus copia data, repetiantur studiose, simul sumtis consequitur, summum infantis recens nati et maturi pondus octo libras vix superare, minimum quinque libris non esse minus, placentae pondus plerumque libram unam non exsuperare, sanguinis, ex utero exstillantis, post partum pondus duarum librarum esse, longitudinem vero infantum maximam pedem p. 410.

* Lect. a. d. 1 decemb.

pedem unum cum undecim pollicibus, minimam
p. 420. pedem unum cum ſex circiter pollicibus explere. In gemellis, quarum una monſtroſa, altera naturalis erat ſtructurae, pondus utriuſque ſimul conſideratum, maturi foetus ponderi fere aequale, et in pueris ſaepe teſticuli iam delapſi in ſcrotum vel uterque, vel uno alteroque in abdomine relicti fuerunt. Praeter ea Cl. Auctor in eo iam eſt, ut natorum aliquando pondus longitudinemque inquirat, quo rationem quam illud et haec inter ſe habet, inueniat.

p. 425. II) IO. GOTTFR. ZINNII *obſeruationes botanicae* *. Docent illae, noua attentione ſapientem partium plantae diſpoſitionem ſemper accuratius poſſe declarari. Adhibuit autem laudabilem ſuam perueſtigationem Cl. Auctor primo in deſcribendo *Stratiote* LINNAEI. Planta haec, aquis innatans foliisque lineari-lanceolatis, in margine aculeatis inſtructa, hinc Aloe ſimilis, ex foliorum ſinu pedunculum craſſum, foliis minorem protrudit, cui vero diuerſi ſexus, in diſtinctis autem indiuiduis, flores inhaerent. *Maſculini* in ſpatha bifolia recondunt alios, plerumque tres flores, cui ſingulo ſpatha monophylla, tenera et pellucida datur, ſupra ſpatham pedunculus ex aquis exſurgit, continens calycem triphyllum, corollam tripetalam, in cuius medio filamenta flaua numeroſa, et ſtamina duodecim, ſed filamentis longioribus, antheris erectis inſunt. *Feminini* fere ſimiles, petala maiora, tubas ſex, bifidas, triangulares, ſtigmate recuruo, alterne longiores continent, et ouarium hexaedrum, ſex loculare, ſeptis ſpirae in modum intortis, ſemina multa oblonga, parum alata comprehendunt. Planta per gemmas propagatur ſponte. Emendat itaque ex his botanicorum lapſus, qui vel non diſtinxerunt hos flores, vel rite non explorare poterunt.

Quod

* Lectae a. d. 29 Decembr. 1753.

Quod autem cum Hydrochari eam conuenire multi exiſtimant, eius etiam deſcriptionem ſuggerit Noſter et, prout prioris, partes floris accurate delineatas exhibet. In hac flos *maſculinus* quoad ſpatham p. 431.
et contentos flores fere ſimilis priori; ad LINNAEI deſcriptionem addi debet, ſtaminum nouem ſex exteriora breuiora et extrorſum recurua eſſe, tria interiora vero longiora exiſtere, ſingulis ad baſin ſtipitem adhaerere, omniumque antheras gemellas eſſe. Flos vero *femininus* absque ſpatha ouario oblongo, ſexloculari, ſeminibus rotundis, nudis foeto, inhaerentem habet corollam, inſtructam tubis ſex bifido-canaliculatis, inter quae nemini viſi, eminent ſtyli ſex lanceolati, baſi tubarum adnati. Caulis repit per flagella. Differentia a priori eſt in numero ſtaminum, ſeminibus, ornamentis floris, ſitu ouarii et habitu externo. Quum vero in utrisque florigeri pedunculi in ſpatha contineantur, qua ratione cum aliis vegetabilibus ſimilibus claſſem conſtituere poſſint naturalem, docet Cl. Auctor.

Deſcribit deinde aliquas plantas, nondum accura- p. 434.
te explicatas. 1) *Aſtragalum pedunculis foliis ſupparibus, floribus pendulis, ſiliquis erectis et longis, parum compreſſis,* MARTINI. HALLER. Enum H. Gotting. p. 260. Caulis ramoſus, folia pinnata, duodecim plerumque parium, foliola ouato elliptica, neruo ſpinuloſo, extremo impari, ſtipulae longae, pedunculi alares, ſpicati, bracteae albae, calyx parum hirſutus, denticulis duobus ſuperioribus diſtantibus, inferiori longiſſimo, flores ochroleuci, vexillum compreſſum, emarginatum, lateribus eleuatis, alae ut in congeneribus, carina obtuſe roſtrata, purpurea intus, ſiliqua longa, teres, ad ortum incurua, ad valuas compreſſa, erecta, ſemina ſcabra. 2) *Cardiacam chinenſem, albis calycibus aculeatis, ſemine nigro* MARTINI. HALLER, l. c. 326. Caulis fruticoſus, tomentoſus, folia petiolata, triloba, lobis inciſis,

cisis, flores in verticillis densis, calyx quinquangularis, extus dense tomentosus, dentibus quinque aculeatis, tubus corollae longus, profunde diuisus, galea longa, ut Leonuri, erecta, alba extus hirsutissima, alae acutae, lacinia media lata, transuersa, barba tripartita, quinque lineis rubris notata, filamenta antheras rubras sustinent, semina nigra angulosa. 3) *Dracocephalum foliis ex lanceolato linearibus, rarius dentatis, spinulosis, floribus gemellis* MARTINI. HALLER, l. c. 334. Folia in fine obtusa, neruo eminente in spinulam, calycis sursum gibbi, striati, labium superius trifidum, dente superiori longissimo, labium inferius distans, profunde bifidum. Faux longa, hians, galea breuis, profunde emarginata, barba maxima, trifida, media lacinia transuerse lata, margine crenato, stamina parum inaequalia, stylus bifidus. 4) *Plantam nouam, Coreopsidi affinem.* Planta pusilla, ramosa, terrae appressa, rami et folia coniugata, ad originem vagina breui cincta: Folia lanceolata, rarius dentata, petiolo folioso: Flores ex alis: Calyx ex foliolis constans, duorum ordinum, latis, hirsutis, conuexis, pilosis: Flores in radio ligulati, extremo bifido, stylus stigmate duplici, reflexo: Flores in disco cylindrici, quadrifidi, anthera cylindracea, tuba alba, stigmate bifido: Semen oblongum, compressum, ornatum annulo membranaceo, breui, tenerrimis pilis ciliato. Thalamus planus, paleaceus. Planta est annua, cuius etiam icon adiicitur, cum Coreopside multa communia habens, alia discrepantia, forte ad nouum genus referenda.

II.

II.

Iconum anatomicarum, quibus aliquae partes corporis humani delineatae traduntur. Fasciculus VII. Arteriae cerebri, medullae spinalis, oculi. Auctore ALBERTO DE HALLER. Gottingae, apud viduam Abr. Vandenhoeckii, 1754. fol. pl. 16. tab. aen. 6.

Quod in exponendis corporis humani vasis sibi pertexendum sumsit filum Ill. Auctor, ad arteriae carotidis internae ramificationes iam deduxit, cuius itaque distributionem, quatenus ab aliis descripta illa fuit, simul cum decenti de eorum cognitione iudicio, in praefatione docte recenset. Ipsa vero de hac dicta arteria carotide interna commentatio, spinae dorsi medullae vasa etiam complectitur, intercostalium et lumbarium anatomen alibi est daturus.

Cum interna, quae nominatur haec arteria, ob situm hocce nomen tueri nequeat, *cerebralem* potius vocandam esse putat Ill. Auctor, num vero eandem externa maiorem esse, nec ne, affirmari debeat, eam ambigit ob causam, quod ob exortum a carotidis trunco deductae arteriae thyroideae variantem in amplitudine etiam diuersitas occurrat, eodem fere modo, ac in flexionibus eius, quarum nulla est constantia, siue numerum siue magnitudinem spectemus. Ingressa in canalem petrosi ossis dura membrana quidem tegitur, sed sic, ut eam inter et duram matrem cellulosae telae pauxillum sit, neruo intercostali locum daturae, in hoc autem flexus quosdam constantiores habet, et *receptaculi sellae equinae* VIEVSSENII, in quod abit, sanguine perfunditur. Nullum vero, quod a GALENO introductum, ab aliis mox defensum, mox impugnatum fuit, rete mirabile eam circumdat arteriam. Quum enim aliquam eius speciem se inuenisse doceret RVYSCHIVS, eas vidisse suspicandum est arterio-

p. 1. (margin, beside "Cum interna ... ob"); p. 3. (margin, beside "am. Quum enim ...")

arterio-

arteriolas, quas ad infundibulum et glandulam pitui-
tariam abiiſſe detexit Noſter, vel quae in receptacu-
lum immittuntur. In receptaculo nimirum aliam
poſteriorem, aliam anteriorem arteriam et MECKE-
LIVS et HALLERVS prodiiſſe viderunt, quarum ra-
muſculi ad neruos, tertium, quartum quintumque
abeunt. Hi prius ac ophthalmica oriuntur, nec non
ex carotide, duram matrem perforante, copioſi ramuli
eduntur, ad neruum opticum, infundibulum, glandu-
lam pituitariam et plexum choroideum aliqui abeun-
tes. Porro arteria *communicans* inde ſnaſcitur circu-
lum WILLISII conſtituens, perpetua, diuerſae tamen
diametri, ad vertebralem abiens, quae deinceps ra-
mos ad proceſſus mammillares et vicinas partes able-
p. 5. gat. In diuiſione lobi poſterioris et anterioris cere-
bri in truncum anteriorem et poſteriorem etiam ar-
teria carotis interna nunc diſpeſcitur, quorum ante-
rior poſteriori minor, *anterior carotidis internae ra-
mus* ſiue *arteria corporis callosi* vocatur, cui praeci-
pue ramulos largitur, aliis in lobum cerebri anterio-
rem et per eius ſubſtantiam dimiſſis. Nullas tamen
cum ſinu quarto communicantes deprehendi, con-
p. 7. tra b. GÜNZIVM notatur. Ramus autem *poſterior
internae carotidis*, anteriori longe maior eſt et trun-
cum fere conſtituit, ramosque inter anteriorem et
poſteriorem lobum cerebri diſpergit, in pia matre de-
currit et dein fiſſurae SYLVII ſeſe immergit innu-
meras in ſubſtantiam cerebri daturus ramificationes.

Porro cerebrum a vertebralibus arteriis ramos
haud paucos accipit, quarum quidem origo, quum in
cerebro non ſit, ad ramos nunc, ad duram matrem
abeuntes, tantum reſpicit Ill. Auctor. Ex his primo
notanda venit arteria *poſterior durae membranae*, ad
primam iam vel ſecundam vertebram ablegata in du-
p. 8. ra matre copioſis ramulis diſtributa. Sed, poſtquam
vertebralis arteria, ſubiecta medullae oblongatae, cra-
nii cauitatem ingreſſa eſt, ante vtriuſque lateris trunci
con-

coniunctionem, nascitur ex illa *arteria cerebelli profunda*, aliquando tamen utriusque lateris ortus inter se non conuenit, et inde vasa arteriosa cerebelli inferiori parti, medullae oblongatae et neruis suppeditantur, nec non inde arteria *spinalis posterior* haud raro originem sumit, quae saepe peculiaris vertebralis arteriae ramus est. Haec in finem calami scriptorii cum flexu delata, ad plexum choroideum quarti ventriculi pertingit suis ramis, truncus in medulla spinali, copiosissimis ramulis progreditur, ad alteram lumborum vertebram desinens. Deinde *spinalis anterior* utrinque oritur, parallelo ductu per oblongatam et spinalem medullam descendit, cuius, ut prioris, rami sodales neruorum existunt, in collo duplex, in dorso unica est, et flexuosa ad medullae spinalis finem continuatur, a variis pro impari medullae spinalis neruo habita. Terminatur enim in confiniis ossis coccygis et sacri.

Post in fouea, medullae oblongatae ortum et pontem VAROLII intercedente, vertebrales arteriae in unam confluunt, quae *basilaris*, vulgo, a Nostro *truncus vertebralium communis* nominatur. Haec circa pontem ad cerebellum ramos varios et ad neruos secedere facit, ex quibus semper etiam unus alterue ad acusticos neruos abit sub *audituae internae* nomine. Ad anteriorem pontis partem autem delatus truncus finditur in quatuor ramos, aut ramorum fasciculos, quorum plerique dissectorum et WINSLOVIVS etiam duos tantum notauerunt. Egreditur nempe ex his *arteria superior cerebelli* aliquando multiplex, quae ponti, superiori cerebelli parti, natibus testibusque dictis prominentiis ramos largitur, aliisque vix constantis originis, superficiem et profundiorem cerebelli substantiam adit. Prope has autem ex vertebralium trunco utrinque dispergitur alia, cui *posterioris* aut *profundae cerebri* nomen imponit Ill Auctor, ab aliis etiam non praeteruisa, quae

p. 9.
p. 10.
p. 11.

tertio ventriculo et thalamis neruorum opticorum vicinis sedibus, plexuique choroideo ramis prospicit. Deinde demum truncus hic *communicantes* cum carotide arterias, quas *circulum* WILLISIVS vocauit, suppeditat. Neque tamen haec sola cum carotide communicatio, inter alios namque *profundae cerebri*, iam dictae minores ramos, quos copiose et graphice descriptos inuenimus, et quorum aliqui in posteriorem cerebri lobum diuiduntur, quidam et cum anterioribus carotidis ramis, a corpore calloso deductis, et cum posteriori eiusdem arteriae trunco aliquas alunt anastomoses, ut partito officio vertebralis arteria, aeque ac carotis inseruiat cerebro et de sanguinis arteriosi carotici et huius discrimine concidat multorum hypothesis. Est interim notatu dignus plexus, quem hae arteriae faciunt, in pia matre, quae a lobo cerebri posteriore, eiusque crure fornicis, nec non a cerebello abiens, antrorsum ad ventriculos laterales defertur.

Haec de singulari in enucleandis vasorum cerebri ramificationibus, patientia et studio Ill. Auctoris aliquam tantum suppeditant notitiam, quam pro rei dignitate repetere non licuit, nunc de medullae spinalis vasis eadem agit cum sollicitudine, primo com-
p. 13. munia, deinde singularia momenta proponens. Tres in uniuersum ad singulum neruum rami arteriosi pertinent, qui eorum interualla occupant, ex his unus ipsam medullam spinalem adit, alter duram ei super inhaerentem membranam, tertius inuolucrum vertebrarum, durae matri circumiectum. *Secundus* ex variis truncis in diuersis locis prouenit, vel ex thyroidea vel ex ceruicali aliqua. *Tertius* aliis ramis tum anteriorem tum aliis posteriorem partem inuolucri ambit, qui cum superioribus atque inferioribus communicant. Hi ex vicinis locis, in summo scilicet ex vertebrali, dein ex intercostalibus, lumbalibus et sacris proficiscuntur, quorum omnium et singulorum

accu-

accurate origo adnotatur. *Primus* tandem, ad ipſam medullam accedens, in anteriores et poſteriores ramos diſtribuitur, et cum ſpinalibus anaſtomoſes alit, anteriores ſaepe per duram matrem tranſeunt, poſteriores vero iterum reflexae haud raro anteriores fiunt. Nullibi tamen tot eorum ſunt, quot vertebrae, et in magnitudine earum quoque, fuſius hic expoſita, permulta diſcrimina.

Adiectae huic deſcriptioni quinque tabulae aeneae omnium vaſorum, iam deſcriptorum, delineationes praebent. *Prima* ex his baſin cerebri ſiſtit, cuius lobus poſticus ita reclinatur, ut fiſſura SYLVII, et deinde etiam ima ventriculi ſiniſtri obſeruetur ſedes. *Secunda* plexibus cerebri declarandis deſtinata, ſuperiorem partem cerebri omnem ablatam exhibet, ut nudum et integrum thalamis opticis inhaerens velum vaſculoſum pateat. In qua figura glandulae quaedam, in dura matre tentorii obſeruatae, nullibi deſcriptae, ſimul delineantur. In *tertia* plexu hoc remoto, nudi thalami apparent atque cerebellum, ob cerebri maiorem partem reſectum, et iam alia arteriarum itinera conſpiciuntur. Sequentes, medullae ſpinalis arteriis dicatae, in *quarta* anteriores repraeſentant, quarum poſteriores *quinta* continet. In earum explicatione, obſeruationes ſingulares de cerebro ſimul traduntur.

Excipit has peculiaris *arteriarum oculi hiſtoria*, eo magis neceſſaria, quod per earum diſquiſitionem et fabrica melius intelligitur et chirurgicarum, quae in hac parte fiunt, operationum indoles diiudicari poteſt. Praemittit ex more Ill. Auctor eorum, qui in deſcribendis oculi arteriis occupati fuerunt, recenſionem, ex quibus recentiores potiſſimum laudandos eſſe manifeſtum ſit; quid vero ipſe hic praeſtiterit, ſequentibus declarat: *Ego primus arteriam ophthalmicam tanquam truncum, cum omnibus ramis deſcripſi,*

ſcripſi, ramos oculares ipſi reſtitui, quos aliunde vir maximae auctoritatis IAC. BEN. WINSLOW *deduxerat. Addidi vix definitos ramos, inferiorem oculi, ſupraorbitalem, arcum tarſeum ſuperiorem, inferiorem, et arterias ciliares anteriores, circulum uueae adeuntes: vorticoſa vaſa venoſa eſſe oſtendi; centralem retinae ab origine ſua perſecutus ſum; arteriolae fiſſurae lacrumalis ortum fineſque definiui.* Haec autem ex viginti et quatuor cadauerum perueſtigatione confirmata habuit.

p. 37. Ex praecipuis oculi arteriis itaque *ophthalmicam* primo nominat loco, quam a ſummis etiam viris pro dignitate minus recte deſcriptam eſſe oſtendit, ſiquidem illa ex carotide interna, circa proceſſus clinoideos anteriores intra duram matrem, dum retrorſum et introrſum reflectitur, ex arcus conuexitate exoriatur, cum neruo optico comite per foramen opticum ingreſſura. Plerumque ſub neruo optico ad latus externum prorepit, nec non ſub neruo tertio quartoque et origine muſculorum, in receſſu proprio foraminis optici. Rami eius vero conſtantes non ſunt, de quibus tamen ita diſſeruit Ill. Auctor, ut ex copioſiſſimis obſeruationibus ramos primum enumeret, varietates porro oſtendat, tandemque communia et magis certa declaret. Varietates iam praetermittimus, praecipui vero ophthalmicae rami ſunt, lacrimalis, ethmoidea poſterior, centralis retinae, ciliares variae, ſupraorbitalis, muſcularis inferior, ethmoidea anterior, palpebralis inferior et ſuperior, naſalis et frontalis, quarum ſingularum aliqua momenta addere iam conueniet. *Lacrimalis*, quae aliquando etiam ex meningea, nunquam ex carotide interna proueniſſe viſa eſt, et plerumque ramulum ad duram matrem dimittit, porroque minores, ad perioſtium orbitae, muſculosque, alium, qui os malae perforat, in muſculum temporalem abit, alios praecipue glandulae lacrimali. Sed ab hac etiam recedens

ſub

ſub muſculo ciliari deſcendens cum ramis ophthalmicae arcum conſtituit, hinc vocatur arteria *tarſea externa inferior.* Alius ramus ad palpebram ſuperiorem deuenit, qui cum temporalis arteriae ramificationibus et ophthalmicae in arcum tarſeum poſteriorem et ſuperiorem coniungitur, et nominatur *tarſea ſuperior externa.* Truncus arteriae in adipem palpebrae tandem conſumitur. Conſtantes itaque ramos p. 41.
nominat Ill. Auctor, meningeum, perforantem malae, palpebralem ſuperiorem et inferiorem, et praeter minores ſurculos, lacrumales proprios. *Ethmoidea poſterior*, quam olim *naſalem poſteriorem* nominauerat Noſter, non perpetua, ſaepe tamen adeſt, ſub rectis oculi ſuperioribus muſculis procedens, foramen ſubit oſſi fronti et plano commune, vel ex altero ſolo proueniens, et ramulis ſubtilibus in hoc loco, aliis in dura matre, ad quam truncus redit, diſtribuitur. *Centralis retinae* autem ab ophthalmicae trunco, inter ingreſſum in orbitam et locum, quo ille neruum opticum ſupergreditur, oritur, non nunquam ex ramo. Sunt aliquando minores ramuli ſub nerui integumentis et in eius medulla decurrentes, aliquis tamen axin occupat ſemper, qui ad retinam deductus in numeroſos diuiditur ramulos, ubi tamen hic deſinant, nondum ſatis exploratum eſſe ſibi adſerit Ill. Auctor, licet circulus interior vaſorum retinae, a Cl. ZINNIO deſcriptus, de quo ſuo tempore dicemus, omnem propemodum dubitationem eximat. Hac vero data occaſione de corona ciliari notat p. 43.
Ill. Auctor, eam eſſe coagulum muci nigri, inter retinam et ligamenta ciliaria conſtitutum, quale non nunquam, in retinam effuſum, ibidem maculas diuerſae magnitudinis facit. *Supraorbitalis* porro ophthalmicae ramus, per ſimilis nominis foramen exit in fronte, poſt priorem demum naſcitur et ſub perioſtio orbitae antrorſum procedit, in tranſitu muſculis vicinis ramos largitur, deinde ad orbitae margi-

 nem

nem constituta in duos ramos diuiditur. Quorum alter exeuns ex foramine dicto in fronte diuiditur, alter intus remanens, sub orbiculari palpebrae musculo et corrugatore extrorsum progressus cum temporalibus communicat. *Ciliares* arteriae numero discrepant et origine, quarum itaque varietates diligenter
p. 45. inuestigando Ill Auctor, haec inuenit constantiora esse, ex paucissimis duas esse, ex plurimis sex, plerasque ex ophthalmica, aliquas etiam ex aliis, ut ethmoidea posteriori, supraorbitali, ramis muscularibus vel lacrimali dimitti. Accedentes autem ad eam, quae neruo optico et scleroticae tunicae interest, plicam, inter se coeuntes, circulum constituunt arteriosum, a Cl. ZINNIO primo notatum. Ex his deinde perforantes scleroticam rami proficiscuntur, quos Ill. Auctor *ciliares posteriores et breues* appellat, quippe qui prope neruum opticum in scleroticam penetrant. Hi vero *primum ordinem* constituunt, quos locus, quo scleroticam transeunt et in primis finis distinguit: *alterum ordinem* faciunt *ciliares longae* arteriae, quarum ingressus in scleroticam ad lineam et ultra ab insertione nerui optici distat. Pauciores hae sunt, frequenter duae, quum priorum numerus ad modum differens ad triginta usque deueniat. Hae *longae* in ipsam scleroticam ramulos dant, trunci progrediuntur inter eam et choroideam et ubi ad orbiculum ciliarem deuenerint, in cellulosa tela diuaricatae ad angulos obtusos inter se communicant et in uueae principio annulum efficiunt, semiduplicem flexuosum-
p. 46. que. Praeter has etiam ad scleroticam pertinent *ciliares anteriores*, qui ab iis ramis, qui ex iam dictis trunculis musculos comitantur, ad scleroticae, a cornea unius circiter lineae distantiam aduenuint, numero plures, et per cellulosum contextum ad orbiculum ciliarem cum longis congrediuntur, simulque partem annuli seu circuli uueae faciunt. Quaedam aliquando continuo uueam adeunt, et in choroideam desinunt,

nunt, anterius pallidam, paucissimis vasis sanguiferis instructam. Ex eodem uueae circulo vasa in iridem disperguntur, quae in fetu pupillam praetergressae ad septimum mensem usque eam claudunt et tunicam WACHENDORFII efformant. Quod deinde ad ciliares posteriores pertinet, eae arbusculorum instar ramosae per choroideam pergunt, sub quibus *vasa vorticosa* STENONIS sunt, quae vero certe pro venarum propaginibus haberi debent. Choroideae autem arteriae, ad concauam eius superficiem delatae, in ligamenta ciliaria immittuntur. Ab iis quoque flocculi, quos humoris aquei fontes esse non immerito statuit Ill. HALLERVS, secedunt, qui forte etiam ad lentem crystallinam diriguntur. Reliqua enim, quae de horum vasorum ramificationibus apud dissectores prostant, adeo indubitata non sunt. Insignis et per- p. 49.
petuus trunculus est arteria *oculi inferior siue muscularis inferior*, ex ophthalmica enatus, licet autem nec hic varietates desint, ex constantiori tamen norma musculo recto inferiori, obliquo minori et sacco nasali largitur ramificationes. *Ethmoidea anterior*, itidem ophthalmicae propago, per foramen, super cellulam ethmoideam anteriorem, intrat, huic et sinui frontali ramos exhibet, truncus autem in cranium redit, in dura matre et falce ramulos dispergens, nec non in septum narium continuatur. Neglectae magis p. 51.
fuerunt *palpebrales* arteriae, *inferior et superior* ex ophthalmica constanter ortae videntur, quae cum aliis ramis internis et externis varias alunt anastomoses, quarum descriptiones suggerit Ill. Auctor. *Nasalis* ex ophthalmica, circa saccum lacrimalem dimissa, ad orbicularem musculum, et palpebram inferiorem partim subcutaneum arcum in facie exteriori, orbicularis musculi format, partim aliis ramis circa nasum diffunditur et ibi constitutis partibus ad globulum eius usque vasa porrigit, nec non sursum ad frontem rami deducti fuisse visi sunt. *Frontalis* tandem arte- p. 52.

ria

ria in tres primarios ramos dispescitur, etsi ludere et hi saepe soleant, scilicet in *superciliarem*, *profundam* et *subcutaneam*. *Primus* ex orbiculari musculo exit, deinde profunde sub corrugatore in periostio adscendit, aliis inosculatus. *Tertius* ad interiora magis glabellae procedit, supra musculum frontalem in frontem adscendit, *secundus* autem sub orbiculari et corrugatore musculis in periostio ad fontem pulsatilem venit, pariter coit cum aliis, vel exteriorem orbitae superficiem legit.

Sufficiet itaque nobis, huius plenissimae descriptionis arteriarum oculi aliquo modo adumbrasse historiam, laboriosissimam expositionem harum rerum amatores in ipso libro admirari poterunt, dum studiosius perlegunt atque cum natura conferunt. Non omisit tamen Ill. Auctor recensionem earum arteriarum, quae ad exteriores oculi partes pertingunt, et vasa sunt accessoria. Persequutus itaque est ramos arteriae infraorbitalis, nec non temporalis, atque angularis. In quibus omnibus expositionibus id praecipue sibi praefixum habuit, ut vel aliorum animaduersiones, quae naturae non respondent, emendaret, vel confirmaret.

Icones his arteriarum oculi explanationibus in tabula septima subiunctae omnes eas tum externas, tum internas accurate sistunt, nec non coniunctiones per anastomoses varias, atque in omnibus tunicis decursus elegantissime ante oculos ponunt.

III.

III.

Der monathlich herausgegebenen Insecten-Belustigungen erster Nachtrag, in welchem verschiedene zu dem bereits herausgekommenen Classen gehörige Insecten, mit ihrem Ursprunge, Verwandlung und allen wunderbaren Eigenschaften aus eigener Erfahrung beschrieben, und in sauber illuminirten Kupfern nach dem Leben abgebildet vorgestellet werden von AVGVST IOHANN RÖSEL, *Miniatur-Mahler. Nürnberg,* 1747. 4. 2 *Alph. und* 85 *Kupertafeln.*

hoc est:

Supplementum primum deliciarum, menstruo spatio editarum, ex consideratione insectorum enatarum, in quo varia insecta ad classes iam descriptas pertinentia, quoad originem, metamorphoses aliasque qualitates ex propria experientia describuntur et figuris, coloribus pictis viuum exemplar imitantibus, proponuntur, auctore AVG. IOH. ROESELIO, pictore.

Quamuis annus, quem titulus huius libri indicat, in nostrorum laborum tempus non incidat, praefixum tamen nobis terminum denuo laedere ipsa huius tractationis dignitas aeque ac elegantia nos monet, putamusque aequum lectorem amori in patrios profectus aliquid esse daturum, quum in hoc scientiarum genere, ab exteris editos dum euoluimus commentarios, huius laboris cognitionem ad eos non peruenisse, saepe inueniamus. Accedit et hoc, quod nondum ad finem deductum sit hoc supplementum atque ea propter ad recentissima possit scripta referri. Neque tamen plus Cl. Auctoris studio nos tribuere,

ac veritas poſtulat, ii iudicabunt, quibus nitida eius ranarum hiſtoria, alibi a nobis laudata *, non eſt incognita. Liceat vero, dum de ſupplemento iam nobis dicendum eſt, totius operis telam a primis eius initiis pertexere.

A longinquo iam tempore inſectorum capiebatur amoribus Cl. Auctor, et eorum etiam faciebat ectypos, qui dum accurati eſſe obſeruabantur, aliorum incitatus perſuaſione publice eosdem edere inducebatur. Sed, quod ſine explicationibus, quibus ea, quae in iconibus ſiſti nequeunt, dilucidantur, ſperata utilitas obtineri non potuiſſet, in emendando ſtylo, addendisque iisdem explicationibus poſt Cl. Auctori adſtitit D. G. E. HVTH, Norimbergenſium medicus eruditus. Factum hoc eſt anno huius ſeculi quadrageſimo primo. Quoniam vero de ſuſcepti laboris ſucceſſu in anteceſſum iudicium formari non poterat, nec de eo quidem poterat cogitari, ut in ſyſtematicum ordinem redacta proponantur inſecta, interim paullo poſt coniunxit inter ſe, quae characterum indoles ſibi volebat vicina eſſe. Papiliones, utpote colorum varietate et elegantia allicientes ſenſus, primo itaque illuſtrabantur loco, ſed, quum et illi, et erucae, horum anteceſſores, ubique ſufficienter non cognoſcerentur, ad alia ſe conuertere inſecta cogebatur. Primus itaque tomus anno huius ſeculi quadrageſimo ſexto ad finem iam properabat, cuius vero contenta, quae titulus maximam partem explanat, qui cum ſuperius notato fere conuenit, hic breuiter adducere non dubitamus. Eſt vero titulus hic:

Der monathlich herausgegebenen Inſecten - Beluſtigungen erſter Theil, in welchem die in ſechs Claſſen eingetheilten Papilionen mit ihrem Urſprung, Verwandelung und allen wunderbaren Eigenſchaf-

* vid. Comment. noſtr. Vol. II. P. I. p. 85.

genschaften aus eigener Erfahrung beschrieben, und in sauber illuminirten Kupfern nach dem Leben abgebildet vorgestellet werden. Nürnberg, bey dem Verfasser, 1746. 4.

id est:

Deliciarum, ex insectorum contemplatione, per menses euulgatarum, Pars prima.

Addita huic tomo praefatio, utilitates insectorum exponit, eorum naturam indagat et diuisionis rationem perpendit. Collectiones illae sex, ex quibus hic tomus constat, sequentia continent: prima nimirum collectio, quae octo plagulas complet, et tabulas decem, primam papilionum classem sistit, qui omnes pilos habent fasciculatos, germ. *Dornraupen*, et sunt vel gregarii vel solitarii. De harum vero descriptione et deinceps de omnibus simul valere notamus, si fieri potuit, singulorum mutationes ab ouo exponi et delineari, nec non partes singulares, nudo vel armato oculo obuias, prout v. c. sunt plumae vel pili papilionum, eorum erucae, chrysalides, folliculi, papilionum superficies superior et inferior et sic porro, vel etiam aliquando insectorum declaratorum anatome. Secunda collectio in octo itidem plagulis et decem tabulis explicata, alteram classem tradit papilionum vel laeuium vel leuiter pilosorum. Tertia octo plagularum et tabularum phalaenas exhibet, earumque primam classem, quae ex erucis in cauda cornutis et glabris fiunt: quarta collectio, triginta nouem plagulis et sexaginta tribus tabulis, in altera classe phalaenarum, mixtas ostendit, quarum maxima pars pilosa est vel pilis fasciculatis ornata. Quinta collectio in sex plagulis tredecimque tabulis describit geometras et *baculiformes* REAVMVRII, quae tertiam classem constituunt, earum vero paucae adducuntur. Sexta tandem plagularum sex, tabularum decem et septem, quartam classem sistit, quae complectitur

plectitur erucas, folia conuoluentes et eas, ex quibus phalaenae minores, *Motten*, prodeunt. His iunguntur eae, quae in fructibus et gemmis resident. Huic etiam tomo index rerum notabilium additur, praefationes vero speciales, generalia momenta continent, ad notitiam descriptorum insectorum pertinentia.

Paulo post coepit alter tomus prodire:

Der monathlich herausgegebenen Insecten-Belustigen zweyter Theil etc. welcher acht Classen verschiedener, sowohl inlændischer als auch einiger auslændischer Insecten enthælt. Nürnberg, 1749. 4.

hoc est:

Deliciarum ex insectorum contemplatione enatarum et per menses euulgatarum, Pars altera.

Verum, quod in titulo huius anni et illo supplementi differentia est, tenendum erit, illum tomum ante huius initium fuisse quidem inceptum, eo demum tempore, quod significatur, ad finem deductum. Praefamen generalia de scarabaeis continet et exoticas quasdam eorum species recenset delineatque, in plagulis quatuor atque duabus tabulis. Sequuntur deinde scarabaei nostrates, in duas iterum classes distributi, primo quidem terrestres nouem plagulas et tot tabulas complent, deinde insecta aquatica, eorumque denuo duae classes, quarum prima quatuor plagulas et tabulas, altera decem plagulas cum tabulis sedecim explet. De scarabaeis in uniuersum agens Cl. Auctor, eorum septem diuersa genera, a variis, quibus interdistinguuntur, conditionibus constitui posse putat, nempe terrestres, qui in terra plerumque viuunt, deinde lignorum incolas, seu cerambyces, in foliis porro habitantes, alios, qui proboscide instruuntur, alios elasticos, motu vehementi

menti corpus attollentes, tandem ſtercorarios atque rapaces, ex rapina qui victitant. Horum generum aliqua ſpecimina adduntur et deinde inſecta aquatica deſcribuntur. Prima claſſis ex his recenſet ſcarabaeos aquaticos eorumque ab ouo admirandam metamorphoſin, hi vero plerumque in aquis habitare ſolent, nec niſi per continentem ex palude uno in alium iter facientes facile occurrunt: Secunda claſſis ſiſtit primo nymphas ſeu libellas, in quarum alis, expanſis et variis reticulis vaſorum inſtructis, Auctor aliquam cum ſemine aceris ſe inueniſſe conuenientiam arbitratus, eam ante oculos poſiturus, aceris ſeminum delineationem addidit et cum his inſectis comparationem inſtituit, has excipiunt alia, ut ephemerum et erucae variae aquaticae, inter quas ſunt, quae in domuncula viuunt illudque ubique ſecum circumferunt. Proximo loco ab his locuſtae atque grylli conſtituuntur, inſimul etiam plurimae exoticae cicadae et locuſtae, deinde indigenae et gryllotalpa depinguntur, nec non laternarius ſcarabaeus, quem vocant, ſeu cicada laternaria, Americana itidem ac minor quaedam Aſiatica, hic deprehenditur et locuſtarum gregariarum deſcriptio occurrit. Tabulae huc pertinentes triginta, in plagulis viginti octo deſcribuntur. Ab his tranſitus eſt ad bombylios et veſpas noſtrates, quarum tredecim tabulae ſunt, et deſcriptionis plagulae nouem. Pro ſua quidem cognitione ſuppeditat Cl. Auctor tria veſparum genera, gregarias nimirum, foliorum veſpas et ichneumones, quas *Vipper-Weſpen*, germanice appellat, ſiquidem iis IVNGIVS vibrantium dederat nomen. In gallis vero ſeu tuberculis quercuum inuenienda inſecta huc accedunt, et ex diuerſis hiſce generibus ſpecimina aliqua, alia enim in ſupplemento ſequuntur, exponuntur. Vltimo tandem loco culices ſeu tipulae et muſcae variae ſeptem plagulis decemque tabulis obueniunt, inter priores eſt pulex. Vermes aquatici in tipulam conuertendi,

muſcae

muſcae ſtercorariae, quae a foetore ſtapeliae alliciuntur, huc referuntur et ipſius ſtapeliae cum flore icon adiicitur. Nec in hoc tomo diſſectionis deſunt ſpecimina et index aliquis, ut prioris tomi, praecipua continens momenta, finem eius facit.

Iam itaque ad ſupplementum properamus, quod ex variis claſſibus, in ſuperioribus tomis propoſitis, noua ſpecimina adiungit. Erucarum magna eſt copia, papilionum etiam et phalaenarum, ex his procedentium, mira colorum varietate ludentium. Ob-
p. 5. ſeruamus v. c. phalaenam ex eruca, Iaſmino flore albo inhaerente, quae maculam habet caput mortuum referentem. Rara haec eſt, hic quidem non prima
p. 17. vice, fuſius tamen propoſita. Porro geometram magnam ex albo fuſcam, undulatis ſtriis inſignitam,
p. 21. aculeis et tuberculis notatam, ex Roſa de Iericho, nec non phalaenam ex eruca Liguſtri, viridi, caudata in latere ſeptem paribus linearum obliquarum partim
p. 37. purpurearum, partim albarum, picta. Itidem erucas quasdam, in poſteriore parte cornutas, et hiſtoriam fuſam atque anatomen erucae ex moro, ex qua bom-
p. 101. byx fit. Superſedemus recenſione permultarum erucarum, quae deinde adduntur, ampla vero eſt *formicae-leonis* hiſtoria, in qua eius geneſis, metamorphoſis in libellam moresque accurate traduntur, nec non obſeruationes quaedam Reaumurianae emen-
p. 133. dantur. Inter *cimices aquaticos* alios lato alios anguſto corpore inſtrui docetur et paulo poſt cimex magnus aquaticus Surinamenſis delineatur, huius autem icon ex MERIANAE inſectis deſumta, ſecundum exem-
p. 149. plum ſiccum emendatior ſiſtitur. Interſperſa his protenus exiſtit aranea aquatica minor rubra, nigris lineis notata, quam excipiunt varii demum cimices, apud nos vulgares, quo facto eorum hiſtoria magis
p. 251. redditur completa. Poſt varios porro papiliones veſpae gallarum earundemque metamorphoſeos momenta recenſentur, iterumque papiliones varii ſequuntur,

quuntur, inter quos praecipue attentione digna eſt deſcriptio papilionis, coloribus variantis, Iris vulgo dicti, cuius ſcilicet alae pro diuerſo oculi inſpicientis poſitu coeruleae vel fuſcae apparent, quippe cum priſmaticas habeant eminentias transuerſas, utrinque aliter coloratas hinc etiam diuerſas oculo imagines ſiſtentes. A papilionibus atque phalaenis et veſpa p. 305.
gallarum, quae ad inferiorem ſuperficiem foliorum quercus poſitae reperitur, conſideratio ad aſtacos procedit, quibus minor marinus, noſtris *Seekrabbe* dictus, adiungitur. Inter ſcorpiones, qui aliquam p. 361.
cum his affinitatem habent, minimus, orientalis et italicus eſt, ſed, quo varietati lectorum placeat, mox vermes, coryli in nuce habitantes ac inde pro- p. 385.
ductus ſcarabaeus roſtratus et varietates multae papilionum et phalaenarum explanantur. Tandem libel- p. 433.
li inſtar ſingularis, hiſtoria polyporum aquarum dulcium legitur, in qua enucleanda adhuc deſudat Cl. Auctor. Eſt enim appendicis inſtar addita et ſeparatim haberi poteſt, ad finem vero deducta ſupplemento huic ſimul terminum ponet. Recenſentur varia genera horum inſectorum, nec non diuerſa TREMBLEII tentamina a Cl. Auctore repetita, licet non ſemper eodem cum ſucceſſu. Nihilo tamen ſecius a ſuſcepto labore recedere animus illi non eſt, ſed de araneis, cochleis, lumbricis aliisque erucis et papilionibus in poſterum ſe acturum eſſe promittit.

Quum vero de omnibus, quae in hoc ſupple- p. 211.
mento continentur, inſectis fuſius exponere animus non ſit, nec facile poſſit ſine iconibus in horum corporum deſcriptionibus quidquam intelligi, nunc demum, ut modum, quem in declarandis iis ſeruauit Cl. Auctor, noſtris etiam lectoribus monſtremus, quaedam ſpeciminis loco tantum adducere liceat.

Gallas itaque quercubus adhaerentes inter alia perueſtigauit Noſter et primo quidem de iis egit, quae in alis foliorum ſedentes ex trunco vel ramo protuberare

berare solent. Qua occasione variae quod sunt Gallarum species, sedula obseruatione se septem eorum cognouisse scribit. Magna et rotunda galla est haec prior, de qua iam disseritur, altera rotunda, sed minor, superficiei auersae foliorum adnascitur, tertia ex eodem loco prorumpens, vix pisum magnitudine aequat; quarta hemisphaerica et compressa est, plana sua superficie folio subtus adnectitur et ante maturitatem strias transuersas, rubras, eminentes, asperas, ex fundo luteo prouenientes, ostendit, piso dimidiato vix maior; quinta aggregata umbellae similis, a REAVMVRIO cum Cinara comparatur extremoque ramulo insidet, sexta ex fructibus quercus enascitur, septima spongiosae magis naturae ramulorum etiam apicibus inhaeret, fusca et hirsuta est.

De priori autem genere in tabula sistit diuersas a primo initio ad maturitatis terminum factas in magnitudine differentias, quo temporis etiam interuallo color mutatur ex viridi in luteum, ochrae similem, transeuntem. Interior substantia ex fibris constat et cellulosa est et succis abundat, fibrae vero radii instar ex medio centro in ambitum deferuntur. Deinde in medio puncto vermiculum tenerum inuenit Cl. Auctor; si vero, quod non raro fit, plures vermiculi simul increscant, unusquisque eorum singularem suam, sed a centro ad latera remotam, obtinebat stationem, singulam ab altera septo intercedente distinctam. Vermiculi porro, hic latentis, incrementum, sensim factum, describitur, coloris etiam mutationes adducuntur et in vespam metamorphosis. Huius sexus ex magnitudine cognoscitur et femina aculeo armatur, qui in vagina ad inferiorem abdominis locum, quippe quod facile maximam vespae partem constituit, continetur, longus ille est et per radicis protrusionem maxime exseri potest, ad finem autem hamatus conspicitur. Inuenit etiam Cl. Auctor oua in abdomine, fluido viscido inhaerentia, pyriformia, quae mediante

iam

iam dicto aculeo in gemmas adhuc teneras, quas vespa pertundit, deponuntur et ibidem crescunt.

Paulo post alteram speciem eodem modo disquirit, quae non nisi loco natiuitatis a prima differt, vermis autem intus delitescens, loco proboscidis (*Zangengebis*) in priori obseruati, tantum papilla instruebatur. Describit itaque Cl. Auctor et hic in chrysalidem metamorphosin, ex qua proueniens vespa saepe per totam hyemem perdurat, haec autem ex fusco nigricante et splendente praedita est abdomine, alis longis atque antennis protractioribus et aculeo destituitur. Oua oualia sunt et duabus appendicibus, folia imitantibus, ornata; quorum formam aliquando ipsis gallis differentem figuram dare posse suspicatur. In fine huius disquisitionis alius vespae speciem delineat et describit, quae REAVMVRIO notante saepe in gallis delitescens obseruatur. p. 291.

Deinde quartum supra nominatum genus explicare pergit. Vermis intus latitans admodum exiguus totam per hyemem immutatus viuit plerumque, simul cum foliis labentibus decedunt gallae, et primo demum vere vespa egreditur. Maligno autem accidit Cl. Auctori fato, ut loco gallae vespae non nisi ichneumonem, quem describit atque pingit, obtineret. p. 403.

Astacorum deinde disquisitionem suscepit talem, ut non externas tantum notas et differentias exprimeret, sed interiorem quoque structuram dissecando rimaretur Cl. Auctor, quam quidem ad suscipienda eius modi negotia dexteritatem in opere ranarum admirati fuimus. Rationem itaque reddit, qua propter astacum ad insecta cum LINNAEO aliisque rerum naturalium indagatoribus referat, nimirum, quod ossibus destituatur, et os transuersim apertum habeat, oculos palpebris non tegat, sed eosdem prismaticos et in varias politas superficieculas distinctos habeat et tandem aerem non per nares, sed per alia spiracula trahat. p. 305.

Duplicem autem aſtaci noſtratis ſpeciem eſſe aſſerit, fluuiatilem nimirum, in vulgus cognitum et minorem chelis diſtinctum. Ad propagationem ſuſcipiendam tertio demum anno aptos eſſe cenſet Cl. Auctor, cui tempus a nouembri menſe ad aprilem deſtinatum eſt. Mas, magnitudine chelarum cauda minus lata primo intuitu a femina diſtinguitur. In aſtaco autem in genere caput anterius acuminatum eſt, corpus oblongum, cauda craſſa, decemque pe-
p. 312. dibus inſtruitur. Caput ad mediam ſcuti partem pertingit, quae transuerſa linea diſtinguitur, os eius in hoc loco inferius conſtituitur, cui immediate ventriculus ſupereſt, antice in cuſpidem deſinit, cui a latere duo minores adſtant, deinde oculi et antennae duae praelongae articulatae, quatuor minores ſub his oculi, quos ſeparatim delineat Cl. Auctor, emiſſiles ſunt, exterior haemiſphaerica nigra tunica, cornea dicenda, inſiſtit alii retrorſum productae, quam ſcleroticam nominare poſſemus, poſterius in neruum opticum propagatur, vitreus etiam cum cryſtallino humor ineſt, qui poſterior tamen nigricans eſſe deprehenditur. Reliquum ſcutum mera cruſta eſt, partes contegens ſubiectas. Cauda ex quinque articulis conſtat mobilibus, poſtice in eius modi iuxta ſe conſtitutas ſquamas deſinens. Pedes decem numero in tribus anterioribus paribus in chelas deſinunt, quae vero in primo pare robuſtiſſimae ſunt, duo poſtrema paria vero ſimplici unco terminantur, quibus adiumentis tum ad retinendum ſe, tum ad capiendos ci-
p. 315. bos et defenſionem ſuſcipiendam adaptatur. In inuerſo aſtaco praeter iam dictas capitis partes duos maiores dentes conſpicimus, ſub quibus gula eſt, et tres mobiles partes ad depurandos dentes, ut videtur, datae, nec non duae productiones, pedibus minoribus non abſimiles, ex quatuor articulis compoſitae, pilis inſtructae, quae vero ingreſſum non iuuant, et alimentis recipiendis ſimul deſtinantur, ab

horum

horum exortu filum etiam propagatur, incertae utilitatis, ſub quo articulatio priorum pedum obſeruatur. In ſexu porro haec differentia eſt, quod in mare ad articulationem duorum ultimorum pedum veſiculae ſeminales, in femina vero ad tertium pedum par intra eundem locum ouale orificium, tenera et eminente pellicula clauſum, detegatur. Sub cauda deinde differentia annotatur; mas enim tria tantum paria minorum pedum, femina quinque eorum partibus ſquamoſis caudae inhaerentium obtinet. Coeundi mos hactenus detegi tamen non potuit. Vltima tandem ſquama caudae inferius aperturam habet, in utroque ſexu, qua inteſtina terminantur. Pedes vero minores in femina retinendis ouis inſeruiunt.

His itaque abſolutis, ad internarum partium ſtructuram conſiderandam ſe conuertit Cl. Auctor, quae eas praecipue confirmant obſeruationes vel emendant, quas de illis partibus propoſuit LVC. ANTON. PORTIVS *. Monet autem, ſe ex multiplicibus ſubiectis deſcriptionem, ſaepe inſtituta peruestigatione, deſumſiſſe, ut eo accuratior euaſerit. Remoto eam ob cauſam ſcuto pectorali et ſquamis caudae cerebrum anterius detegitur, pone quod utrinque cauitas conſpicitur, quae ſedes lapidum cancrorum eſt, hyeme vero viridi materia repleta. Retro hanc crotaphites muſculus, WILLISIO dictus, obſeruatur, ſuperius latior, inferius in tendinem abiens, in dentes vero, quorum mentionem fecimus, inſeritur. Horum latera comprehendit materia lutea ab Cl. Auctore cum teſticulis communicare viſa, quae vero paullo exterius foramine pertunditur, in quo membranacea expanſio in fimbriam laciniata, mobilis perpetuo obſeruatur et ſub ſe varias ſquamas teneras, foliaceas quaſi, habet, quibus eandem, ac branchiis piſcium naturam et uſum vulgo, et recte forte, adſcribunt. Intus vero infra hanc ſubſtantiam ventriculus maio- p. 331.

 rem

* vid. Ephemerid. Nat. Curioſ. Dec. II. An. 6. p. 48.

rem tamen partem in capite collocatur, membranaceus quidem ille, ad fundum vero musculo satis crasso armatus est, et intus dentibus instructus tribus; supra se positum obtinet, materia amara plenum, bilis receptaculum, inferius in gulam aperitur, posterius in intestinum rectum, omnem longitudinem caudae emetiens, terminatur. Sub hoc duo oblonga glandulosa corpora in conspectum veniunt, testes constituentia, quibus cor subest, ex quo anterius tria vasa egrediuntur, posterius unum, per omnem caudam progrediens, aliud nodosum vero vas sub cauda iterum adscendit ad cor. Ad cordis inferiorem locum conuoluta vasa spermatica inueniuntur. De quibus partibus, utriusque sexus, naturalibus adhuc obseruationes aliquas subiungit Cl. Auctor. Praeterimus enim, quae de vermibus, in astacis nidulantibus, differit. Ad maris partes itaque testiculi pertinent, superius ampli et quasi ex duplici parte constantes, inferius, ubi sub corde positi sunt, in angustiorem coecum canalem desinentes, ex quo magna tenuium canalium, intortorum vario modo, series decurrit, unico tamen producto ramo circa pedes posteriores desinens, verumque sperma excernens. In femina eundem locum occupat ouarium, itidem in tres partes diuisum, quarum duae superius linea media diuisae, unum inferius deorsum pendet. Oua intus haerentia magnitudine variant, et per continuatos ouiductus ad medios pedes deferuntur, qui ibidem orificio utrinque uno hiant. Per quod oua sic emittuntur, ut singulum filo glutinoso adhaereat, quae ratio est, quapropter illa pedibus adglutinari et tuto delitescere possint. Microscopium in his membranam inuoluentem et varii coloris puncta detegit: egressum vero pulli non obseruauit Cl. Auctor, licet eos viuentes, dictis adhuc locis inhaerentes, saepe deprehendamus. De ouario simul monet, illud forte in ouarium et uterum diuidi posse, quum praeter

matura

matura oua, ſemper minora adſint, futurae demum propagationi deſtinata. In maioribus aſtacis marinis, quos etiam diſquiſiuit Noſter, nulla ab his diſcrepantia. Lapidum cancrorum uſum admodum incertum pronunciat et, quod ad nouam cruſtam inducendam nihil conferant, variis argumentis comprobat, et de regeneratione teſtae atque chelarum ſic diſſerit, ut aliquam cum polypis et vegetabilibus analogiam intercedere doceat, ſimulque monſtroſas aliquas deprehenſas conformationes deſcribat atque depingat.

Haec autem de aſtaco ſpeciminis loco breuiter declaraſſe ſufficiant, quum ex iis haud aegre poſſit cognoſci, quanta cum attentione partes pro ſua cognitione ſoleat rimari Cl. Auctor. Coloribus autem, quod inſignitas propoſuit icones, omnibus iis gratam praeſtitit operam, qui pari ſedulitate eius generis corpora naturalia indagant. Pro certo enim affirmare licet, nihil hic ficti et quod naturae non reſpondeat, fuiſſe additum. Quodſi vero ex ſedula comparatione alii etiam differentias notare non neglexerint, nulli dubitamus, fore, ut in poſterum ex varietatum conſideratione, quid verum genus efficiat et ſpecies genuinas conſtituat, ſit palam futurum. Interim, quo pro valetudinis ratione et huic operi ſuaeque voluntati ſatisfacere poſſit Auctor, optamus.

IV.

Diſſertatio inauguralis, de Caſſauae, amarae, Surinamenſis, radice, auctore HENR. NICOL. HERBERT, a nobiliſſima Surinamenſis Coloniae ſocietate conſtituto, noſodochii in Paramaribo et militiae in Surinam medico ordinario. Marburgi, 1753. 4. pl. 3.

Suam quoque venenorum diſquiſitio ſibi vindicat utilitatem, ut ab iis cognitis cauere nobis queamus melius. Hinc ſuam, quam in Caſſauae amarae radice inquirenda poſuit, operam haud perdidit Cl. p. 3. Auctor. Ipſe vero in prooemio pleniorem endemiorum morborum Surinamenſium hiſtoriam alio tempore ſe editurum pollicitus, ad ipſam progreditur tractationem, enarratque aliorum de hac radice ſententias. GVILIELMVS PISO primus quidem, obſcure tamen de venenata, fuſe de alimentoſa facultate et praeparationibus huius, quam Mandihocam vocat, radicis diſſeruit. PISONIS verba exſcripſit RAIVS. Patres DV TERTRE et LABAT multa compilarunt, at experimentis non comprobata certis. Neque dictionarium uniuerſale medicum IAMESII praeter PISÓNIS verba aliud quid habet. BARRERE in deſcriptione Guyanae, Mandihocae vel Caſſauae radicem innoxiam, ſuccum vero expreſſum animalibus, praecipue iumentis, mortiferum eſſe ſcripſit, ſed experientia repugnat. Reliqui auctores nihil tradidere noui; hinc de vera indole radicis venenoſa altum adhuc eſt penes ſcriptores omnes fere ſilentium *. Suas iam adfert obſeruationes Cl. Auctor,

* Optandum quidem fuiſſet, ut de Caſſaua utraque veras et botanicas quasdam notas, quales rei vegetabilis ſcientia noſtris temporibus ſuggerit, certiores addere voluiſſet Cl. Auctor, cuius tamen ſufficienti diſquiſi-

ctor, quibus cogitata atque dubia de actionis veneni modo addit, tandemque popularia quaedam dicta adiungit.

P 4 Duae

diſquiſitione, forte ob librorum etiam in iis, in quibus degebat, terris defectum, deſtitutus fuit. Haec autem ratio eſt, ut a Cl. MATY in diario: *Iournal britannique pour le mois de Mai et de Iuin 1754. à la Haye.* 1754. 12. poſt breuem illius, quam iam adducimus, diſquiſitionis, a Cl. HERBERT communicatae per epiſtolam, recenſionem dubitationes quaedam additae fuerint. Notat nimirum Cl. BARRERE *dans ſon eſſai de la France équinoctiale* p. 75. exſiccatam radicem ſine noxae metu adſumi poſſe, hinc quaerit, an non exſiccatio idem valere poſſit, ac expreſſio? Verum, ni fallimur, expreſſo etiam ſucco, reſiduae adhuc volatiles partes, in corpus humanum ingeſtae, poſſunt noxam excitare. Deinde Cl. Auctorem reprehendit, quod veros characteres botanicos plantae ſuae et differentiam amarae atque dulcis non addiderit, cum inter Auctores nec de nomine imponendo inueniatur conſenſus. Qua in re utique nos etiam ipſi adſtipulamur, in primis cum in patrio ſolo ſaepe diſquirendi eam plantam ipſi Cl. Auctori data fuerit opportunitas, in exteris locis autem ubertas eam ſtudioſe conſiderandi non detur. En! aliquam diuerſorum nominum copiam! Vocatur *Caſſaua: Arbor ſucco venenato, radice eſculenta* C. B. pin. 512. *Manihot* THEVETI, *Yucca et Caſſaui* I. B. II. 794. TOVRN. 658. *Hiucca ſeu Mandioca, ex qua Caſſaui fit.* PARK. Theatr. 1624. *Hiucca ſeu Mizmaitl.* HERNANDEZ Mexic. 378. *Manihot Indorum, ſeu Yucca foliis cannabinis* C. B. pin. 90. PLVK. Almag. 241. t. 205. f. 1. *Manihot ſeu Manyot.* MERIAN. Surinam. 4. fig. 4. 5. *Monbiiba et Mandiiba Braſilienſibus, cuius radix Mandiboca* PIS. et MARCGRAV. 65. *Yucca Braſiliana et americana ſtellato folio mucronato* MVNTING. Aardgew. 663. *Ricinus fariinifera heptaphyllos, ex cuius radice venenata placentas et panem conficiunt Americani* PLVK. Mantiſſ. 161. *Ricinus americanus pentaphyllos, radiis foliorum integris, ſubtus glaucis, Caſſaua Barbadenſibus dictus* MORIS. H. Oxon. III. 348. *Ricinus minor, viticis obtuſo*

p. 6. Duae ſpecies radicis Mandihocae ſeu Caſſauae ſunt in Surinam, altera amara, altera dulcis; et praeter radicem vix a ſe differunt. Nam radix amarae Caſſauae tardius matureſcit, ac dulcis; fortior et ingratior eius eſt odor; cortex multo rudior; radix ipſa grandior et longior, ac dulcis; in hac vero media filamentum quoddam calami craſſitiem, in amara id vix cannabis filum aequat. Amaram ſolam colunt indigenae: coloni vero dulcem praeferunt. Dulcis Caſſauae radix recens et toſta innoxia eſt, palatoque placet; ſuccus eius itidem: Amarae autem radix cocta vel cruda comeſta, niſi vomitu reddatur, homines et quadrupedia breui interficit; ſuccus recens crudusque idem efficit, fermentatus vero vel igne coctus *, amiſſa vi mortifera, addito pipere, euadit condimentum, *Caſſirippo* Indis dictum. Volatiles igitur venenum habet particulas, quas ignis et fermentatio auolare facit. Modum operandi veneni experimenta, in animalibus facta, docent. Canis et
p. 8. felis iunior, illico ab adſumto ſucco conuulſi, poſt pauca

obtuſo folio, caule verrucoſo, flore pentapetalo albido, ex cuius radice tuberoſa, ſucco venenato turgida, americani panem conficiunt. SLOANE Iamaic. 41. Hiſt. I. p. 130 t. 85. Vt alios iam taceamus, quippe cum iam ex his pateat, partim non viſam, partim non accurate diſquiſitam ab adductis viris plantam fuiſſe. Ex recentioribus ſolus eſt LINNAEVS, qui ex datis characteribus Iatrophae generi eam addiderit nominaueritque: *Iatropham foliis palmatis, lobis lanceolatis, integerrimis, laeuibus*, Spec. p. 1007. An itaque in externa facie diuerſitas? deſcribant, qui viderint.

* Cum itaque igne mutari ſucci vim corrigique adſerat Cl. Auctor, miratur Cl. MATY l. c. quare decem guttae aquae deſtillatae et quinque rectificatae eandem virtutem exercere potuerint, ac ſexaginta ſucci. Tentandum fuiſſet, quid iidem liquores, aequali doſi dati, praeſtiterint. Id certe efficaciam remedii accuratius determinandi dediſſet anſam.

pauca minuta exſpirarunt. Felis maior, ab ſucci drachmis tribus hauſtis, poſt vomendi conatus, titubans, conuulſa periit. Canis maior vomitu mox reiecit ſuccum, ſed ab hoc infuſo iterum poſt varia ſymptomata vitam efflauit. In horum cadauerum ventriculis ſucci eadem quantitas idemque color ſe exhibuit, nulla adroſio, nulla inflammatio; cetera viſa ſunt potius conuulſionum effectus, quam veneni. Succus itaque non vi rodente, nec coagulante ſanguinem, ſed neruis ſtomachalibus et per conſenſum ceteris omnibus inimica nocet; id, quod experimenta alia euincunt. Canis ab infuſo repetitis vicibus ſucco, iterumque inter ſymptomata vehementiſſima reiecto, ſudauit multum, ſaliuauit, vomuit atque ad ſe rediit. Canis alius ſenex ab immiſſis aliquot ſucci unciis, vomitu iterum reiectis, poſt conuulſiones vehementiores conualuit. Atque haec repetita ſunt ſaepius in canibus experimenta. Canes poſt vomitum bene ſe habuere; feles vero, cum vomere non poſſent, interiere; ſaluatae tamen ſunt, oleo tepido in os iniecto, adiutoque ita vomitu; id, quod exemplo quodam confirmat Cl. Auctor. Auibus contra omnibus ſucci magna quantitas nihil nocuit; neque laeſit etiam in canibus et hominibus lumbricos, quin potius in nido, qui fuit in ſuccum hunc immiſſus, vixerunt plures dies et creuerunt. Succus porro, aeri expoſitus, nihil amittit virium; fermentatus contra vel coctus haud nocet, immo palato placet nutritque; neque damni quid adfert, ſi modo mox vomitu reiiciatur. Puer quidam afer comedere coepit radicis toſtae fruſtula, mox conuulſus, terram procubuit; oleo tamen tepido iniecto, iterum vomuit, et a ſe ſenſim rediit, Haec et aliis accidere ignorantibus. Praeter haec Cl. Auctor chemicum radicis examen ſuſcepit, atque ex octo libris raſurae recentis radicis deſtillauerunt liquoris pellucidi graueolentis unciae duodecim. Quarum uncias ſex ſepoſuit, reli- p. 14.

P 5 quas

quas ſex rectificauit, atque ex his uncias duas obtinuit, reliquo turbido facto liquore. In experimentis factis uterque liquor, et rectificatus et prior fuit mitior, neque tantae virulentiae, ut expreſſus ſuccus. Vnde colligit in valde volatili parte conſiſtere venenum, mutarique in deſtillatione ab igne. Tandem de antidoto inueniendo ſollicitus, caſu detexit illud Cl Auctor: Nimirum aquam menthae criſpae ſucco illi admiſcuit ad praecauendum vomitum, ſed nihil haec valuit; huic vero addito ſale abſinthii *, ſuccus euaſit innoxius, immo medicamenti inſtar fuit cani infirmo. Neque mira haec eſt vis ſalis abſinthii, cum Cl. DE LA CONDAMINE ſaccharum inuenerit veneni ſagittarum antidotum; cuius veneni hic ſimul mentionem iniicit **, eiusque virulentiae exemplum adfert Cl. HERBERT. Ex his effectus venenatae radicis colligit, quos ſupra in obſeruatis iam vidimus.

Conſtat inde, ſingulare hoc venenum eſſe, relatiuum, neque adrodens, neque inflammans, ſed ſolum neruos ſtomachi et per conſenſum ceteros omnes male adficiens. At vero obſcura eſt adhuc morborum generis neruoſi hiſtoria atque curatio; obſcura effectuum ſympathiae et antipathiae indoles, quorum exempla

* Sal alcalinus autem, quod venenum potenter eneruat, optat Cl. MATY ſcire, numne cum ſalibus hiſce hic ſuccus efferueſcat, an lac coagulet, et qualem ſyrupo violarum tribuat colorem? Porro num ſalia alcalica fixa et volatilia idem praeſtent? Tandem, cum Cll. LEMERY et BARRERE *le rocou* antidotum eſſe dicant, an id veritati reſpondeat?

** Conf. etiam Comment. noſtr. Vol. III. P. I. p. 13. Hinc autem denuo Cl. MATY l. c. quaerit, anne hic ſuccus Caſſauae compoſitioni veneni ſagittarum admiſceatur? Deinde quosnam effectus vulneri immiſſus praeſtet? mortemne tunc adferat, an ſal abſinthii, ſimul admixtum, praeuertat effectus noxios? Quas quidem quaeſtiones omnes experientia ſola rite reſoluet, quae ut addatur ab iis, quibus diſquirendi copia datur, utique optamus.

exempla varia hic legimus. Neruorum consensui tribuendi sunt illi effectus omnes; id, quod exemplo croci martis adstringentis illustratur. Ita quoque succus Cassauae vix ubi attingit stomachi neruulos, mox conuulsiones totius corporis, vegeti antea, immo destructio sequitur. Corpus contra ante pastum p. 19.
male se habens, vix accepto cibo, vigorèm rursus suscipit. Modus inde operandi cognitu difficilis aeque, ac ipsa curatio. Praestantior fere est Indorum per moxam et acupuncturam curatio empirica, testibus KAEMPFERO, TEN RHYNE, LVLLIERIO. Consensum hunc neruorum per plura exempla pergit Cl. Auctor illustrare. Syncopen ab odore corporis cuiusdam ingrato natam, tollit alius odor, priori contrarius. Ipse habitualem epilepsiam curauit ligatura supra genu, neruulique in pedis pollice destructione facta. Hystericarum ventri iniectum vinculum praestat prae aliis remediis, cum uteri nerui male adfecti impediantur in consensum trahere ceteros. De cicutae aquaticae GESNERI vi simili in neruos stomachi WEPFERVM et BOERHAAVIVM testes adducit Cl. Auctor. Eiusdem naturae sunt laurocerasus, datura, nux vomica, hyoscyamus. Eadem forte vis est opii, quod dolorem sedat etiam remoti membri, in ventriculo licet adhuc sit, vel vomitu reiiciatur; animae vero ecstasin vocare in auxilium est nodum discindere, non soluere. Dicta tandem quaedam popularia adhuc adduntur. Fama enim est venenum hoc distendere ad p. 23.
crepaturam usque ventriculum, cui propter ea ligaturam stomachi et abdominis opponunt: sed falsa est fama, ex defunctorum inspectione nata, quorum tumor pendet potius ex humorum putredine, et ex supra obseruatis non patet. Neque vis nutritiua extraordinaria est causa vera venenatae virtutis. Neque medicam foliorum pulueris contra radicis venenum virtutem, quam plures laudant, ullam unquam

quam vidit Cl. Auctor. Porro et dulcis Cassauae vim letiferam non probauit experientia. Semina Cassauae etiam frustra dicuntur antidotum. Rasura amarae Cassauae laudatur externe ut resoluens optimum, sed in scirrho eam absque successu Cl. HERBERT adhibuit.

V.

Historia febris anomalae Batauae, annorum 1746, 1747, 1748, etc. Accedunt monita siphylica. Auctore IACOBO GRAINGER, M.D. Edinburgi, 1753. 8. pagin. 196 sin. praef. Monita pagin. 34.

Clariss. huius opusculi auctor, non paruam inde meretur laudem, quod ex eo statim tempore, quo medica in castris stipendia mereri coepit, casus obuenientes studiose notandi finem sibi religiose propositum habuerit. Decima tertia enim Anglicarum copiarum legio, per totum illud, ante hos aliquod annos, in quibusdam Germaniae ac inferioris Belgii prouinciis, gestum bellum, ipsius curae tradita fuit. In praefatione quoque, hunc librum iam ante hos tres annos exaratum exactumque, et eundem a primis in arte medica viris impressione dignum iudicatum, se vero grauibus negotiis implicitum a citiore publicatione impeditum fuisse monet, seque ea, quae in dicta decima tertia legione per annos 1746-1749 (priorum enim annorum obseruationes inter Gandaui spolia perdidit) obseruauerit, quaeque Cl. PRINGLE* aut latuerint, aut ab ipso ob instituti breuitatem praetermissa fuerint, descripturum esse pollicetur. Totum opus in tres partes diuisum deprehendimus. Prima

* Conf. quae de eius peregregio libro, cuius etiam germanica versio Altenburgi 1754 prodiit, in Comment. nostr. Vol. II. Part. III. p. 393 seq. diximus.

Prima harum partium quinque capitibus absoluitur, in quorum tribus prioribus febrem istam satis luculenter describit, nullam tamen eius diagnosin dari conqueritur, atque inter alia dira huius febris symptomata refert, uxorem cuiusdam praefecti anno 1748 post aliquot huius morbi violentas accessiones tantum tamque immanem, somnum impedientem, labri superioris pruritum cum rubore et cutis fissuris aridis, nullo vero tumore coniunctum inuasisse, ut post varia alterantia, lacticinia, epispastica, ptyalismum et sexcenta alia externa internaque incassum adhibita, non nisi libra semis aquae marinae omni mane ieiuno ventriculo epota mitigari, et setaceo in occipitio inciso perque anni spatium unguentis idoneis digesto, anno demum 1752 profligari potuerit. Adiecta tabula incrementum et diminutionem febris anno 1748 a die decimo tertio iulii styli veteris, quo triginta quatuor aegrotarunt ad diem vicesimum secundum nouembris, quo Heluoeti nauem cum nouendecim residuis aegrotis conscendit, singulis hebdomadibus sistit. Velocissimum incrementum a die vicesimo usque ad vicesimum septimum iulii, in quo numerus aegrotorum a quadraginta duobus ad octoginta sex adscendit, obseruamus, die tricesimo primo augusti ad centum et triginta quinque peruenit, ex quo tempore sensim rursus decreuit. p. 30. p. 48.

Secunda huius libri pars duodecim capitibus absoluitur et totam morbi huius curationem una cum prophylaxi continet. Illa quidem parum a Cl. PRINGLE commendata lectoribusque nostris cognita methodo abludit, et in larga repetitaque absque dierum indicio instituta venae sectione, vel si fractae vires hanc vetent, hirudinum applicatione, in emesi, catharsi, epispasticis, cortice peruuiano etc. consistit, varias tamen easque ab illo diuersas sententias fouet. Sic vomitorium horroris tempore exhibet, eodemque paroxysmum saepe profligatum esse asserit. In p. 73.

ea

ea ventriculi debilitate, qua potiones praesertim tepidas fastidiosus reiicit, inter alia corporis situm erectum, et ad syncopen, quae hinc oriri solet, arcendam, salia volatilia naribus admouenda commendat. Miris quoque laudibus aquam frigidissimam cochleatim eius modi affectis sitientibus datam extollit, variisque aliorum medicorum testimoniis sententiam suam
p. 94. confirmare annititur. Eandem tamen in febrili paroxysmo bibendam non suadet, et sudorem nimium liquoribus egelidis, subacidis, indusiis siccis, nitidis, frictione, surrectione e lecto quotidiana, corporis-
p. 104. que exercitio arcendum esse monet. Cortici peruuiano se in tabe dorsali nullum remedii genus aequiparandum inuenisse, eodemque se epilepticum etiam
p. 127. curasse asserit. Bolum: Rec. Turpet. mineral. gran. duo, Scammon. gran. quatuor, Camphor. scrup. semissem, M. mane datum in pectoris hydrope, qui interdum aeque ac alia hydropis genera has febres insequatur, potenter aluum ducentem, vel urinae vel sudoris quantitatem augentem cum leuamine insigni, nunquam inde orto vomitu, notauit; nimis frequentem tamen huius boli repetitionem ideo vitandam esse monet, ne ptyalismus, in quem morbis hydropicis laborantes admodum proni sint, inde cieatur. Amara in vino vel spiritu iuniperi cum tartaro vitriolato huius curationem accelerare, porro scribit.

p. 140. Tertia tandem huius opusculi pars viginti continet casus satis notabiles secundum ea, quae in secunda parte proposuit curationis praecepta tractatos, qui omnes ultimo excepto euaserunt.

p. 1. In monitis siphylicis de modo excitandi ptyalismum, et morbis inde pendentibus, quae ob grauia quaedam obseruata tironibus saltem haud vulgo nota recudi curauit, sic versatur, ut primo disquirat, in quibusnam subiectis saliuatio locum habere possit, variisque dein breuiter discussis sputationem excitandi methodis, suam parcae inunctionis methodum commendet,

mendet, ſaliuationis incipientis progredientisque ſymptomata deſcribat, noxas, ab exceſſu caloris frigorisque ſaliuantium cubiculi oriundas, memoret, illudque ultra ſexaginta thermometri Fahrenheitiani gradum non calefieri debere moneat, et paucis de ſaliuantium regimine monitis, ſuperuenientia iisdem, eaque interdum ſatis grauia et funeſta ſymptomata una cum eorum praecautione et medela oſtendat, tandemque ſaliuatione rite peracta, ſe militem ſaepe pollicis dimidio, mane etiam, longitudine ſolenni breuiorem inueniſſe aſſerat. De reliquo vero nec in hiſce monitis, nec in febris anomalae pertractione aliquid noui deprehendimus; et licet ii non ſimus, qui aliorum laudi quicquam detrahere ſtudeant, non poſſumus tamen, quin fateamur, nos, poſt Cl. PRINGLE et ASTRVC labores, hoc libro facile carere potuiſſe; dictio quoque nec pura, nec genio latinae linguae ſatis accommodata, quin imo ne a vitiis quidem grammaticalibus prorſus libera deprehenditur.

VI.

VI.

A Treatiſe of the Scurvy. In three Parts; containing an inquiry into the Nature, Cauſes, and Cure, of that Diſeaſe. Together with a Critical and Chronological View of what has been publiſhed on the ſubject. By IAMES LIND, M. D. Fellow of the Royal College of Phyſicians in Edinburgh. Edinburgh: printed by Sands, Murray and Cochran: for A. Millar, 1753, 8. mai. pagg. 456. praef. pagg. 16.

hoc eſt:

De ſcorbuto liber, in tres partes diuiſus, eiusque morbi naturae, cauſarum atque curationis inueſtigationem continens. Accedit auctorum, qui de eo ſcripſerunt, criticus index atque chronologicus. Auctore IACOBO LIND.

Quo aliquis morbus ſolet eſſe magis corruptus vel certe complicatus, eo difficilior is quoque erit diiudicatu, eoque magis in explicanda eius natura diſſentire ſolent medici. Quae dicta, ſi umquam de corporis aliqua valent aegritudine, de ſcorbuto certiora ſunt quam certiſſima. Praeter id enim, quod omnes fere morbos, quorum indolem vel declarare nequeunt vel interdum quoque nolunt, eo nomine inſignire non raro ſolent medicorum aliqui, ipſa quoque vera eius natura, licet multum de ea ſcriptum fuerit, adeo detecta nondum eſt, ut amplius de illa dubitari non poſſit. Dirus interim ille morbus inſignem hominum, in primis nauticorum et qui ad maris degunt littora, copiam e medio tollit, adeo ut in ultimo, Anglos inter Gallos atque Hiſpanos exorto, bello illius vi plures, quam unitis ho-

ſtium

ſtium viribus, cecidiſſe Cl. Auctor aſſerat. Qua re commotus, ut modum, quo is ipſe eiusque funeſti euentus poſſint praeuerti, doceret, paulo accuratius in detegendam veram eius indolem inquiſiuit, recentiorum in primis auctorum ſtudio, qui de eo fidas annotarunt obſeruationes, quales potiſſimum in relatione itineris, ab Ill. ANSON circa terrarum orbem facti, a Cl. WALTER conſcripta continentur, aliorumque praeſertim chirurgorum, in regis nauibus olim ſtipendia meritorum, et ex his Cll. IVES et MVRRAY practicis obſeruationibus cum ipſo communicatis, ſuaque tandem, quum ipſe olim in nauibus officio chirurgi functus fuerit, experientia adiutus. Ita vero totum hoc pertractauit argumentum, ut in *prima* libri *parte* eiusque quatuor capitibus praecipuas, a variis huc uſque auctoribus conſcriptas, morbi huius hiſtorias, diuiſiones atque diſtinctiones critice enarraret, errores circa haec omnia ab iis commiſſos indigitando; porro ut in *ſecunda* eius *parte*, octo capitibus, veras eius morbi cauſas, ex ipſis in terra marique captis obſeruationibus erutas, cum ſignis eius diagnoſticis atque prognoſticis, prophylaxi, cura, theoria, iis inſuper, quae in cadaueribus eo morbo defunctorum obſeruata fuere, tandemque ſymptomatum explicatione inde deducta proponeret. In *tertia* denique libri *parte* bibliothecam quaſi exhibet ſcorbuticam dicendam, in qua nimirum vix non omnes a veteribus ad recentiſſimos uſque auctores, qui de ſcorbuto ſcripſerunt, ad temporis ordinem recenſet, ſcriptorum eorum epitome extracta et ſedulo exarata. Optimam omnino hanc eſſe viam, integrum aliquod exhauriendi argumentum, cuiuis facile patebit. Eandem quoque methodum in libro ſuo *de morbis venereis* ſecutum fuiſſe Cl. ASTRVC, inter omnes conſtat; nec eum quoque hac in re imitari voluiſſe Noſter negat.

p. 1. Primi, qui ex instituto scripserunt de scorbuto, auctores, RONSSEVS, ECHTHIVS atque WIERVS, non accuratam solum ipsius morbi descriptionem, sed et remediorum, quae vere antiscorbutica dici merentur, notitiam exhibuere. Quamuis etiam WIERVS multa depromserit ex ECHTHIO, varia tamen quoque noua atque certiora, quam hic, proposuit: omni itaque iure illam, quam consecutus fuerat, merebatur laudem, ita, ut eius *de scorbuto* dissertatio, *medicis* ipsius *obseruationibus* inserta, primas inter omnes tueretur partes et ab omnibus fere subsequentibus auctoribus tantum exscriberetur ad EVGALENI usque tempora sub initium superioris seculi, quippe qui, quum numerosissimam exerceret praxin, ipsiusque tempore quam latissime diffusus iam esset iste morbus, et, quod primo loco monendum erat, magnam in semet ipso suaque morbos dignoscendi peritia collocaret fiduciam, eamque de se praedicandi haud intermitteret occasionem, libro suo satis inter omnes cognito, *de morbo scorbuto*, tantam adeptus fuit famam, ut is non saepe solum recuderetur, sed a summis in arte viris ad nostra usque tempora optime de hoc argumento scriptus haberetur. Sed an iure? statim
p. 10. apparebit. Morbi vim iam antea longe praegressam esse posse existimat, quam incerta eius ac aequiuoca, quae talia nimirum esse putat, signa, languor scilicet et singularis grauitatis sensatio, appareant; quae remota tamen et incipientis modo valetudinis huius esse signa, omnes alii auctores affirmant. Ea deinde, quae in plerisque aegris non, nisi ultima, et ad ἀκμὴν perducti morbi esse constat symptomata, v. c. hydropem, atrophiam, inter prima eius ac sine ceteris, essentialibus dicendis, scorbuti symptomatibus refert. Alia porro vere huic morbo propria, ita, ut longe aliter se habuerint, ac ab aliis obseruata fuere, v. c. ulcera, dyspnoeam, describit. Talia denique, quae a scorbuti indole prorsus esse solent aliena, cancrum, bubones,

bubones, ulcera penis, e. ſ. p. ad eum tamen refert. Admodum itaque veri ſimile eſſe inde patet, in in- p. 14. ſignes errores ſemet ipſum deduxiſſe bonum illum virum. Pone enim, ſcorbutum plane aliam tum temporis induxiſſe faciem, aliquam tamen quisque largietur intercedere debere conuenientiam inter vera ac alias nota ſcorbuti ſymptomata, et inter ea, quae ad eum retulit EVGALENVS. At quaenam ſunt pathognomonica eius ſigna, ab hoc auctore talia habita? Pulſus et urina, ſuo modo mutata, talia quippe ſigna, quae ab omnibus aliis auctoribus fallaciſſima hoc in morbo dicta ſunt. Reliqua etiam, quae adducit, aut prorſus aliis morbis conueniunt, aut cum ipſo ſcorbuto non ſemper eſſe ſolent συγχρονα. Ex quibus omnibus certo colligi debere Cl. Auctor p. 18. arbitratur, prorſus aliud morborum genus ſub ſcorbuti nomine illum delineaſſe; idque magis adhuc apparere ex illa, quam is ipſe dederit, generaliſſima regula diagnoſtica: ſub omnibus nimirum iis morbis latere ſcorbutum, *qui vel occurrat rarus, vel etiam* p. 20. *veteribus cognitus, ſed aliis et diuerſis atque plurimum ab eorum deſcriptione diſcedentibus ſignis;* illudque inſuper aſſertum eo certius fieri perpendenti, de affectibus hyſtericis, hypochondriacis, neruoſis, rheumatiſmo; rachitide aliisque, iis nempe omnibus, de quibus veteres haud frequentem obſeruandi habuerint occaſionem, illum quoque ipſum vel nihil, vel valde parum habuiſſe cognitum. Longe adhuc fuſior eſt Noſter in examinandis illius auctoris ſententiis, ut principis inter eos habiti, qui de ſcorbuto ſcripſerunt; qua in re tamen ulterius eum ſequi velle, recenſionis limites vetant. Mirum interim omnino eſſe Cl. Auctori facile concedimus, qui fieri potuerit, ut tam perſpicaces viri, quam caeteroquin fuere, SENNERTVS, MARTINI, HORSTIVS, LISTER, aliique fere omnes ad noſtrum uſque aeuum viuentes, illius opinionibus adeo lubenter ſubſcriberent

adeoque ſecure, ut multi librum eius verbatim fere exſcriberent.

p. 32. Nec EVGALENO tamen multo maiorem meruiſſe laudem Noſtro videtur WILLISIVS, licet poſt illum maximi ſemper aeſtimatus, quem CHARLETON in primis, uti et in ſcorbuti ſymptomatum diſtributione HOFFMANN, ac in eius diuiſione in calidum

p. 41. et frigidum BOERHAAVE, ſecuti fuere. Fieri enim haud poterat, quin, omnibus, quorum indoles videbatur eſſe noua, ad ſcorbuti genus relatis morbis, tanta tum explicandorum ſymptomatum, tum adhibendorum, quae poſt unum ab altero commendata fuerant, remediorum eſſet confuſio, ut variis, in quas diſpeſcerent hoc proteiforme ipſis viſum malum, excogitandis ſtuderent diuiſionibus, quae tam diuerſae erant, quam diuerſas varii auctores artis ſuae inuenerant theorias galenicas, chemicas, mechanicas; in ſcorbutum ſcilicet frigidum aut calidum, acidum aut alcalicum, aut, pro vario acrimoniarum genere praedominante, varie quoque acrem; quas vero omnes diuiſiones ipſi experientiae contrarias eſſe, Cl. Auctor declarat.

p. 61. Idem deinde fert iudicium de illa ſcorbuti diſtinctione, quam auctores non nulli fecerunt in maritimum atque terreſtrem. Is enim, ſiue in mari, ſiue terrarum aliqua parte, ſaeuiat, una eademque ſemper habet ſigna pathognomica; unas easdemque, ex quibus oritur, cauſas; unam denique eandemque curandi rationem poſcit. Cur illa igitur admittenda

p. 70. ſit diuiſio, non liquet. Vſu quidem ab aliquibus receptum fuit, certos quosdam morbos, purpurae v. c. quoddam genus, ulcera ſanatu difficiliora, ac fere omnes, quorum cauſae atque natura nondum ſatis innotuerunt, ſub ſcorbuticorum nomine comprehendere; ſed, quanto inde orto damno, tum reſpectu tironum, tum aliorum quoque virorum iam exercitato-

tatorum, tum ipſius faciendae artis eiusque augmenti, Cl. Auctor probe notat.

In ultimo tandem huius partis capite quaeſtiones p. 78.
illas dirimit: num inter connatos, hereditarios aut contagioſos, morbos referri debeat ſcorbutus? Omnem tamen, caute atque attente inſtitutam, experientiam contra iſtas aſſumendas opiniones pugnare; ſique morbus aliquando fuerit numeroſior, a communibus tantum cauſis, minime autem a contagio, prouenisse epidemiam, ſatis clare docet.

Ad *alteram* libri nunc *partem* progredimur, in p. 83.
cuius *capite primo verae ſcorbuti cauſae ex obſeruationibus in terra marique factis*, eruuntur. Ante vero, quam certi aliquid de illis aſſeritur, de iis merito agitur, quae falſo a non nullis auctoribus in verarum claſſe poſitae fuerunt; quarum prima eſſe dicitur p. 86.
abuſus ſalis marini, in victu ab hominibus nauticis adhibiti, unde *muriatici* quoque ſcorbuti nomen prouenerit. Illud autem, per ſe tantum conſideratum, hac quidem in re inſons eſſe, inde apparet, quod aqua marina non ſolum felici cum ſucceſſu contra alios morbos, ſcabiem et mala in primis crurum ulcera, per integri menſis ſpatium a Cl. Auctore fuerit adhibita ſine aliquo ſcorbuticae indolis phaenomeno; ſed eadem etiam, experimenti cauſa, duobus aegris vere ſcorbuticis per dimidium menſem data, morbum, non mitiorem quidem, certe tamen nec vehementiorem reddiderit. Inde vero non ſequi ſimul monet, victum ſale induratum omni plane modo innocentem eſſe; in eo potius ipſum ſal cum oleo animali intime ac adeo miſceri, ut a corporis viribus digerentibus inde explicari, ipſeque victus, difficillime digerendus, lene atque bonum corpori alendo praebere nequeat nutrimentum.

Alii porro exiſtimarunt, ſine vegetabilium uſu p. 89.
hominum ſanitatem diu ſaluam eſſe non poſſe; ideoque defectum eius in nauibus ſolam ſcorbuti eſſe cau-

 ſam:

ſam: attamen, licet ille occaſionalibus ac praediſponentibus cauſis annumerari poſſit, ſine vegetabilium eſu tamen ſcorbutum quoque abeſſe poſſe; et contra in nauibus, ante breue tantum tempus in mare demiſſis, vehementiſſime tamen ſaeuiiſſe, experientia probauit.

p. 94. Alii peculiare aliquid, illud demum quidquid ſit, in clauſo atque corrupto nauis aere, aquam potiſſimum in infima nauis parte ſtagnantem, pro unica cauſa aſſumſerunt. Cur autem fabri lignarii, aliique operam in iſta nauis parte facientes, reliquis non citius neque vehementius corripiuntur ſcorbuto? Eadem eſt ratio aeris ab hominum multitudine ſua elaſticitate orbati. Febres inde quidem malignae, contagioſae; at non adeo facile, certe non immediate, ſcorbutus, oriri obſeruantur. Quid? Quod in ipſo aere nauis impuro ſcorbutum curari poſſe, experientia teſtatur.

p. 100. Alii inſuper aerem per effluuia e mari exhalantia ita mutari credunt, ut nautae inde aegrotent, uſque dum peruenerint in terram. Cur autem in medio terrarum orbe continenti, v. c. in Hungaria per ultimum ibi geſtum bellum, tantam ſtragem fecit ſcorbutus? Quamuis negari nequeat, ipſum aerem marinum certa ad gignendum ſcorbutum indole praeditum eſſe.

p. 107. Scire enim licet, principem inter omnes praediſponentes * ſcorbuti cauſas aerem eſſe nimis ac diu valde humidum, iis potiſſimum hominibus infenſum, qui a praegreſſo morbo adhuc languent, aut qui

* Praediſponentes, quas vocant pathologiae doctores, cauſas cum procatarcticis ſeu occaſionalibus proximis, quoad denominationem, ſaepe confundere Cl. Auctorem, facile quidem patet; quum illae in corpore iam praeexiſtant, idque ſuſcipiendo alicui morbo aptum reddant; hae vero tantum accedant illi generando: ſed verborum uſus cuilibet eſſe poterit liber.

qui nimiae corporis quieti, aut triſtibus diu inhaerent imaginationibus aliisque animi cogitatis hunc ipſum afficientibus; id, quod omnes fidae comprobant obſeruationes. Quam innumeris fere in caſibus, et quam ſaepe longum per tempus in maxime udo aere ſaepiusque in ipſis fere aquarum undis degere debeant homines nautici infimi in primis ordinis, admodum viuis, ut ita loquamur, Cl. Auctor deſcribit coloribus. En cauſa, cur in mari vehementius ut plurimum ſaeuiat hicce morbus, quam terra!

Cui deinde quoque accedit frigus, altera ex eius praediſponentibus cauſis. Hinc ille quoque grauior eſſe ſolet hiemis, quam tempore aeſtatis; in frigidiore, quam calidiore climate. p. 111.

Quibus porro cauſis omnino recentium vegetabilium inopia, et contra durus iſte difficilisque concoctu victus, optimo quidem iure, ita tamen, annumerari debent, ut ne ſolae tantum eae, ſed, reſpectu infirmati iam ab illis potioribus cauſis virium roboris, tales ſeu potius mere occaſionales haberi debeant. Siccus enim atque durus ille victus duris nautarum laboribus admodum conuenit; ab aliis vero, quorum vires quacunque demum cauſa iam fractae ſunt, digeri nequit, ſed anſam dat crudis generandis humoribus. Ne quid iam de corruptione aquarum, aliarumque rerum ad victum nauticum pertinentium haud raro accidente, de potus ſpirituoſi abuſu, uti et de animi affectibus, nunc dicatur. p. 115.

Hiſce igitur iam enarratis cauſis omnibus in terrarum quoque variis partibus non numquam concurrentibus, facile patet, qua ratione in his etiam oriri queat iſte morbus. p. 128.

Sub huius tandem capitis finem diuerſarum illarum cauſarum diuerſos effectus, mitiores aut grauiores, pro vario tum illarum gradu atque concurſu, tum aliarum, quae in reliquo vitae genere occurrere ſolent, rerum circumſtantium varia indole, Cl. Auctor exponit. p. 134.

p. 147. In *secundo* deinde *capite diagnostica* scorbuti *signa* secundum ordinem, quo ut plurimum procedere solent, enarrat. Ab eius initio naturalis faciei color mutatur in pallidum aut luridum; eaque ipsa intumescit, aeger autem deses fit, et ab omni laborum genere abhorret: labia et caruncula lacrymalis viridescentem nanciscuntur colorem; quae tamen omnia symptomata imminentem saltem praenunciant scorbutum; aegro nimirum, praeter insolitam ignauiam, sano adhuc viso, cibum potumque appetente. Non nullis tamen non prius, quam morbus iam diutius inhaeserit, facies mutatur, quae deinde magis lurida fit; animo simul valde deiecto. Ista tum pigritia in uniuersalem corporis abit lassitudinem; sub quolibet corporis motu genua rigida quasi ac infirma sunt; respiratio autem anhelosa; quod utrumque symptoma aegros vix non semper comitatur. Paulo post pruriunt gingiuae, tument, post lenissimam frictionem emittunt sanguinem, ex liuido rubrae, molles, spongiosae tandemque valde putridae fiunt atque fungosae, cum anima vehementer foetente. Pathognomicum illud habetur signum. Nec e gingiuis solum manat cruor, sed ex aliis quoque corporis partibus
p. 150. prorumpit. Cutis per totum morbi decursum sicca apparet; quando autem ad extrema ventum est, lipothymiis praesertim accedentibus, frigido et viscoso madore squalida fit; in non nullis quidem, in primis qui febricant, aspera, in plerisque vero laeuis atque splendens, maculis subrubris, liuidis et nigricantibus obsessa, qualis esse solet in sugillatis membris, ipsi cutis superficiei aequalibus, ad lentis magnitudinem ab initio, deinde ad manus ambitum latis, in corporis extremitatibus eiusque saepe trunco, in facie autem atque capite raro conspicuis. Non paucis aegris intumescunt crura, tumor autem non adeo facile, ac in oedemate, digito prementi cedit, foueis tamen impressis diutius permanentibus. En symptomata essentialia

eſſentialia reliquisque conſtantiora in primo ſcorbuti gradu! Paucis addamus illis adhuc reliqua:

De ulceribus vere ſcorbuticis notamus tantum, quod potiſſimum valde putrida, ſanguinolenta et fungoſa ſint, omnium fere applicatorum remediorum vim eludentia. Ne tali aegro propines mercurialia, praeſertim caueto! Alii morbi, quibus antea hi aegri fuerunt correpti, facile nunc redeunt, vel, ſi praeſentes adhuc ſint, exacerbantur. Iis quoque, qui epidemice graſſantur, facilius obnoxii fiunt ſcorbutici. Vti pectus in genere ſemper afficitur ab hoc morbo, praeſertim ſi aluus clauſa ſit; ſic et dolores vagi, in modum pleuritidis ſpuriae illud ſaepius affligunt atque opprimunt. Caput raro dolet; nec febres, quae non numquam ſuperueniunt, niſi ad accidentalia eius pertinere videntur ſymptomata; ex quibus tamen omnibus, ſi accidant, diriſſima eſſe ſolet petechialis et iſta a carceribus dicta. Aluus ut plurimum ſolet variare, in aliis modo naturalis; modo valde adſtricta; in aliis vero et iis plerisque per vices obſeruatur eſſe fuſa, ac male olens. Vrina quoque varia eſt; cito putreſcit, ſique reponatur, oleoſam, ſalinam et ſpumoſam acquirit ſuperficiem. Pulſus, niſi febris acceſſerit, ſolito ut plurimum ſolet eſſe tardior atque debilior. Haec de primo morbi ſtadio ſufficiant. p. 152. p. 157. p. 157.

In altero facilis membrorum uſus magis magisque perit. Poples tumet, dolet, muſculis flexoribus contractis ac fere rigidis factis; ſingularis languoris ſenſus frequenter accedit, ita ut aegri, diu requieſcentes, ſub leniſſimo corporis motu linquantur animo, vel etiam ſubito exſpirent. Tumor inſignis atque ecchymoſes occupant crura, omniaque haemorrhagiarum genera aegri vires exhauriunt ac eos ſaepe tollunt. Gingiuarum ulcera peſſima fiunt, fungoſa, gangraenoſa. Dentes cadunt; ipſas vero maxillas raro exeſt caries, quae nec alia oſſa facile ſolet prehendere p. 162.

hendere. Attamen vel in diriſſimo hoc ſtatu et appetitus et ſenſus ut plurimum vigent.

p. 166. Tertius tandem ac ultimus ſtatus, praeter omnia iam recenſita ſymptomata, alia adhuc extraordinaria dicenda nobis ſiſtit. Vlcera olim curata recrudeſcunt: Crura nunc ſponte ſua fiunt ulceroſa: Quibusdam aegris, licet non adeo frequenter, febris ſuperuenit petechialis: Sanguinis profluuia nunc ubiuis prorumpunt: Icterus, hydrops, melancholia confirmata, neruorum rigor, pectoris anguſtia ſumma, dolor ſub ſterno, aliique ſexcenti accedunt morbi triſtiſſimi. Non nulli aegri laborioſiſſimam quidem, eam tamen ſine dolore, experiuntur reſpirationem ſubitoque vitam emittunt. Finit hoc caput Cl. Auctor variis enarratis morbi huius hiſtoriis, iam dicta illuſtrantibus.

p. 175. In *tertio* dein *capite prognoſtica ſigna* exhibet; quem in finem, ut ea intelligantur eo melius, omnem hunc morbum in duas claſſes diuidit; unam, qua homines antea ſani, quales eſſe ſolent nautae, ab externis tantum atque occaſionalibus cauſis in eum incidunt; alteram, qua homines debiles, in terra potiſſimum degentes, pro varia corporis ſui diſpoſitione a leuioribus illis cauſis eo afficiuntur. In priore caſu aduentitium ſeu artificialem quaſi dicendum, in altero autem naturalem vel potius a corporis conſtitutione nominandum, *conſtitutional*, appellare vult ſcorbutum. Vnus idemque morbus quidem erit et eiusdem quoque curationis; interim prognoſtica ſigna

p. 177. prius eius genus praecipue reſpiciunt. Ex iis haec ſunt primaria: A ſui initio, etiamſi valde afficiantur gingiuae, ſatis adhuc facile et ſine recentium vegetabilium uſu, tollitur morbus, dummodo corporis exercitiis par ſit aeger: quodſi vero lecto affixus, corpus mouere amplius nequeat, alterque iam adſit valetudinis gradus, ſine vegetabilibus curationi nullus ſupererit locus. In mari autem, ubi vegetabilia

saepe

ſaepe non ſunt ad manus, prognoſis difficilis eſt. Malo enim peſſimo nondum viſo, periculoſa tamen non raro et praeter omnem opinionem accedunt ſymtomata. Clauſo tamen putridoque aeri adſcribendum eſſe videtur, quod tales interdum aegri, ſimul ac aliquem motum exercere velint, aut aeri exponantur, ſubito tollantur e medio *. Si alui laxitas cutisque mollities et humiditas ſequantur vegetabilium uſum, certa ſpes erit; praeſertim ſi corporis motum ac aerem aegri ferre poſſint: genuum vero rigor curationem reſpuit, morbo caeteroquin abacto. Scorbutica dyſenteria, aut pectoris vitia, omnium difficillime expugnantur. Inueteratus morbus tabe non raro finitur. Si varia hydropis genera afflixerint aegrum, is, licet ſanitati reſtitutus, rheumatiſmo artuumque doloribus atque rigori, per reliquum vitae tempus facile fit obnoxius. Gingiuarum nimis aut exeſarum aut laxarum ſaepe remanere vitia, Cl. MVRRAY annotauit.

In *quarto capite prophylaxis, ſeu morbum hunc* p. 180.
praeſertim in mari praecauendi adminicula, proponuntur. In terra ei facile praeripitur naſcendi occaſio; aere nempe calido, ſicco atque puro, victuque tum vegetabili tum animali, concoctu facili; quae artis regula pro vario incolarum vitae genere moderanda erit et applicanda. In mari autem omnis haec p. 183.
res altioris eſſe ſolet indaginis. Multa igitur et excogitata et commendata fuerunt eum in finem remedia **; quum ſaepius autem exoptatus ſucceſſus non ſubſe-

* Magna ſatis veri ſpecie internis haemorrhagiis, a tabefactis viſceribus ortis, hanc improuiſam mortem tribuit Ill. VAN SWIETEN. v. Ei. Comment. in H. BOERHAAVII aphoriſmos. Tom. III. p. 608.

** Pag. 183. narrat Cl. Auctor, quendam olim virum, natione germanum, et in inſula *Sumatra* ſummam rerum tenentem, ea ſpe fretum, ut chemicis remediis praeueniri poſſet ille morbus, *Lipſiae* in noſtra hac uniuer-

ſubſecutus fuerit, inde factum fuit, ut omnem praecauendi hunc morbum ſpem multi abiicerent. Sed
p. 186. immerito. Tum enim aut ſero nimis ſua in uſum vocarunt antidota, tum ſuis potius opinionibus, quam experientia, ducti, varia remedia commendarunt. Verum enim vero auerti poſſe morbum, eius non indoles ſolum probat, quod nimirum ſit aduentitius, ſiue a cauſis externis oriundus, quae vel euitari vel mutari certe poſſunt; ſed ab ipſa etiam confirmatur experientia, quum in variis Americae ſeptentrionalis partibus iam haud obſeruetur ſcorbutus, ubi olim fere endemius fuit.

p. 191. Primo loco ex variis, ſtudioſe eam ob cauſam captis, quae hic enarrat Cl. Auctor, tentaminibus, in-

uniuerſitate ciuem ſuum, celeberrimum ſui temporis medicum, MICHAEL, ſuis ſumtibus conſtituendum curaſſe chemiae profeſſorem; ſua tamen ſpe excidiſſe, licet hic indefeſſo ſtudio multa eum in finem excogitaſſet medicamenta; eumque porro primum omnium in Europa fuiſſe chemiae profeſſorem, affirmat quidem; qua vero hiſtorica fide fultus, ſimul non adducit. Sed in errorem ſe deduci paſſus eſt Cl. Auctor. IOAN. HARTMANN enim primus in Europa publice chemiam docere iuſſus fuit in academia Haſſiaca, quae floret adhuc *Marburgi*, et Profeſſoris ideo exornatus titulo anno ſuperioris ſeculi nono; qui vero ipſe dein ex hac vita diſceſſit anno illius ſeculi triceſimo. Vide ſis eius Opera Francofurti ad Moenum 1684 in folio edita, et in iis orationem eius *de philoſopho ſeu naturae conſulto medico.* IOAN. MICHAEL vero, quem a Cl. Auctore ſubintelligi putamus, anno ſuperioris ſeculi ſexageſimo ſeptimo Lipſiae obiit Profeſſor Therapiae dictus. Num antea Chemiae Profeſſor fuerit, nos ipſos ignorare quidem fatemur; ab illo autem Batauorum colonorum duce talem certe conſtitutum fuiſſe valde dubitamus, quum publicorum munerum habenda cura ad principis iura pertineat. Forſitan Noſter MICHAEL opibus ab illo viro fuit adiutus, ut eo alacrius atque felicius in rem adeo utilem inueniendam inquirere poſſet.

interne poma in primis aurantia atque limonia largiter comedenda, externe vero ad gingiuas elixirium vitrioli et acetum vini, utrumque in gargarismis adhibendum, tum sua, tum aliorum, quos citat, experientia doctus, commendat. Quod si quis etiam oggerat, illa poma ab aliis interdum sine exoptato fructu fuisse adhibita, is quoque scire debet, alios saepe morbos sub scorbuti nomine fuisse comprehensos, hancque ideo in contrarium adductam experientiam subleſtae omnino esse fidei.

Quum illa vero poma spontaneae corruptioni sint p. 207.
obnoxia, nec semper, neque in quouis loco acquiri possint: hinc, quo vires eorum cogi et per multos annos conseruari queant, huncce proponit modum: Vt succus nimirum ex iis expressus, per filtrum transiiciendo clarus redditus, in vas purum, terreum, vitrea crusta bene obductum et euaporationis operationi aptissimum, infundatur, hoc deinde vas in aliud aqua plenum intromittatur, idque super igne viuo per aliquot horas ponatur, ut aqua bulliat, donec ad olei, dum adhuc caleat, vel ad syrupi, postquam refrixerit, consistentiam redactus fuerit ille pomorum succus, in ampulla post bene obturata reponendus. Quatuor et viginti poma aurantia, quinque librarum pondus ad quatuor uncias excedentia, depurati succi unam libram et nouem uncias semis; spissi vero illius facti quinque uncias, suppeditarunt, quod extractum vix trium aquae unciarum aequat volumen; ideoque integrae vires sat insignis pomorum copiae in vasculo mediocris magnitudinis per aliquot annos asseruari poterunt.

Ad naturalem huic extracto conciliandam fragrantiam paucae quidem vel essentiae, vel olei eorum corticum guttulae addi possunt: fini tamen suo conuenientius ac aeque gratum esse videtur, sub euaporationis finem paulo antea, quam ab igne remouetur vas, paruam externi corticis partem ipsi succo

adiice-

adiicere. Quae medicina suo tempore satis modico paranda pretio, cum variis inter homines in primis nauticos usitatis spiritus generibus, *rum, arrack*, cet. misceri, simulque hunc potum saepe per se noxium non corrigere solum, sed et in medicinae genus, scorbuto optime resistentis, immutare potest.

p. 213. Aliorum quoque multorum vegetabilium, baccarum, herbarum atque radicum copia per longum tempus satis bene in nauibus asseruari poterit, dummodo penitus sicca, in vasis bene clausis, ab omni
p. 217. aeris atque humiditatis accessu arceantur. Omnes fere etiam liquores fermentatione parati, sub nomine *cyder* cogniti, aliaque potus genera ex vino aut cereuisia fermentescentibus cum baccis ribium, sambuci, e. s. p. praecipue autem cum abietis cuiuscunque summitatibus, conis, foliis, quin et cortice et ligno, e. s. p. prodesse, per experientiam constat.

p. 223. Aegros, vel qui certe a superato morbo valde debiles adhuc sunt, reliquis facilius scorbuto corripi posse, supra iam monuimus. Itaque regulas non incognitas quidem, at rite expositas, ex quibus illorum cura haberi debeat, Cl. Auctor proponit, ut nimirum iis victum porrigi debili eorum corporis statui conuenientem, et pro ratione virium corpus quotidie mouere eos iubeat.

p. 228. Vltima tandem harum animaduersionum classis concernit modum, quo causae huius morbi externae, aeris, victus, potusque facta corruptio, corrigi, vel, quantum fieri potest, auerti queant; quas tamen singulas recensere non possumus; aliqua saltem nunc
p. 240. dicturi *de cura morbi eiusque symptomatum*, in *quinto capite* proposita.

Optima in genere dicenda, scorbuto medendi methodus est illa, quam in praecedenti iam capite exposuimus. Morbus in primis aduentitius, nec diu iam praesens sola mutatione aeris, victuque leui ex recen-

recentibus potiſſimum vegetabilibus ac herbis illis ſatis cognitis antiſcorbuticis dictis confectus, ſine ullo fere medicamentorum uſu, ſaepe expugnari obſeruatus fuit. Pone autem, altiores iam morbum egiſſe p. 244.
radices, quid tum erit agendum? Prima medenti eſto regula, ut omnes corporis ſe- et excretiones iuuet, ſcorbuticamque acrimoniam et debito victu et aptis remediis obtundat atque emendet. Quem in finem ſerum lactis praeſertim caprilli, cui ſal polychreſtum, ut diureticum et aluum laxans remedium, addi poteſt, commendatur. Succi porro ex herbis p. 246.
antiſcorbuticis acrioribus, ut et ſaponaceis, dente leonis, fumaria, tritici progerminante ſegete expreſſi, cum illo pomorum aurantiorum Hiſpanicorum mixti, quibus etiam ſaccharum lactis adiici poteſt, per omnem diem hauſti iuuabunt, ſudore ſimul bis aut ter in ſingula hebdomade poſt illorum uſum prolicito. Niſi haemorrhagiae metus ſit, balnea calida ex herbis aromaticis parata, optimi erunt uſus.

Symptomata, quae urgent, ſingularem quoque p. 248.
curam poſcunt. Os internum ſeruetur purum gargariſmis ex hordei decocto, melle roſato et acidis mineralibus: Fungus, ſi neceſſe fuerit, praeſcindatur: Altis autem ulceribus applicetur oleum vitrioli vel per ſe, vel quoque dilutum: Crurum oedemati p. 250.
conuenit lenis frictio cum pannis paulo aſperioribus fumoque ex aromaticis gummatibus medicatis, et leniter applicata faſcia; illis vero rigidis factis et dolentibus fotus ex aqua calida cum pauca aceti aut ſalis ammoniaci adiecta quantitate, et deinde oleum palmae inunctum. Eadem fere eſt cura ulcerum, per lenem compreſſionem et remedia antiſeptica, praeſtanda: Sanguinis profluuia, quae minantur periculum, acida mineralia, parca ſemel doſi, ſed crebrius data, corticem peruuianum et vinum rubrum expoſcunt.

Omnium,

p. 253. Omnium, quae accidere poſſunt, ſymptomatum
et periculoſiſſima et pertinaciſſima, iam enarratis re-
mediis obedire ſaepe neſcia, ſunt dyſenteria et pecto-
ris affectus cum tuſſi violenta, difficili, anxia et
doloroſa reſpiratione coniunctus. Alui fluxus, licet
periculi pleniſſimus, ſubito tamen coerceri non de-
bet, ſed ſaltem mitigari. Rhabarbarum parce, ſed
crebro datum, cumque theriaca vel diaſcordio mix-
tum, vinum rubrum, generoſum, ſed dilutum, diae-
ta ſubadſtringens, gelatinoſa, in non nullis aegris
alumen quoque crudum, tinctura roſarum ſimiliaque,
p. 258. profecerunt. Pectoris autem iam dictam valetudi-
nem leuant veſicatoria, equitatio, diaeta mere lactea
et vegetabilis, et remedia ſic dicta pectoralia, gum-
mi ammoniacum, oxymel ſcilliticum et balſamus de
Copaiua.

Reliqui non numquam ſuperuenientes morbi ex
artis regulis alias iam cognitis oppugnari docentur.
Morbo tamen principe ſuperato, remanent interdum
ulcera, quae praeter antiſcorbuticum regimen, anti-
monii crudi cum aethiope minerali, vel etiam, gin-
giuis antea ſatis confirmatis, mercurii, balſamo ſul-
phuris terebinthinato extincti, moderatum uſum cum
lignorum decocto admittunt felici cum ſucceſſu, prae-
ſertim ſi diaphoreſis aucta ſimul fuerit.

p. 260. Poſtquam dein varia adhuc, ab aliis rei medicae
peritiſſimis viris commendata remedia enarrauit at-
que examinauit, quasdam iis denique ſubiungit cau-
p. 265. telas Cl. Auctor: Venae ſectio nimirum et fortiora
purgantia ſemper nocent; leniſſimis tantum potius
remediis aluus ducenda eſt, et ſemper libera ſeruan-
da: Veſicatoria, ob gangraenae metum, caute appli-
centur: Idem quoque valet de vomitoriis, quippe
quae ipſe Cl. Auctor tentare noluit: Morbo alte pro-
uecto, aegri caute moueantur e lecto, aut libero aeri
exponantur: Si diu etiam ii a vegetabilium uſu abſtinue-
rint, eaque nunc nanciſcantur, magna eorum copia
ne

ne vescantur una vice; alias dysenteria hancce sequitur voracitatem.

Quae huc usque proposuerat Cl. Auctor, sola fere nitebantur experientia. Nunc autem in *capite sexto theoriam morbi* tradit. Corpus nostrum, inquit, tum quod heterogeneis constat partibus, cum propter perpetuum earum motum atque attritum, in varia contrahenda acrimoniarum genera spontaneamque corruptionem per se pronum est. Hinc particulae a blanda sua indole alienae factae excerni, nouumque restitui debet nutrimentum quotidie. Eliminantur istae potissimum per urinam ac insensibilem dictam perspirationem, per quam prae primis ultimam subtilissimae excrementitiae particulae auolant, quae, si diu remanent, putrescentem indolem acquirunt et ad periculosissimos suscipiendos morbos corpus disponunt. Nisi porro blandi quoque et nutritii liquoris copia per singulos dies suggeratur noua, naturalis humorum ad putredinem fit dispositio. Animalia enim, fame enecata, non ex sanguinis ac humorum defectu, sed ex corrupta potius putridaque eorum dyscrasia orta, pereunt. Ad hanc igitur putrescentium morborum, ab ipso naturali motu atque calore genitorum, classem pertinet scorbutus. Ideo tamen nondum appellari potest alcalicus, quum alcalica atque putrida corpora valde a se inuicem differant. En modus, quo generari poterit iste morbus pro causarum suarum effectibus! Intensus primo frigoris gradus, in debilibus potissimum hominibus, neque corpus satis mouentibus, cutis perspirationem, constrictis eius poris, cohibet; unde serosa colluuies. Verus inde tamen scorbutus nondum oritur, nisi accedat aeris humiditas, quam per se solam gignere iam morbum posse diximus. Talem efficiunt in septentrionalibus regionibus crassae nebulae, in aliis pluuiae copiosae. Noua atque dira haec est perspirationis supprimendae causa, quae totius corporis robur

p. 272.
p. 277.
p. 280.

robur ſimul eneruat, fibras relaxat, ſanguinis praeparationem in pulmonibus impedit, ideoque ceteras inde dependentes corporis actiones, nutritionem in
p. 284. primis, laedit. Accedit et hoc, quod reſorpti ex atmoſphaera liquores, per ſe iam forte in illa humida magis heterogenei, nunc in corpus inducti, acriores fiant cumque ſeri praeſente colluuie poſt aliquod tempus ad putreſcentem indolem inclinent. Quantum inſuper per nimiam quietem, aut praegreſſos alios morbos, aut animi pathemata, metum, triſtitiam, nimiasque curas, debilitetur corpus, aliunde etiam conſtat. Iis nunc autem cauſis, praediſponentibus Cl. Auctori dictis, et ipſarum effectibus accedant aliae occaſionales, durus, ſalſus, viſcidus, non fermentatus victus, cum vegetabilium recentium defe-
p. 292. ctu, e. ſ. p. quid tum fiet? Nec ſatis digerentur alimenta, neque blandus inde praeparabitur chylus, quum eorum ſuperare tenacitatem, et in nutritium immutare ſuccum, corporis vires haud valeant. Fac quoque, in primis viis illa reſoluantur; chylus tamen, cui ſua et neceſſaria ſemper deeſt blandities, in ſecundis, quae a praediſponentibus cauſis iam debiles factae ſunt, viſcidus remanet, acris tandem ſit atque putridus. Inde porro perſpiratio, iam ex aliis illis cauſis laeſa, magis adhuc ab illa humorum tenacitate imminuitur.

p. 298. Scorbuti itaque natura in laxo debilique ſolidarum corporis partium habitu et fluidorum ſponte ſua facta putreſcente mutatione, conſiſtit, quae a defectu blandi nutrimenti ac inſenſibilis perſpirationis longa ſuppreſſione oritur; id, quod cauſae eius morbi ac effectus, qui ſunt ipſius ſymptomata, ſatis ſuperque teſtantur. Pergit deinde Cl. Auctor, et ex aceſcente, ſaponacea et diluente vegetabilium indole eorum uſum atque neceſſitatem contra ſcorbutum demonſtrat.

Septimum

Septimum caput obſeruationes continet ex homi- p. 310.
num ſcorbuto defunctorum cadaueribus captas, quas vero tranſcribi quidem, ſed breuibus non recenſeri poſſe, intelligimus. Omnes vero illas putreſcentem humorum ſingularem factam corruptionem indicare, monemus. Vnicum ſaltem de iis, qui ſubito ſaepi- p. 313.
uſque ex improuiſo exſpirauerant, notamus adhuc, eos omnes auriculas cordis in pugni magnitudinem extenſas ac ſanguine coacto plenas habuiſſe; alios, dyſpnoea potiſſimum ſimul olim affectos, omnes in thorace ſitas partes ſibi conglutinatas ac in unam quaſi maſſam commixtas, ut diſtingui fere non potuerint, pulmonibus in media eius parte quaſi contritis haerentibus; alios autem vel muſculos, vel inteſtina, gangraena affecta, oſtendiſſe.

In *ultimo* tandem, quod partis huius eſt octauum, p. 317.
capite de natura ſymptomatum agit Cl. Auctor, eorumque indolem atque rationem ex praecedenti theoria atque anatomicis obſeruationibus deducit atque exponit. Quibus vero hic loci dictis, facile ex antecedentium capitum ſumma perſpiciendis, nunc ſuperſedemus enarrandis.

Tertia tandem totius libri *pars*, uti ſupra dixi- p. 341.
mus, bibliothecam quaſi librorum, de ſcorbuto ſcriptorum, continet, ita, ut in *capite* eius *primo* loca ex veteribus medicis depromta examinentur, in quibus ſcorbutum ab iis indigitatum fuiſſe recentiores exiſtimarunt. HIPPOCRATEM vero, quem poſteriores fere omnes exſcripſerunt, iis in locis icteri genera, ex hepate vel liene obſtructis orta, deſcripſiſſe Cl. Auctor declarat. Stomacace atque ſcelotyrbe, a PLINIO deſcripti affectus *, attentionem mererentur, niſi auctor is eſſet nimis ſaepe credulus, et in hoc etiam loco narrationi ſuae fabuloſa ſimul immiſcuiſſet. Primus autem, qui ex inſtituto ſcripſiſſe di- p. 346.
citur de ſcorbuto, fuit IO. ECHTHIVS. Eius itaque

* Hiſtor. nat. lib. 25. cap. 3.

que libri *de ſcorbuto vel ſcorbutica paſſione* recenſio, ad
p. 355. annum 1541 poſita, legitur ab initio chronologici omnium librorum indicis, qui de ſcorbuto huc uſque fuerunt editi, ad annum uſque nuperrimum 1753 perducti atque finiti epitome tractatus *de ſcorbuto marino* a Cl. ADDINGTON in lucem emiſſi.

Appendix denique huic libro addita et eos libros, qui non viſi ideoque omiſſi fuerant, a Cl. Auctore, et chronologicum et alphabeticum auctorum eorumque ſcriptorum, ab eo allegatorum aut recenſitorum, indicem continet. Vt ipſi quoque alium adhuc indicem, totius libri argumenta comprehendentem, addere placuiſſet, optamus. Interim ex iis, quae adduximus, cuilibet clarum fore confidimus, quam utile opus a Cl. Auctore non ſuſceptum ſolum, ſed etiam quam bene illud ab eo fuerit perfectum, ita, ut omnium, quos de hoc morbo huc uſque ſcriptos habemus, librorum iudicari eſſe queat pleniſſimus.

VII.

Quaeſtio medica: An à diverſà virûs ſcorbutici indole et ſede Morbi diuerſi? Praeſide M. PAVLO LE ROY, Doctore Medico. Proponebat *Henricus Michael Miſſa.* Pariſiis, 1754. 4. mai. pl. 2.

Poſtquam illum de ſcorbuto librum a Cl. LIND editum, cuius iam iam dedimus epitomen, legeramus, nunc, ulterioris acquirendae notitiae cupidi, quid alii ex recentioribus medicis de eo ſentiant, hancce, quam indicamus, diſſertationem perluſtrabamus. Sed, ſi dicere licet, eam perlegiſſe nos fere poenitebat. Poetica magis, vel certe rhetorica, haberi poterit tractatio, quam medica, ab omnium fere auctorum, qui fidem merentur, obſeruationibus aliena, morbi nec ortum atque cauſas, nec indolem

atque

atque effectus ita explicans, ut legentis desiderio satis faciat. Quaestionem itaque propositam eo modo solutam esse haud miramur, ut a diuersa virus scorbutici indole ac sede quam maxime etiam diuersi morbi oriri dicantur, iis scilicet vix non omnibus ad huius morbi classem relatis, quorum indoles nondum satis exposita fuit. En quaedam eius rei specimina!

Nec unicus, neque simplex est scorbutus; modo p. 1.
sub omnium morborum larua se suumque virus diuersis modis occultat; modo mitius agere videtur cum aegris; modo furit, parcens nemini; modo chronicus est, ipsius saeuitie multorum in annorum seriem pertingente; modo peracutus. *Dum grassatur enim* p. 2.
eius contagium, nihil vacans ab illo, omnia omni implet clade, ita ut nulla post se supersint salubria. Hinc quoque factum fuit, ut infinitas eius metamorphoses pro totidem veteres haberent morbis, ideoque cum multis aliis, quibus erat finitimus, eam confunderent. Vera et adaequata dicitur eius esse definitio p. 3.
simultanea solidorum ac fluidorum deprauatio, virulento quodam humore peculiari et venereum aemulante illata. Humor iste vel a nostra origine in nobis latet, vel spontaneo naturae vitio, vel per contagium, oritur. A venerea lue, quae veterum fuit elephas, virus quidem sui natura ideoque et curatione differt scorbutus; sed origine, sede, more, signis, periodis et effectibus, ambo morbi, uti sibi pares, sic et saepissime sibi mutuo fiunt germani atque congeneres. Sexcenti sunt alii morbi sibi similes suaque indole maxime propinqui, quibus cum ille conspirat: rheumatismus, arthritis, omnia fere exanthematicarum febrium genera, ipsa pestis; qui affectus omnes sola eius *virus alterationis varietate*, quantitate, partiumque, quas illud occupat, indole a se differunt. Itaque non septentrionalibus solum populis, sed toti p. 4.
terrarum orbi competit proteiformis hicce morbus, ita tamen, ut inter illos chronicus sit, inter reliquos

autem eo acutior, quo propiores ei sunt a meridie. Vbiuis tamen aliam aliamque induit figuram. Omnes itaque endemii, tales inter singulas fere nationes reperiundi, morbi scorbutico humori suam debent originem, v. c. Hispanorum struma atque cholera; Parisiorum tussis atque rheumatismus; Anglorum sudor inflammatorius; ac alii reliquorum populorum fere innumeri, quorum satis longum hic loci reperies catalogum.
p. 6. Tot igitur scorbuti erunt species, quot sunt virus ipsius dotes: vitriolica nempe, nitrosa, salsomuriatica, ammoniacalis, austera, tartarea, deurens, alcalica, foetida, putrefaciens, corrosiua, aliaeque porro multae, quas omittimus, ne uniuersam
p. 7. conscribere velle pathologiam videamur. Quot vero omnium fere morborum causas esse posse credideris, tot etiam generando scorbuto Cl. Auctor tribuit, corpori tamen noxias tantum, quantum ad suscipiendum hunc morbum illud iam habet dispositionis. Inficientes autem illae particulae, hinc et inde per aerem disseminatae volitant, quae, si corpus fuerint ingressae, scorbuticum humorem euoluere poterunt. En varia et mira scorbuti facies, quae a tam
p. 10. diuersis causis oritur! Quid? Quod v. c. febres continuae aut intermittentes, quotannis vere vel autumno reduces, non ipsius forsitan causae sint, sed propagata potius eius soboles ac metamorphoses; quam etiam sententiam de omni aegrotatione periodica, vel etiam erratica, ferendam esse Cl. Auctor sibi persuadet. Sed eheu satis ea de re dictum esto!

VIII.

VIII.

TIBERII LAMBERGEN, Lectio inauguralis sistens ephemeridem persanati carcinomatis. Groningae, apud Henricum Vechnerum. 1754. 4. mai. pl. 4½.

Quo rariores ulcerum cancrosorum, sine laesae partis exstirpatione curatorum, esse solent casus, eo maiori omnino iure illi, a viris non artis peritia solum claris, sed fide quoque dignis, enarrati, debent colligi, quo tandem, iis inter se comparatis, ad intimiorem dirissimi huius omnium morbi cognitionem eique medendi certiorem, ac huc usque habuimus, spem deueniamus. Ad primam illorum casuum classem sequens a Cl. Auctore enarrata pertinet historia, nuper iam a nobis indicata*.

Femina quatuor et triginta annorum, a tribus inde annis vidua, temperamenti sanguinei, sana quidem satis, sed mobili neruorum systemate utens atque in morbos inflammatorios valde procliuis, prima vice ante octo circiter annos dextrae mammae inflammationem eiusque copiosam suppurationem, altera vice ante sex annos eiusdem, tertiaque tandem vice ante quinque annos eiusdem denuo simulque alterius quoque mammae sinistrae inflammationem, quam semper exceperat suppuratio, experta; ab illo tempore in mamma dextra varia tubercula dura, indolentia atque scirrhosa gerebat; plurium tamen adhuc infantum mater facta; tandem praeter opinionem quam vehementissima sinistrae mammae corripiebatur inflammatione, breui tamen tempore feliciter et sine ulla mammae relicta duritie discussa. Post annum vero elapsum, quum a quinque iam inde nouiluniis parcius iusto fluxerint menses, in dextra illa mamma lancinantes dolores, in primis sub tempestatum mu- p. 3.

R 4 tatio-

* Comment. nostr. Vol. IV. P. I. p. 164.

tationibus auctos cum aliquali eius tumore, potissimum autem ex inopino lapsu dein perterrita, et doloris, et tumoris, persentiscebat incrementum, qua
p. 5. de causa denuo consulebat Cl Auctorem. Reperiebat is tum dura, iam olim obseruata, ista tubercula, mole iam multum maiora et saxeae ferme duritiei, in unum quasi nunc tumorem coiisse, eumque scabrum iam valde atque praeruptum, in superiore in primis mammae parte haerentem, musculo pectorali iam accreuisse. Pruritus aderat perpetuus; lancinantes autem dolores, sub axilla incipientes inque ipso tumore desinentes, non numquam tantum intercurrebant. Color atque calor mammae, praeter unam alteramque venam tumidam factam, reliquae corporis cuti similes adhuc erant. Sub ipsa vero axilla glandula quaedam scirrhosa; nec altera quoque mamma, sinistra nimirum, ab omni iam duritie libera erat. Externe tum temporis applicabantur saturnina, et pro interno usu propinabantur aegrae resoluentia cum anodynis mixta; iusto simul regimine aegrae praescripto; et ad instans catameniorum tempus emmenagoga; iisque nondum sufficienter profluentibus, sanguis mittebatur ex talo; quae tamen omnia in usum vocata auxilia breues modo sequebantur induciae. Quid? Quod, praeter redeuntes saepius dolores nuncque fere perpetuos factos, versus inferiorem tumoris partem duos fere digitos transuersos supra papillae locum, qui pro tumoris duritie satis erat mollis, naturalis huc usque cutis color, nunc in rubellum mutatus, maculam sistebat inflammatam.

p. 9. In hisce rerum angustiis alios probos expertosque medicos Noster adiens, a Cl. WINTERO in primis, Academiae Leidensis Professore, illud accipiebat consilium, ut, ad exemplum Cl. DEGNERI, Medici Nouiomagensis, qui ad inueteratos scirrhos infusum herbae *Solani furiosi*, vulgo *Belladonnae* dictae, commendauerat, eandem quoque medicinam in usum vocaret,

vocaret, eamque vel etiam omnino dubiam in dubio ac desperato hocce morbi statu tentaret*. Ante vero, quam aegrae dare vellet illam, in semet ipso faciebat Vir Optimus periculum, et herbae illius seu foliorum eius, per triennium iam siccorum, scrupulo uni tantum feruentis aquae infundens, quantum decem vascula porcellana, ex quibus ut plurimum sorbillare solemus infusum Theae, capiunt, et per noctem infusum illud digerens, mane ieiuno ventriculo capiens unum vasculum, indeque breui lenem vertigi- p. 12.

* Externum quidem *Belladonnae* usum contra cancrum aliaque similia ulcera, et veteres iam, et recentiores, collaudarunt; inter quos ex illis GALENVM, Lib. II. *Method. med. ad Glauc. Cap. 2. Tom. X. p 390. edit.* CHARTERII; et AEGINETAM Lib. IV. Cap. 26; ex his vero IO. BOECLERVM *in Cynosura materiae med. ad Hermannianae imitationem collectae,* P. I. p. 321. nunc adduxisse sufficiat. Internum autem eius herbae usum, quantum nos quidem iam rescire possumus, a nemine fere tuto commendatum esse legimus, si dissertationem exceperis, a Cl. OETINGER, sub Cl. ALBERTI praesidio, anno huius seculi trigesimo nono *Halae Magdeburgicae* defensam, *de belladonna, tamquam specifico in cancro in primis occulto;* in qua multa quidem experimenta chemica atque physica, de plantae eius viribus capta, uti et non nullas aegrorum, cancro laborantium et decocti illius ope inde liberatorum, historias inuenies. Ipse tamen Auctor in sua praxi nondum illud tum temporis adhibuisse videtur; eiusque virium cognitionem amico cuidam, et Cl. IVNCKERO, Professori Medico Halensi, acceptam se debere fatetur. Nec immerito de hac dissertatione questum fuisse Cl. HEISTERVM, intelligimus, illius auctorem haud sufficienter docere modum, quo herba tam dubiae virtutis in usum vocari queat. Refert simul Cl. HEISTER de aegra quadam, cui chirurgus aliquis tale quidem propinauerit decoctum, quae inde vero per aliquod tempus amens neque a cancro suo liberata fuerit. vid. eius *Institution. chirurg. Tom. I. P. I. Lib. IV. Cap. XVII. p. 337. edit. Amstelod. 1750. 4. mai.*

vertiginem, et insolitam oris siccitatem per unam alteramque horam percipiens, ab hac dosi in aegra sua medio mense *ianuario*, anno huius seculi quadragesimo quinto, curationis faciebat initium. Enarrat nunc Cl. Auctor, quae ab hoc die ad decimum usque mensis *iunii* eiusdem anni, per singulos fere dies obseruauit.

Eosdem etiam, quos Cl. Auctorem in semet ipso deprehendisse iam diximus, effectus semper experiebatur aegra, praeter arteriarum ictus, in principio curationis debiliores ac celeriores in hac visos. Emplastri, diapompholygos dicti, usus cum mercurii et plumbi amalgamate semper continuabatur. Post primam hebdomadem dolores atrociores, eminens tumoris apex magis liuescens, et illa iam dicta macula purpurascens, fieri incipiebat, cum epidermide rimulam actura atque duobus parum prominulis punctis flauescentis coloris. Mensium instans tempus, et cardialgia spasmodica cum anxietate accedens, antispasmodica, aliorum remediorum loco, exposce-
p. 14. bant. Quibus impedimentis remotis, sub eiusdem mensis finem, secundi scrupuli illius herbae infuso utebatur aegra, dosi paululum aucta. Dolor idem fere manebat continuus, punctula vero illa nunc vera fiebant ulcuscula, in unum foraminulum coeuntia; diametro quidem, sed non altitudine, maiora facta; paucam lenti, subflauescentis humoris copiam emittentia; Eminens ille quoque apex vehementer dolens, liuescentem maculam cum duobus itidem punctis albicantibus, post tertium diem quoque in ulcusculum transeuntibus, ostendebat. Infusi istius nunc unum et dimidium vasculum sumens aegra maiorem eamque satis molestam oris siccitatem, temulentiam, visusque insignem obnubilationem inde sentiebat, appetitu solito minore, et pulsu aliquantum incitato, obseruatis; quae ultima tamen symptomata post breue tempus cessabant, relictis semper prioribus.

Ab

Ab initio menſis *februarii* ulcuſculis illis praeter p. 16.
emplaſtrum imponebatur unguentum nutritum dictum cum plumaceolis. Per ipſius menſis decurſum ſatis bene ſe habebat aegra. Vlcuſcula modo ſicca, modo aperta, plerumque parum fundebant ichoris. Dolor mammae quoque modo auctior, modo leuior, in genere tamen mitior erat, ac antea. Non numquam occupabat is etiam glandulam ſubaxillarem ſcirrhoſam, et mammam ſiniſtram; paulo poſt vero euaneſcebat. Ipſe autem laeſae mammae tumor aliquantum emollitus ac imminutus eſſe videbatur. Ad rediens catameniorum, largiter prorumpentium, tempus redibat quoque iam commemorata cardialgia, cito autem diſſipata.

Circa menſis *martii* initium ſub planta et iuxta p. 22.
tibiam pedis dextri ſponte oriebantur veſiculae amplae, ingentem lymphae ſeroſae copiam continentes; quae tamen forfice diſciſſae, citam recipiebant ſanationem. Poſt grauem iram grauis etiam denuo aegram excruciabat cardialgia. Tumor dein faciei atque labiorum multa afferebat ſymptomata, euaneſcentia poſt labium ſuperius ſuppuratum. Reliqua fere eadem, praeter dolores mammae ut plurimum auctiores: inferiora tamen ulcuſcula fere clauſa erant: appetitus ſaepe languens.

Sub initium menſis *aprilis* pes ſiniſter vehemen- p. 26.
ter dolens, varias illis iam prioribus ſimiles ſiſtebat veſicas, ex quibus per maximam menſis partem copioſiſſima effluebat lympha acris cum maximo aegrae incommodo: alia quoque ſimilis in digito indice laeuae manus extremo, poſt praegreſſi diei inflammationem, eleuabatur veſicula humorem quoque ſeroſum continens. Siniſtrae porro mammae area excoriata et paruis furunculis obſita, lymphae aliquid emittebat. Reliqua ſatis tolerabilia ſolitoque mitiora.

Eadem remedia per menſem *maium* ad medium p. 30.
fere uſque *iunium* continuata, morbum ſenſim ſen-

ſimque

ſimque faciebant mitiorem; ulcuſculis iſtis clauſis. Mamma quoque ſiniſtra per aliquod tempus largiter madens, tandem ſiccabatur; et dextrae tumor atque durities valde imminuebantur, ita, ut flacceſcens atque pendula fieret.

p. 33. Per aliquod deinde tempus iter faciens aegra, redibat ſaniſſima viſa, illa tumoris parte, quae adhuc ſupererat, penitus ſenſim diſcuſſa. Per totum ferme quidem ſubſequentem annum dolores interdum recrudeſcere viſi, uno tantum infuſi illius hauſto vaſculo, euaneſcebant. Ab illo etiam poſtea tempore, id, quod octo comprehendit annorum ſpatium, nullum in mamma ſentiens dolorem, viro dein iterum nupta, infantem edens, ipſa eum ſine incommodo lactare poterat. Notamus adhuc, plures, quam ſex, drachmas illius herbae continuato uſu adhibuiſſe hanc feminam, infuſo ſinguli ſcrupuli per ſeptem octoue ut plurimum dies utentem; eamque porro huic infuſo, licet eius uſus quotidianus fuerit, numquam adſueuiſſe, ſed eadem ſemper expertam ſymptomata, hincque unam fere eandemque illius doſin ſemper retinere coactam fuiſſe.

Nos omnino gratulamur Cl. Auctori hunc felicem curationis euentum, ceu praemium viri docti, candidi atque induſtrii, laboribus digniſſimum; ipſi-Praef. uſque ſententiae facile multos ſubſcripturos eſſe putamus, qua nempe *narcotica in neruorum morbis ſaepe optima eſſe remedia, et neruos in ſcirrhi et carcinomatis malis praecipuam ſymbolam conferre,* atque ex laudati iam remedii corticisque peruuiani, contra eundem morbum dati, obſeruato felici ſucceſſu medicinam diro iſti malo aduerſam inuentum iri putat atque ſperat.

IX.

D. IO. HARTM. DEGNER, Scabini, Senatoris et Archiatri Ciuit. Neomag. Acad. Caes. Nat. Cur. Coll. etc. Historia medica de Dysenteria bilioso - contagiosa, quae MDCCXXXVI. Neomagi et in vicinis ei pagis epidemice grassata fuit. In qua simul nouorum quorundam remediorum antidysentericorum, nimirum corticis Simarubae, radicis Salab, trochiscorum Gitta Gambir et corticis Mangostan effectus exploratur. Accedit relatio historica cum responso Facultatis Medicae Halensis de morte per mercurium sublim. in emplastro adplicatum, inducta. Editio nouissima, ab Auctore ipso reuisa et aucta. Traiecti ad Rhenum, apud Nicolaum van Vucht, 1754. 8. mai. alph. 1. pl. 3. praef. pl. 1.

Postquam utilissimus hic liber prima vice anno huius seculi tricesimo octauo Traiecti ad Rhenum editus, isque totus praeter illam sub finem additam relationem, Actis etiam Academiae Naturae Curiosorum * insertus fuerat: bibliopola quidam Louaniensis, *van Ouerbeke*, specioso quidem editionis auctae ac ultimae praefixo titulo, sed temerario ausu inscioque Cl. Auctore, nec ullo sane augmento, at mendis tantum innumeris ditiorem, eum anno huius seculi quinquagesimo recudi curauit. Quo non illicito solum et turpiter quoque praestito istius hominis facinore, sed prioris etiam atque iustae editionis omnium exemplorum iam venditorum defectu commotus, eum iterum ipse Cl. Auctor prelo submittendum curare voluit, additis permultis, maximam partem practicis, obseruationibus, quas ipsi tamen textui haud

* Vol. V. in Appendice.

haud inſeruit; eo nimirum prorſus immutato relicto;
ſed annotationum ſaltem nomine ad calcem cuiusuis
paginae appoſuit. Quum ipſum vero librum in plu-
rimorum, qui noſtros forte legent commentarios,
iam fore manibus, ideoque contenta eius fere nemi-
nem ignoraturum eſſe opinemur, in eo iam recen-
ſendo morari nolumus, ex iis ſaltem, quae nouiter
in hac editione acceſſerunt, animaduerſionibus aliqua
excerpturi:

p. 26. In epidemicis iisque malignis morbis, quorum
ſedes in tenuioribus corporis humidis haeret, ex uri-
na vix quidquam innoteſcit, quod de ipſo morbo iu-
p. 34. dicemus. Quam de aliis morbis habemus obſerua-
tionem, qua ad eos nimirum ſuſcipiendos certam in
corpore exiſtere debere diſpoſitionem, in ſcholis do-
cemus, ea quoque valet de contagioſis atque malignis,
p. 36. adeo ut talis venenoſi miaſmatis effectus diuerſi eſſe
ſoleant in diuerſis, quae intrarunt, corporibus, pro
p. 48. varia eorum conditione. Dyſenterias ſporadicas, a
particulari aliqua cauſa ortas, diarrhoeas dyſenterio-
des, quam veras, appellare mauult dyſenterias Cl. Au-
ctor; quum eſſentiale harum exiſtimet attributum
p. 54. eſſe contagium. Nociuarum aeris qualitatum certi
atque determinati effectus certis quoque anni tempo-
ribus aſſignati eſſe videntur. Eo itaque maligniores
ei eſſe obſeruantur, quo citius ſe ſe exſerunt; ideo-
que dyſenteria maturius, quam auguſto et ſeptembri
p. 60. menſibus, proueniens, acrior deprehenſa fuit. Licet
aeris conditiones ad epidemicum aliquem morbum
gignendum omnino multum conferant: inferre inde
tamen non licet, venenatas quaſi particulas per ae-
rem eſſe diffuſas. Satis itaque grauia mouet Cl. Au-
ctor dubia contra illam obſeruationem, quam anno
ſuperiore 1754 ſub initium menſis maii Lutetiae Pa-
riſiorum feciſſe medicos, in publicis relationibus le-
gere meminimus. Recentiſſimae nempe carnis fru-
ſtum, perticae impoſitum, ac per unius tantum ho-
rae

rae ſpatium in altiſſimo quodam loco ſuſpenſum, in corruptionem tamen illico abiiſſe, referebatur, indicio iis habito, aerem mediae coeli regionis infectum fuiſſe. Experimentum fac quoque rite ſit inſtitutum; attamen, num idem fuerit aer atmoſphaericus in urbis plateis atque noſodochiis, ſimul non annotatum fuit. Nec horaeos fructus aliaque vegetabilia, p. 75.
neque terrarum inundationes, neque plumbeos, per quos aquae defluunt, canales, licet alios inde quidem morbos excitari poſſe certum ſit, dyſenteriae tamen continentem, quam dicunt, cauſam, uti ab aliis creditum fuit, haud praebere, Noſter, experientia teſte, confirmat.

De cortice *Simarubae*, cuius uſum iam olim ex- p. 159.
pertus commendauerat, iam iterum refert, quam raro potiri eo vero potuerit, licet e multis locis eum ſibi curauerit apportandum, eumque in primis, quem Pariſiis arceſſiuerat, omnium fuiſſe viliſſimum, aliis quoque medicis idem teſtantibus; eum porro vel etiam verum quam maxime differre, optimumque eſſe a ramis modicae craſſitiei, quippe qui tenellis et exſuccis ramulis meliores ſint; ſapore tamen atque guſtu indolem eius optime declarari. Paulo infra de p. 288.
eodem cortice adhuc narrat nouisque iam probat exemplis, eum, praeter dyſenteriam, in nimio etiam fluxu menſtruo, colica habituali et dyſenterica aliisque morbis, ubi laxae corporis fibrae roboris augmentum poſtulauerant, profuiſſe. Clyſmata ex oleo lini p. 167.
ſolo tantumque tepefacto maxime quidem iuuarunt aegros dyſentericos: ea tamen obſeruanda fuit cautela, ut parca ſaltem quantitate ſingulis vicibus, ſed crebro, iniicerentur, quo facile retineri potuerint.

De radice *Salab*, morbo huic admodum conue- p. 169.
niente olim quoque etiam laudata, monet nunc Cl. Auctor, eam difficulter ſolui poſſe, ideoque in ſubtiliſſimum puluerem redigi, et ſufficienti affuſa aquae quantitate, v. c. drachmae pulueris uni octo unciis

aquae

aquae ſuperfuſis, leniſſimo tantum igne coqui debe-
p. 177. re, quo eius nanciſcamur gelatinam. De eadem ra-
dice beatus nunc S. DV BVISSON, qui, dum viue-
ret, ciuitatis Medioburgenſis poliater fuerat, ac olim
ipſe iter fecerat in Indiam Orientalem, ad Cl. Aucto-
rem ſcripſit eam haud eſſe aliquam radicem, ſed
fructum quendam, ficuum nempe ad ſolem ſiccato-
rum ſpeciem; id, quod ex pedunculis eius clarius ad-
p. 180. huc pateat. Idem quoque remedium in omnibus
aliis morbis, in quibus gummoſa et reſinoſa locum
obtinent, maxime in colicis infantum doloribus, ca-
tarrhis pectoris, renum ac veſicae morbis, optimo
cum ſucceſſu fuit adhibitum. Aliquam etiam, licet
leniſſimam, adſtringendi vel roborandi vim ei ineſſe,
tum viri exemplum probat, cholera laborantis chro-
nica, et per ſex hebdomades hacce ſalab utentis
aluumque tandem adſtrictam inde experti; cum haec
etiam peculiaris ipſius indoles, qua mucilago inde
parata, uti linguae et faucibus diu et fortiter adhae-
ret, ſic et ventriculo et reliquis partibus ſolidis idem
praeſtare ideoque aegris dyſentericis omnino conue-
nire videtur. Ex illo ſatis cognito ſemine, *ſago* di-
cto, ſimilis et perquam grata parari poterit gelatina.
p. 185. In teneſmo et haemorrhoidibus doloroſis liquor
ex floribus verbaſci paratus et externe applicatus,
optime profuit. Fit ille vero liquor, dum herbae
iſtius flores, vitro alicui inditi, exponuntur ſolis vi,
cuius ope in liquamen fuſcum mucilaginoſo-oleoſum
p. 188. fatiſcunt. Solani eſculenti tuberoſae radices, quippe
quae leni atque tenui conſtant ſubſtantia farinacea
cum craſſiore aliqua terra, tanquam ſalubrem cibum
aegris ſuis conceſſit Cl. Auctor, nec ullum inde noxi-
um, quem alii metuerant, effectum obſeruauit.
p. 191. Vti congrui potus in genere, ſic et in primis aquae
ſimplicis ſufficientem, quin et largiſſimam, copiam
in eius generis morbis non in aliis ſolum aegris, ſed
et in ſemet ipſo olim valde proficuum expertus fuit.
Alii

Alii eſſentiam millefolii probe ſaturatam pro ſcopo p. 223.
tum prophylactico, tum curatiuo, commendant quidem; ſed illum fuiſſe nullum, hunc autem rarum annotauit Noſter, niſi multa nimirum cum circumſpectione adhibita fuerit, quippe quae in omnium adſtringentium remediorum uſu neceſſaria ſit. Quum p. 230.
porro, ſi contra alium umquam morbum, hunc in primis dyſentericum permulta commendari ſolent remedia, ſerio hortatur Cl. Auctor omnes medicos, ut talia ſeligant, quae rationali tantum methodo ſatis faciant, probeque expendant, *quo maiore vi polleat aliquod medicamentum, ſi non cum ſumma cautione adhibeatur, hoc magis noxium edere effectum;* hinc p. 238.
quoque valde circumſpectum in his morbis uſum eſſe debere monet et mercurii dulcis et corticis peruuiani.

Quam utile ſit, homines morbo aliquo contagio- p. 257.
ſo decumbentes, quam demum primum fieri potuerit, a ſanis ſeparare, apparet ex memorabili hic enarrato, exemplo. Nuper enim ſub initium anni ſuperioris Holmiae in Suecia febris quaedam purpurata contagioſa ſeſe manifeſtauerat in aliqua domo, ita, ut in hac ſola octo aegri eo morbo breui perirent; qua vero ſtatim clauſa et obſerata, malum ulterius propagatum haud fuit. In terreis remediis contra dys- p. 272.
enteriam parum ponit fiduciae Cl. Auctor, quum bilis nimirum alcalicam corruptionem, quam morbi eius cauſam eſſe putat proximam, haud immutare valeant; neque nitri uſum in morbi potiſſimum ſtatu, uti quoque in cholera, tutum ſatis eſſe putat. De p. 281
remediis ſpecificis dictis in genere ita ſtatuit, ut, quum venena quaedam et fermenta tum animalia, cum vegetabilia, in certas tantum corporis partes ſingulari modo agere ipſa conuincamur experientia, illa quoque ſua habere exiſtimet antidota, ſpecifica dicenda. Sic mercurius ſpecifice agere videtur in glandulas in primis faucium, quas pro ſpecifica

quoque ſua indole praecipue occupat virus venereum.

p. 296. Supra iam laudatus medicus, DV BVISSON, nouum aliud nec huc usque valde cognitum remedium antidyſentericum communicauit cum Cl. Auctore ſub nomine *Gitta Gambir*, quod trochiſcorum quoddam genus eſt ex inſula Iaua allatorum, quos non in gargariſmis ſolum contra faucium inflammationes anginoſas et aphthoſas, ſed etiam aduerſus diarrhoeas, dyſenterias, aliasque inteſtinorum laxitates ita ille adhibuerat, ut illorum uni vel duabus drachmis infunderet aquam feruentem, eiusque ad colorem theaeboei tinctae ſingulis horis vel bihoriis unum vaſculum porcellanum hac potione plenum per aliquot dies ſuis aegris propinaret, reliquis tamen remediis pro rerum circumſtantium ratione neceſſariis viſis ſimul haud

p. 299. neglectis. Poſtquam ille quoque medicus Noſtro ſcripſerat, ſe exiſtimare, trochiſcos illos maximam ſui partem ex ſucco catechu eſſe paratos, hic, utramque illam medicinam ſoluendo et euaporando, magnam quoque inter eam inuenit conuenientiam, praeter longe maiorem terrae inertis copiam in ſolutione Gitta Gambir deprehenſam. Sapor tamen praecipuam ſuppeditauit utriuſque diuerſitatem: paulo enim acerbior magisque adſtringens Gittae Gambir, quam ſucci catechu, fuit ſapor, tandem tamen in lingua aliquam relinquens dulcedinem. Ex una igitur eademque arbore, vel certe a talibus, quae parum a ſe inuicem differunt, praeparari videntur ambae hae ſpecies, catechu forte ex eius ſolo fructu aut ſucco, Gitta Gambir autem ex immaturis ſimul adiectis corticibus. In ſporadicis quidem dyſenteriis, haud vero in aliqua contagioſa, nouo hoc utendi remedio Cl. Auctor nactus fuit occaſionem, in quibus bonum quidem edidit effectum, ſed non talem, ut aliis iam cognitis auxiliis hoc praeferri debeat. Inſignior

ſignior adhuc eius uſus in faucium fuiſſe dicitur affe-ctibus *.

De cortice *Mangoſtan*, ut nouiter quoque detecto medicamento antidyſenterico, pauca quoque narrat Cl. Auctor, ab aliis iam auctoribus notata **, quum ipſe eum videndi viresque eius examinandi nondum habuerit occaſionem. Sufficiant, quae adduximus. Apparebit inde, quantum utilitatis libro iam antea medicinam facientibus utili et grato in noua hac editione acceſſerit. p. 308.

X.

A Method of Cure for the Stone chiefly by Injections. With Deſcriptions and Delineations of the Inſtruments contrived for thoſe Purpoſes. By WILLIAM BUTTER, M. C. Edinburgh, printed for Hamilton, Balfour et Neill. 1754. 12. mai. pagg. 84. tab. aen. 1.

id eſt:

Calculo per iniectiones potiſſimum medendi methodus, cum inſtrumenti hunc in finem inuenti delineatione atque deſcriptione. Auctore GVILIELMO BVTTERO.

Inter optima, quae calculum ſoluere valeant, remedia a recentioribus medicis, iisque praecipue anglis, aquam calcis viuae referri conſtat. Quum eius p. 1.

 autem

* De eo vid. VALENTINI *Muſ. Muſ.* T. I. in *Append.* p. 25. RVMPHII *Herbar. Amboin. Part.* I. *Lib.* I. *Cap.* VI. p. 34. et *Lib.* III. *Cap.* XLI. p. 251. et *Part.* V. *Lib.* II. *Cap.* XXXIII. p 64. et ALB. SEBA. Caueant pharmacopoei, ne nominum aliqua ſimilitudine decepti illam cum *gummi gutta* ſeu *gutta camboidea* confundant.

** v. *Memoires de l' Acad. Roy. des Sciences: à Paris, l'année*

autem vires per ipſas corporis actiones ante, quam ad renes veſicamque urinariam pertingere queant, imminuantur, ideoque non, niſi lente, in ipſum calculum agere ſoleant: in voto habuerunt multi, ut inueniretur methodus, qua tuto ac ſine aegri incommodo illa calcis aqua per urethram immediate in veſicam poſſit immitti. Poſtquam igitur hunc in finem Cl. Auctor aliquod excogitauerat inſtrumentum, idque cum Cl. WHYTT communicans, et aliqua in publico quodam noſocomio faciens cum eo tentamina, euentum voto ſuo non perfecte reſpondere obſeruauerat: hoc tandem, quod nunc in uſum publicum deſcribit, finique praefixo aſſerit eſſe conuenientiſſimum, inuenit inſtrumentum; id, quod indicare ſaltem voluimus, licet adminiſtratio eius atque uſus ſine icone nec deſcribi nec intelligi ſatis queant.

p. 10. Vt in genere tamen aliqua de eo dicamus, follis quoddam illud eſſe genus, ex ligno quodam Americano *Mahogony* dicto * confecti, commemoramus, in quo medio collocatur ouilla veſica ſicca ad recipiendum, quod mediante illo folle compreſſo iniici debet, liquidum; cuius autem extremae parti tres applicantur e ſtanno parati tubi, in exteriore ſuperficie pro ſe inuicem recipiendis, cochleae in modum in partibus extremis contorti, quorum medius epiſtomium habet ad retinendum in veſica, quam diu lubet, liquorem; ultimus autem pro urethrae figura in finem ſenſim

née 1730. *Commerc. litter. Norimb. Ann.* 1735 et 1738 RVMPHII *Herb. Amboin. Part.* I. *Lib.* I. *Cap.* XXVIII p. 143.

* Quantum nos quidem ſcimus, nullum adhuc a botanicis huic arbori datum fuit nomen ſpecificum. Cl. CATESBY in *Hiſtor. Carol.* eam deſcribit *arborem foliis pinnatis, nullo impari alam claudente, neruo ad latus unum excurrente, fructu anguloſo magno, ſemine alato inſtar pinus.* vid. MILLER's *Gardener's Dictionary* in appendice, ultimae eius, quae ſexta eſt editioni addita, p. 1.

ſenſim ſenſimque anguſtiorem et paulo incuruatum excurrit; qui etiam a mulieribus adhibendus, ut ſibi ipſae conſulere queant eo facilius, magis adhuc inflexus, pro diuerſa autem virorum aetate penisque magnitudine ad diuerſam longitudinem parandus, commendatur.

Quo autem modo inſtrumentum iſtud ab ipſis p. 27. aegris ſibimet applicari poſſit, ſatis accurate Cl. Auctor docet. Liquidi, ſingula vice iniiciendi, quan- p. 30. titatem ita determinat, ut ea dimidio minor ſit, ac cuiuslibet hominis veſica commode circiter contine-re poſſit. Quodſi enim ea adhuc parcior ſit, toti tum calculo non penitus circumfuſa, parum vel nihil eius ſubſtantiae ſoluet; ſin vero maior, tum ea vel cito reiicitur, vel ipſa rumpi poterit veſica. Quem p. 32. in finem etiam, ut haec eo facilius diſtendi, liquidumque infuſum diu ſatis in ſe continere poſſet, ſub initium curationis eandem quantitatem decocti maluarum immiſit Cl. Auctor. Ex iisdem quoque cau- p. 35. ſis iniiciendi modus lentus ſit, haud interruptus ac aequalis.

Felicius autem adhuc omnis ſuccedit operatio, p. 40. ſi interne ſimul adhibeatur aqua iſta calcis, ex oſtrearum teſtis paratae, incipiendo a duabus vel quatuor eius unciis, una doſi bibendis, uſque dum pro potu ordinario illam aſſumere queat aeger. Conſuetis enim horis, quando ventriculus nempe ieiunus eſt, aegro eam dare velle, ideo Cl. Auctori non arridet, quod ea tum temporis maximam in humoribus patiatur mutationem; quae vero minor ſit, ſi ſub ipſo paſtu vel paulo poſt eum hauriatur: quum urina tum temporis ſoleat eſſe cruda, a viribus nimirum corporis aſſimilantibus nondum valde immutata. Sub cly- p. 43. ſteris quoque forma in corpus iniici poteſt illud remedium in iis potiſſimum, qui ore illud aſſumere recuſant; eiusque pondus ſingula vice ad libram circiter dimidiam; aegro deinde horizontaliter poſito, na-

tibusque eius per aliquod tempus eleuatis, ne illico per aluum regrediatur lotio.

p. 44. Saponis usum haud adeo necessarium simul esse putat Cl. Auctor, ut omitti nequeat, quum calcis aqua iam sufficiat ipsoque sapone tutior sit, quippe qui appetitum facile destruat, viasque urinarias nimis saepe irritet, sique in iis ulcera haereant, haec augere valeat. Quodsi vero nihil adsit, quod contra eius usum indicet, aluus autem e contrario sicca sit, usum eius ad unciam dimidiam partitis vicibus per diem adhibendam cum fructu admitti posse concedit. Tempus autem, quo in vesicam ingeri possit aqua calcis, optimum esse putat matutinum ante, quam e lecto surgat aeger, atque vespertinum, quando is vult ire cubitum. Dorso eum dein iubet incumbere, natibus atque feminibus reliquo corpore altius positis, quo tam diu, ac demum fieri possit, in vesica retineatur aqua iniecta, et reliqua ore assumta remedia eo me-
p. 48. lius in renes etiam agere queant. Vrinae enim faciendae nisum vel in homine sano non facile a distentis vesicae tunicis, aut ipsius lotionis stimulo, sed ab huius saltem pressione in ceruicem vesicae facta, oriri autumat: quum a vero prorsus alienum esse videatur, cauum aliquod continendo singulari alicui liquido dicatum, ab eius acore irritatum iri in statu sano *.
p. 51. Ipsam porro calcis aquam per se mitem satis esse, nec alio mucilaginoso forsan addendo remedio obtundi debere, non inde solum probat, quod oculo instillata perparum modo eum afficiat; sed binis etiam aegris, quorum vesicae statum antea inuestigauerant aliqui

* Cur vero ab assumtis alimentis acrioribus, vel si quoque in corpore nostro aliqua latet acrimonia, urinae vel admodum paucae mittendae valde insignis stimulus? Illud assertum de urina maximam sui partem aquosa potius, quam omnibus eius generibus, valere posse videtur.

aliqui medici tirones sanguinemque prolixerant, sine ullo eorum incommodo eam immiserit.

Qua nunc paucis enarrata methodo calculum sa- p. 55.
tis magnum atque durum post paucorum mensium spatium dissolutum iri, ipsumque certe, si quando omnem remediorum vim saxea eius durities superet, laeuigari posse, sperat atque promittit; idque alius quoque medici, Cl. RVTHERFOORD, testimonio p. 61.
comprobat, a quo conscriptam calculi, feliciter iam dicta ratione curati, historiam hic loci adducit; omnemque hunc suum libellum animaduersionibus p. 67.
contra omnes calculum secandi modos eorumque, quod vix euitari umquam possit, periculum finit; hancque a se commendatam methodum omnibus reliquis praeferendam esse docet; quae omnino, si eam in posterum etiam probauerit experientia, Cl. Auctoris laudes ex merito confirmabit.

XI.

A Dissertation on the ancient and noted Doctrine of Revulsion and Derivation: wherein the Absurdity of the Principles, on which the Notion of Revulsion was originally founded, is evidently demonstrated, and the immediate Consequences of Blood letting plainly prov'd, both from the Laws of the Circulation, and the obvious Effects of this and several other spontaneous and artificial Evacuations, in the Cure of Diseases, to be the emptying, exhausting those Vessels in particular, that more immediately communicate with the Orifice; and consequently that all Drains, whether by Bleeding, Issues, Setons, etc. shoud be made near, as they

conveniently can, to the Part affected. By GILES WATTS, M. D. At Battel in Suffex. London, Printed for George Keith. 1754. 8. mai. pagg. 69. fine praef.

i. e.

Super antiqua et nota doctrina de reuulfione et deriuatione differtatio, in qua principia, quibus illa ab initio fuperftructa fuit, euidenter abfurda effe demonftrantur; fimulque tum ex legibus circulationis fanguinis, tum ex obuiis venae fectionis, aliarumque variarum, vel fponte fua vel arte factarum, illius euacuationum effectibus, immediati fanguinis miffionis euentus, in morborum cura, ei effe clare probantur, ut ea in primis vafa, quae cum illo incifo proxime communicant, vacua reddantur atque exhauriantur; indeque fequi, ut omnes detractiones, fiue per fanguinis miffionem, fiue per fonticulum aut fetaceum praeftari debeant, tam prope a parte affecta, quam demum fieri poffit, fufcipiantur, neceffe fit. Auctore AEGIDIO WATTS.

In fui potiffimum ipfius defenfionem exarauit hunc tractatum Cl. Auctor, quum erroris in curando aliquo aegro commiffi, a maleuolis dicti, accufaretur, cui apoplectico facto, ut fanguinis impetum ad encephalon factum tolleret, venam in fuperiore vaforum fyftemate fecuerat, et ad illum in remotas ab eo partes reuellendum, ftimulantes atque catharticas, in aluum immittendas, curauerat lotiones, veficatoriis atque finapifmis fimul inferioribus corporis artubus applicatis. Neque mirum illud effe putat, quum

a GALE-

a GALENI in primis tempore ea de ſanguinis reuulſione ac deriuatione inter auctores vix non omnes inualuerit opinio, ut ad partes, in quarum vicinia ſecta fuerit aliqua vena, ſanguinis iuſto maiorem copiam allici exiſtiment, ideoque in remotiſſima aliqua corporis parte antea eam ſecandam eſſe, quam in vicino quodam obſtructioni loco, ſi demum in eo aliquam aperire liceat, percutiatur: At magis etiam adhuc mirum eſſe, quod haecce quidem difficilis, ſed ardua valde doctrina de eligenda, quae feriri debeat in morbis, vena in recentibus hiſce noſtris temporibus, poſtquam ſanguinis circulationis leges detectae ac reliquae ſcientiae phyſicae partes admodum excultae fuerint, nondum ſatis expoſita ſit. Vt igitur, quantum in ſe eſſet, hancce inter medicos agitatam litem dirimeret, in hoc ſe inquiſiuiſſe argumentum modeſte narrat.

Totius libelli ſummam ipſe eius titulus ſatis declarat. Ab initio enim veterum de reuulſione atque deriuatione proponitur doctrina. Scire licet, eos p. 2.
plurimorum quidem morborum, inflammationis tamen potiſſimum, doloris atque tumoris, *fluxionem* variorum humorum ad partem affectam ſubito tendentem, cauſam eſſe proximam arbitratos fuiſſe; inter eos tamen, qui modo fiebant, impetu nempe irruentium humorum adhuc durante, et inter illos, qui iam facti erant, humoribus affectae parti iam impactis, diſtinxiſſe; eaque diſtinctione hanc ſuam ſuperſtruxiſſe doctrinam. Porro in genere aperire iubebant illa vaſa, quae cum illis credebant communicare, in quibus imminuere volebant humorum redundantiam. Inde quoque naſcebatur eorum do- p. 5.
ctrina de euacuatione κατ' ἴξιν, *e directo*, vaſorum quippe ab uno loco ad alterum, ſiue per longitudinem, ſiue per latitudinem corporis, excurrentium; v. c. in lienis inflammatione ſiniſtri, in illa vero hepatis, dextri brachii vena incidenda erat. Illam au-

tem famoſam de reuulſione atque deriuatione qui inuenerit doctrinam, primus fuiſſe dicitur HIPPOCRATES; eius tamen accuratas ſatis nullibi dedit notiones. Studioſiſſimus autem eius commentator, GALENVS, omnes ſibique ſaepe contradicentes, ab illo traditas regulas inter ſe conciliare tentauit, illudque ad noſtra uſque tempora tam ſancte a multis obſerua-
p. 9. tum, ſyſtema de eo argumento conſtruxit. Appellauit is ἀντίσπασιν, reuulſionem, quando humoribus alium, illique priori, quem antea habebant, prorſus contrarium conciliamus fluxum; παροχέτευσιν vero, ſeu per canales vicinos deriuationem, quando ipſum ſtagnantem et obſtruentem humorem per inciſionem, vel in ipſa affecta parte, vel in aliqua vicinarum partium, factam, euacuamus. Vti enim ex CELSO *, contra hanc ſententiam diſputante, clare ſatis apparet; ſanguis quaquauerſum ad inciſum locum et adiacentes partes, non ſub illa ſolum phlebotomiae operatione, ſed et per longum ſatis adhuc tempus poſt illam, affluere, idque ipſum, quod iam grauatum ſit, euocari; ideoque in morbis incipientibus quam longiſſime inde, ubi laederet, ad eum in oppoſita loca reuellendum; in iis autem inueteratis ex ipſa affecta parte, qui iam ibi haereret, emittendus
p. 15. eſſe credebatur. Ab omnibus ea quidem recepta non erat opinio, quum eſſent, qui a contraria parte ſtabant, exiſtimantes nimirum, vaſa inciſo loco vicina non grauari, ſed exhauriri potius: illa tamen nihilo minus praeualebat; licet, quum contra omnem eſſet experientiam, dubios redderet ſuos defenſores, adeo, ut in morborum declinatione ſic dictam deriuationem admitterent; quae tamen, ex ipſis eorum principiis, aeque tum temporis habenda erat nociua, ac antea, propter metum quippe, ut nouus humorum ad partem affectam fluxionis impetus excitaretur.

Ad

* Lib. II. Cap. 10.

Ad conficiendam itaque totam illam litem, haec omnino dirimenda erit quaestio: Num sanguinis missio exhauriat, an grauet, vasa illi inciso adiacentia? Quem in finem primo utramque hanc quaestionem ad sanguinis circulationis leges Cl. Auctor examinat, illarum utra his quam maxime conueniat? Deinde ad obuios tum spontanei, cum arte facti, sanguinis profluuii effectus respicit, quantum hi ad sententiam reliquis magis inuentam probabilem adhuc magis concurrant confirmandam. p. 18.

Omnis inuestigationis inde capit exordium, ut varias, quae progressiuo sanguinis motui obueniunt, resistentias enumeret, quippe quae sunt: Sanguis ipse arterias semper replens, tam in earum systole quam diastole: Tunicarum, e quibus illae sunt contextae, elasticitas; ita ut post diastolen se contrahentes, ab impulsu nouiter irruentis sanguinis distendi debeant: Varii flexus et anguli, quos pro situ atque distributione variis, experiuntur haec vasa: Conica arteriarum figura, quae omnium earum singulis vere talis est; licet cunctarum ab aorta secedentium lumina coniunctim considerata, huius maximi vasis lumine maiora sint, ut illud hoc respectu vas dici possit conuergens: Illae denique partes cunctae, quae arteriis circumiacent et pro diuersa sua indole magis vel minus reliquas iam iam recensitas augent resistentias. Post haec de sanguinis illo progressiuo motu, per venas continuato agit, eumque arteriarum quidem viribus, cordis tamen potissimum ad ipsas pertingenti vi, tribuendum esse contra Cl. WHYTT * non inde solum probat, quod in ranae pulmonibus obseruati oculo clarum illud fiat; sed et compressa arteria, aut animi accedente deliquio, sanguis ex incisa vena fluere desinat; idque etiam, praeter iniectiones anatomicas, p. 20.

* Essay on the vital and other involuntary motions of Animals. vid. Comment. nostr. Vol. I. P. IV. p. 589.

micas, ex variis morbis, tenerrimas partes occupantibus, v. c. eryſipelate, oculorum tunicae albugineae inflammatione, uti etiam ex ſanguinis celeritate in minimis vaſis maiore obſeruata, quam ex calculo rationis inter eorum areas ad aortae lumen ducto, ſuſpicari quis poſſet; quippe quod celeritatis augmentum cordis vi adſcribendum ſit. Maiorum tamen etiam arteriarum elaſticitati, et earum minimarum aeque ac talium venarum oſcillatorio motui aliquid dandum eſſe concedit. His praemiſſis, ad ipſius quaeſtionis ſolutionem redit.

p. 23. Ipſa venae alicuius ſectio in genere ſanguinis imminuit quantitatem, certoque modo primam ex reſiſtentiis iam adductis, tollit, ideoque liberiorem per ſuos canales tranſitum humoribus conciliat. Magis ea adhuc de particulari parte, e qua ſanguis miſſus fuit, valebunt. Quo enim expeditius per inflictum vulnuſculum, ac antea per ipſam venam, exit ſanguis, eo quoque minor non per hanc tantum inciſam venam, ſed per arteriam quoque ei reſpondentem, ac utriusque ramos, illi tranſituro orietur reſiſtentia. Porro ex legibus hydraulicis, ſub ipſa venae ſectione, ſanguinis in hancce arteriam irruentis eadem erit ratio, ac illius, qui per venam exit, maior nimirum aut minor, quo maior vel minor eius copia emittitur. Itaque, quoniam tum temporis vena cum ſua arteria eodem modo, ac antea, plena eſt ſanguine, deriuatio, ſtricte et ex eius prima determinatione loquendo, locum habere non poſſet, ſi iam iam dicti venae ſectionis effectus eſſent unici. Verum enim vero ſanguinis copia non in genere tantum decreſcit: ſed eius quoque refluxus in venam cauam intercipitur, ideoque illa ſanguinis quantitas in iſta vaſa, quae cum inciſa vena communicant, nunc denuo immittenda, minor, ideoque eius etiam reſiſtentia in qualibet vena minor erit, corde ſimul non minorem modo ſanguinis copiam, ſed et hanc non priore, at immi-

nuta

nuta potius, ſui ipſius vi, emittente. En cauſa, cur vaſa nec extraordinariam ſanguinis quantitatem, illi effluenti aequalem recipiant, nec in eodem diſtentionis ſtatu, ac antea, permaneant! Vt res fiat clarior, p. 25.
pone viginti ſanguinis libras duobus ſingulis horae minutis per totum vaſorum ſyſtema circumduci, et eodem temporis ſpatio, ſexageſimam circiter eius partem, quatuor circiter uncias; per venam brachii medianam fluere; porro, eodem adhuc tempore, ex inciſa illa vena duodecim eius uncias emitti: patet, octo unciis maiorem eius copiam in communicantem arteriam irruere debere eodem tempore, ſi vaſa eandem retinerent copiam. Illud autem fieri non poſſe, non ſolum ex iis, quae iam dicta ſunt, colligere licet: ſed eius quoque mutationis aliquale certe ſignum ex illa communicante arteria, tangenti digito pleniore et fortiore apparente, deſumi poſſet, ſi tam inſigniter aucta ſanguinis copia uno tempore per illam traiiceretur: ſed nihil adeſſe inſoliti deprehenditur; ideoque et inde pateſcit, ſanguinem nec maiore quantitate, neque fortiore impetu in vaſa illi inciſo vicina irruere; ac inflammationem igitur, ſi qua ibi praeſens ſit, aut aliquam forte fluxionem dictam inde non augeri; quin ea potius vaſcula, quae cum illo inciſo communicant, exhauriri. Quid? Quod veri ſimile ſit, p. 27.
ipſam arteriam inciſae venae reſpondentem, tantam poſt venae ſectionem haud recipere copiam, ac ante illam adduxerat. Qua occaſione in b. FREIND, BVTLER, aliosque animaduertit Cl. Auctor, eos in errorem inde ſe deduci paſſos fuiſſe, quod, anteriore ſeu proxime reſiſtente ſanguinis columna per ſanguinis miſſionem ademta, eius ipſius nunc maiorem quantitatem allici exiſtimauerint, ad emiſſam illius copiam haud ſatis reſpicientes; quippe quae triplo minimum maior ſit illa copia, quae ante venae ſectionem per illa vaſa fluxerit. An volumini illius partis, e qua mittitur ſanguis, ab exhauſtis vaſis diminuto,

minuto, adſcribendum erit, quod ligatura, inciſo loco applicata, poſt aliquod tempus ut plurimum laxior fieri ſoleat?

Arteriotomen praeferre non nulli ſolent phlebotomiae. Num iure? Iidem fere utriuſque eſſe videntur effectus: in eo tamen caſu, ubi incidendum aliquod vas immediate communicat cum obſtructis, humorem, ſtaſi ſua iam corrumpi coeptum facilius educere poſſe videtur phlebotomia. Vulnuſculo venae clauſo, ſanguinis circulatio ad priſtinum ſtatum illico reuertitur, ſiue quoduis vaſculum iuſtam, qua cordis vi reſiſtit, ſanguinis iterum recipit quantitatem, adeo ut venae ſectionis uſus in ſingulari aliqua parte expectandus, ipſo durante ſanguinis profluuio diutius haud periiſtat. En ſpes inde vana in tumoribus iam diu praeſentibus aut inueteratis doloribus!

p. 29. Particularis etiam venae ſectionis uſum ex iam dictis a priori, ut aiunt logici, intelligendum, confirmat adhuc experientia. Sanguis enim, per nares prorumpens, quantum ſaepe leuat morbos capitis? Inter prognoſtica eius ſigna, ceruicis dolorem, grauitatis ſenſum in temporibus, obnubilationem viſus, rubicundum faciei colorem, e. ſ. p. refertur etiam a multis medicis hypochondriorum calor atque tenſio, ex quo ſigno certum aliquem inter nares atque hypochondria conſenſum intulit Ill. VAN SWIETEN, quod tamen a repulſione potius et accumulatione ſanguinis ad maiora cordis vaſa facta, propter alia in ſuperiori vaſorum ſyſtemate obſtructa, oriri Noſter

p. 33. autumat. Spontaneus interim ille naturae motus adeo ſalubris eſſe obſeruatus fuit, ut inde arterias temporales venaſue iugulares aperiendi occaſionem ſibi dari exiſtimauerint vix non omnis ferme aeui medici. Quin et veri eſſe videatur ſimile, veteres ſingulari aliquo, licet notis haud cognito, uſos fuiſſe modo, quo narium haemorrhagiam arte chirurgica excitauerint. Anginae poro egregie mederi venae

ſectiones

ſectiones in vicina aliqua parte, v. c. venis raninis, ab initio morbi inſtitutas, experientia ſaepe docuit; licet in hoc etiam morbo alii medici, et inter eos quoque Ill. VAN SWIETEN, ex illa iam ſaepe dicta opinione praeconcepta, largam ſanguinis miſſionem in remota aliqua parte antea ſuadeant. Niſi enim ita, ut exhauriat proximum locum, haec ipſa iuuet operatio; ſin potius ſanguinem attrahere tumoremque inflammatorium augere valeat, ſuffocationis metum ea nullo non tempore afferet; id, quod tamen et ii, qui contrariam defendunt ſententiam, ipſi fieri negant. Aliae porro tum arte factae, tum quoque na- p. 41. turales euacuationes in particularibus morbis ideo utiles eſſe videntur, quod illae prorumpant e vaſis, quae cum aliis affectae partis communicant, haecque nimis repleta exinaniant. v. c. Haemorrhoidum fluxum in viſceribus abdominis obſtructis; ſic et ulcera exteriorum corporis partium arte excitata, in omnibus internis ſuppurationibus; uti et ſcarifationem laeſae alicuius partis, prodeſſe conſtat.

Ante vero, quam de his euacuationum generi- p. 45. bus, quatenus eorum effectus ſuam de ſanguinis miſſione confirment ſententiam, amplius loquatur, oppoſitioni cuidam, quam ipſi a non nullis moueri poſſe praeuidet, obuiam it Cl. Auctor. Spontaneae nimirum, dicere quis poſſet, haemorrhagiae ut plurimum ſiſtuntur, ſanguine in extrema aliqua corporis parte miſſo: Nonne inde colligere licebit, ad inflictum illud vulnuſculum omnem ſanguinis molem magis attrahi? Verum enim vero illum huius ſanguinis miſſionis effectum ſoli plethorae imminutioni tribuendum eſſe inde patet, quod in copia ſanguinis imminuenda ſaepe ſola haemorrhagiae curatio poſita eſt, ideoque haec ipſa ſaepius ſponte ceſſat. Deinde, id, quod maioris adhuc eſſe videtur ponderis, ex eadem ratione, qua ad inciſam venam ſanguis ruere dicitur, ad illam quoque ſponte factam vaſorum aperturam

omnis

omnis tendere posset cruoris copia ibique effluere, vita illius aegri vix non semper peritura; quod tamen contra omnem pugnat experientiam.

p. 47. Prima igitur ex iam dictis euacuationibus sanguinis missioni analogis, in cuius naturam inquirit Cl. Auctor, est formatio abscessus seu praeparatio puris, quippe quae, quo demum cunque modo fiat, certe inflammationis symptomata imminuit et, pure deinde emisso, prorsus tollit. En immediata via, quam ipsa incedit natura ad deplenda, quae distendebantur nimis, vasa! adeo ut, suppuratione diu protracta,
p. 49. pars ista affecta valde emacietur. Ex egregiis inde obseruatis effectibus factum etiam esse videtur, ut similia ulcera pèr fonticulos aut setacea, similique arte efficerent medentes; de quibus tamen omnibus nulla fere inter medicos umquam orta fuit dissensio, illa eo esse utiliora, quo propius a parte affecta applicari queant *. Quin et populi omnium artium imperiti, rudes atque ignari, ideoque nullis seducti doctrinarum hypothesibus, sed soli tantum innixi experientiae, semper ad laesam partem tam prope, quam fieri poterat, talia efficiebant. Praeter id etiam parca illa humoris copia in eius generis ulceribus excerni solita, innuere videtur, vicina tantum, quae iam affecta

* In his aeque ac sequentibus, quae de ulceribus arte, in primis per ustionem factis, dicta sunt, Cl. Auctor nimis parum ad illam respexisse videtur irritationem, quae in neruis fit, et qua non vicinae solum partes ad fortiorem contractionem stimulari, sed et inde maior omnino humidorum copia allici, ideoque verae reuulsioni, vel simili certe morbi mutationi, locus dari, videntur, qua morbosi humores nunc in alio loco, ulcere nimirum facto, copiosius se - et excernantur, quam antea fiebat, ubi illi fere omnes ad illum locum deferebantur, qui, forte propter diuturnitatem morbi, reliquis partibus laxior, ideoque ad illos recipiendos et excernendos aptior factus fuerat.

fecta ſunt, vaſcula inde exhauriri; v. c. in rheumatiſmo fixo, dolore iſchiadico, ſcrophuloſis tumoribus, e. ſ. p ut morbis a vaſis obſtructis nimiaque grauatis morboſorum humorum copia ortis: illud ſiue fiat per obſtructorum vaſculorum eiusue lateralium oſcula immediate in ulcus hiantia, vel per eorum communicationem ſeu *inoſculationem* dicendam; ſublata nunc in extremis reſiſtentia, cordisque ideo vi morboſum humorem facilius propellere potente. In p. 54.
cuius rei confirmationem narrat Cl. Auctor exemplum feminae, cui cancroſus tumor in brachio fuerat exſtirpatus, dein vero repullulare viſus, fonticulo prope illum locum excitato, perfecte ſanatae

Vlcera quoque artificialia, in anteriore colli parte excitanda, contra binos alios aeque funeſtos morbos commendat, bronchocelen et hydrophobiam; quum illa a faucium regione et glandula potiſſimum thyroidea nimium tumidis factis; haec vero, ſymptoma eius certe pathognomicum, aquae ſcilicet horror, a rima glottidis viciniſue partibus ſpasmodice conſtrictis, veneno hydrophobico critice quaſi ad has partes depoſito, oriri videantur. Eadem huc usque p. 56.
dicta de methodo per cauteria vel etiam ſcariſationem curandi morbos, quoque valent, quae tam prope, ac fieri poterunt, a parte affecta cum felici ſucceſſu applicabitur.

Si quis autem interroget, quaenam inter has iam p. 58.
iam recenſitas euacuationes, iſtamque per venae ſectionem praeſtandam intercedat conuenientiam? is ſcire debet, eas omnes modo *quoad plus et minus*, vel in ratione demum ad diuerſam emittendi humoris copiam habita, a ſe inuicem differre, ita, ut reſpectu tum phlebotomiae, cum aliarum euacuationum, generalis valeat regula: eas omnes, ſi aegro debeant eſſe proficuae, fieri debere ex illis vaſis, quae proxime ipſi parti laeſae adiacent.

p. 63. Poſtquam deinde ipſas iam expoſitas reuulſionis atque deriuationis notiones a non nullis auctoribus inter ſe commutari animaduerterat Cl. Auctor: ipſemet illas ita determinat, ut *reuulſionem* eorum remediorum dicat eſſe operationem vel effectum, quae partes, quibus applicantur, ſtimulando, maiorem ſanguinis copiam ad eas inuitant, ideoque, ſi illae fuerint remotiores, circulationis vim a parte affecta auocant; *deriuationem* vero illorum vim, quae obſtruentes humores per proximam aliquam partem a loco affecto deriuant atque emittunt. Ad illam itaque pertinent cathartica, veſicatoria, ſinapiſmi, e. ſ. p.; ad hanc autem ſanguinis miſſio, fonticuli, ſetacea, e. ſ. p. Venae ſectionis itaque effectus citi ſunt et tranſitorii; illi autem fonticulorum ſimiliumque euacuationum lenti magis atque tardi; hinc illi in acutis, hi potius in chronicis morbis, locum habebunt. Inter reuulſionis remedia prima et reliquis efficaciora ſunt cathartica; poſt haec veniunt veſicatoria, eo tamen in primis reſpectu magni habenda, quod partibus corporis quibuscunque applicari queant; circa quae tamen, ut uſitatis illis remediis veſicantibus alia ſubſtituantur magis tuta, Cl. Auctor optat. En totius tractatus ſumma, de quo, ut argumento difficili inter omnes certe medicos nondum penitus confecto, ferendum iudicium lectoribus noſtris relictum eſto!

XII.

XII.

Quaeſtio medica: Vtrum *Aquitaniae* minerales aquae morbis chronicis? Praeſide IOANNE BAPTISTA BASSEVILLE; proponebat THEOPHILVS DE BORDEV, theſeos Auctor. Pariſiis, 1755. 4. pl. 9½.

Theſeos huius Auctor, ſi recte quidem iudicamus, eſt idem, qui quaeſtionem: *An omnes organicae corporis partes digeſtioni opitulentur?* quam praecedenti volumine* adduximus, propoſuit. Omne in quinque partitum eſt ſectiones opuſculum. A p. 2. primis medicinae principiis orditur Cl. Auctor, et in *prima* ſectione, quae XLVIII theſes continet, phyſiologiam, morborumque pathologiam praemittit, quibus tamen omnibus facile ſuperſedere potuiſſet, niſi paradoxas eique prorſus ſingulares interdum foueret opiniones, quas, quia ſequentes ex hiſce cogit, ut lectores antea ſcirent, neceſſe erat. GVILIELMI BALLONII, celebris praeteriti ſeculi medici, in primis ſequi videtur principia, quem ideo multum laudat. Veterum medicorum monumenta diligenter legit, ſaepiusque citat: eorum tamen placita ad ſuam plerumque vertens mentem. Sunt ſecundum p. 6. illum, in qualibet vera inflammatione unicum aut plura centra, veluti *nuclei*, aut textus cellularis lamellarum compreſſiones, hinc coalitiones. Organum igitur cellulare, *textusue mucoſus* praebet ſedem in inflammatione: praebet praeter ea textus ille cellularis *muſcoſam* materiem, aut *gelatinoſam*, ex qua coalitio fit et augetur. Materies illa ſuccus eſt nutricius, in lamellas adhuc non recte extenſus, qui multis in morbis turget in ſanguine, dum a textu cellulari non excipitur. In omni itaque fere morbo adeſt in ſanguine plethora ſucci nutricii, et, quae ſanguini innatant,

* Vol. III. P. II. p. 266.

tant, concretiones in acutis et chronicis, nil nisi succus idem redundans, quoniam textus cellularis nutritioni non vacat.

p. 13. In morbi cuiuslibet curatione intendere debet medicus, ut morbus praeuertatur atque soluatur, quantum fieri potest, veluti excretio simplex aut naturalis digestio. Omnis enim morbus, dum sanatur, praesertim secundum naturae normam excretione aliquali desinit, aut soluitur, siue sit acutus, siue chro-
p. 15. nicus. Morbus tandem chronicus illi est, omnis affectio, acuta fieri non potens; vel morbus, qui facile concoqui nequit; acutusque vel intempestiue castratus, vel non omnino terminatus, chronicus fit, ex simplicissimo etiam affectu ad morbum usque magis complicatum adscendens.

In sectione *secunda* obseruationes LXXII. referuntur, quae diuersos morbos continent, qui *Aquitaniae* aquis sanati sunt. *Aquitaniae* autem fontes, de quibus hic potissimum agit Cl. DE BORDEV, quinque sunt numero: *Bareges; Bannieres; Cauteres* (*dans le Bigorre*)*; les eaux Bonnes; les eaux Chaudes*, (*dans le Bearn*). Ob calorem, quem possident, thermae nominandae. Quatuor ex his odorem habent veluti sulphureum; argentum nigro colore tingunt. *Bannieres* vero nec odorem illum habent, nec alium, neque argentum inquinant. Et haec fere sunt omnia, quae de harum aquarum natura ac indole habet Cl. Auctor. Examen enim physicum aut chemicum, cum his aquis institutum, uti equidem sperabamus, hisce pagellis nullibi inuenimus. An hoc fortasse factum sit in opusculo, quod 1746 sub titulo: *Lettres contenant des Essais sur l'histoire des eaux minerales du Bearn et du Bigorre*, edidit, et quo aquas has, uti ipse ait, medicus expendit, ignoramus, quia dictas videre litteras nobis nondum licuit.

Obseruationes autem, vel ipse in fonte collegit Auctor, tunc mineralium omnium aquarum in *Aquitania*,

tania, Inſpectoris Regii officio fungens: vel ex Cl. MEIGHAN, qui 1742 opus circa aquas *Bareges*, anglico idiomate: *a Treatiſe of the nature and powers of Bareges baths and waters*, *London*, 1742. publicauit, excerptae: vel ex Cl. Patris, ANTONII DE BORDEU, Medici Monſpelienſis opere, *Diſſertation ſur les eaux minerales du Bearn*, *à Paris*, 1748. reuocatae ſunt. Morbi, quos prae aliis hae aquae ſanarunt, p. 18.
fuere morbi ventriculi, inteſtinorum, lienis et hepatis obſtructi, uteri inordinate fluentis, pectoris debilitati, haemorrhoides, catarrhi, aſthmata, hemicrania, rheumata. Hos morbos *ſympathicos* nominat Cl. Auctor. Sequuntur nunc morbi partium ſolida- p. 32.
rum, ſeu ſtricti et laxi, quos *idiopathicos* appellat et ſectione *tertia* tractat: licet ipſe fateatur idiopathicos cum ſympathicis ſaepe complicari, ut inter eos nequeat afferri diuiſionis punctum. Plures quam quinquaginta affert obſeruationes, quibus probat eiusmodi morbos his aquis curatos eſſe. Huc pertinent tumores oedematoſi, varicoſi, fluxus pituitoſi, mucoſi ex veſica et partibus genitalibus; nec non partium imminutio, exſiccatio, marasmus. Sic mulieri luxatus fuit humerus in ſuperiori articulo, brachium poſtea emaciabatur, contrahebantur et exſiccabantur tendines, digiti adunci fiebant. Stillicidium p. 39.
Bareges, balnea aliquot temperata, potusque aquarum parti motum priſtinumque ſtatum conciliarunt. Viri femur ex pertinaci rheumatismo contabuit: parti medelam attulere aquae *Bareges* more ſolito adhibitae per tres annos. Vlcera quoque, proprietate ſpecifica, ſanare dicuntur aquae *Bareges* et *Bonnes*. In nulla corporis parte ulcera ſanata non vidit Cl. Auctor. Calloſitates vero illis aquis reſiſtunt, licet aliquae illis ſoluantur.

Commotionem in primis febrilem excitant aquae p. 42
Bareges et *Bonnes*; praeter ea ad partem affectam humorum copiam emittunt, nec deeſt forſan, ſe-

 cundum

cundum Cl. Auctorem, humoribus illis vis cicatricem fundens, unde cicatrix vetus aperiatur, necessum est, noua cicatrice orta, quae spatium vacuum replet. Vteri haemorrhagiam, dolores, motusue conuulsiuos, ex utero duro et indolente oriunda, composuere balnea et iniectiones *Bareges*. Vteri ulcus, quod abdominis musculos perforauerat, ita, ut aqua iniecta in vaginam, per infimi ventris parietes exiret, et vice versa, *Bareges* sanatum esse contendit Cl. Auctor. Per vulnus ad pubem in vesica glande plumbea inflictum, urina fluebat sponte. Huic fistulae sanationem conciliasse dicuntur aquae *Bareges*, quid? quod duo ulcera vesicae confirmata, a causa interna, sanata se vidisse credit Cl. DE BORDEV. Iuuenes, quorum glandulae mesenterii tumebant, aquae *Cauteres* admodum subleuarunt. Lienem tumidum in puero tum et in adulto discusserunt aquae calidae *Bareges* balneaque temperata. Ex peripneumonia puris sputator febre laborans cum macie et debilitate potu aquarum *Bonnes* exscreationem copiosiorem primo expertus est, postea pelliculas, scilicet vomicae cystidem cum sputis elicuere aquae eaedem pectusue expe-
p. 46. diuere, viribus et obesitati consulendo. Cataractam aquis *Bannieres* resolutam fama quidem haberi profitetur: morbum tamen hunc *Bareges* et alibi obsistentem vidit. Ast cicatriculas, aut callositates in cornea, inflammationis effectus, imminutas aliquatenus obseruauit, aquis *Bareges* et *Bonnes*. Paralysi affectos septem numero annotauit *Bareges* anno 1751, qui quidem satis subleuati, non tamen omnino sanati sunt. Senis, hemiplegia tentati, crus, non autem
p. 48. brachium, subleuarunt aquae *Bannieres*. At enim vero, quum morbi incurati et incurabiles multum doceant rerum peritos, in *quarta* sectione *insanatos* harum aquarum ope, *insanabiles* et *dubios*, scilicet eos, qui sunt in ambiguo, refert, nec suos, nec aliorum tacens errores. Sic paralyticos plurimos obseruauit,

ſeruauit, quorum aliis nil proderant, aliis autem euidentiſſime nocebant aquae ſupra laudatae. Et quoniam thermae in genere caput magnopere replent: in epilepſia et vertigine non niſi caute thermas harum aquarum admittendas eſſe ipſe fatetur. Morbos pectorales in corde idiopathicos, pulmonum affectus idiopathicos, cum haemoptyſi et aſthmate coniunctos, inter morbos ponit *incurabiles*. Hiſce adiungit ulcera, cariem, marasmoideasque diſpoſitiones.

Poſt ea de morbis agit, in quibus nondum ſatis p. 52. compertum eſt, quid praeſtent aquae illae minerales: morbos eos *dubios* appellat. Huc refert morbos articulares, rheumatismos, podagram, calculos renum atque veſicae, quos interdum excerni aquis hiſce affirmat. Vlceribus herpeticis et cancroſis nihil profuere aquae, potius malum auxerunt. Gonorrhoea virulenta et lue venerea laborantes plures curatos, quam incuratos, animaduertit Cl. Auctor: ſed panaceas ſuas, mercurialesque inunctiones in uſum ſaepius vocauit: hinc dubium, utrum aquae, an mercurius malum abſtulerint. Ipſe enim hanc obiectionem praeuidens adiicit: *haec hiſtorice narrata* p. 60. *ſunto, nec dicant nos morbum venereum aquarum noſtrarum ope curari contendere; id enim neque putamus, nec proponimus.*

Tandem contra HOFFMANNVM, qui minerales aquas in ſcorbuto multum commendauit, aſſerit illas in hocce morbo minime eſſe adhibendas, quia ter vidit ſcorbutum, cui aquae ſaepe dictae fuere lethales. Sed, ſi recte equidem iudicamus, b. noſter HOFFMANNVS de alio loquitur ſcorbuto, qui hypochondriacis valde infeſtus eſt, et mineralibus omnino curari poteſt aquis, licet, ut verum fateamur, inadaequate ſcorbutus audiat, quam de quo Cl. DE BORDEV egit. Harum aquarum adhuc explicanda rema- p. 63. net vis et actio, qua morborum excretionibus (mor-

 bus

bus enim omnis excretionis labor habendus) fauent vel nocent, quod in sectione *quinta* praestare annititur Cl. Auctor. Quibus praemissis, aquas *Bannieres* diureticas, purgantes, tonicas pronuntiat: aquas *Bonnes* bechicas: aquas *Bareges* diaphoreticas, relaxantes utrasque habet: aquas *Cauteres* et *Chaudes* veluti medias inter aquas *Bannieres*, *Bonnes* et *Bareges*, easque stomacho potissimum dicatas iudicat. Verum mineralis aqua, si omnis ad sanguinis vias transmittatur, num mineralia sua secum vehat, valde dubitat. In visceribus enim minerales aquas digeri, dissolui, decomponi suspicatur, vel ex eo, quod earum multae excrementa nigricante colore inquinant etc. defaecatam igitur et subtiliorem aquam forsan solum lacteas vias subire credit: Mineralia, qui ad sanguinem transuehi affirmet, saltem a salis GLAVBERI et marini minima quantitate effectus fere nullos produci fateatur, necessum esse: Salis enim marini, tum et GLAVBERI, aut salium terreorum quantitatem maiorem in prandio uno saepe assumi, quam in mineralium aquarum (saltem harum) per dies quatuor potu: Aquarum igitur *spiritus*, gas, aut quidquid sit, ad sanguinem transferri dicendum, et ad organa, quae excitat: neque per circulationis vias duci se pati putandum.

p. 72. In fine harum adhuc thermarum gradus caloris, in thermometro Farenheitiano annotatos, adiicit. *Bannieres* fontes, sunt autem triginta aut triginta duo, reperiuntur calidi a gradu 82 ad 124 circiter: *Bareges*, octo fontes, a gradu circiter 86 ad 115: *Cauteres*, fontes septem aut octo, a gradu 102 ad 120: *Bonnes*, fontes tres, a gradu 90 ad 102: *Chaudes*, fontes tres, a 92 ad 114 gradus, eosque quandoque paululum augeri, aut imminui calore, expertus est Cl. Auctor.

XIII.

XIII.

Phyſicaliſche Beluſtigungen. Erſtes bis vier und zwanzigſtes Stück. Berlin, bey Christian Friedrich Voſſ. 1751. 1752. 1753. 1754. Erſter Band 2 Alph. 3 Bogen, Zweyter Band 2 Alph. 4 Bog. Ein bis vier und zwanzigſtes Stück, 20 Bogen.

id eſt:

Deliciae phyſicae. Pars I ad XXIV. 1751 ad 1754.

Has quidem *delicias* vel eam ob cauſam ſilere non poſſemus, quia de ſcriptis, quorum partes per interualla prodeunt, omnibus dicendum nobis exiſtimauimus; ſed praeter ea illae etiam rerum ubertate et praeſtantia ſe commendant, ut commemoratu digniſſimae ſint.

Primus illarum auctor CHRISTLOB MYLIVS fuit, poſt cuius obitum adhuc, etſi lentius, continuantur. Licebit vero hac occaſione de MYLIO ipſo quaedam dicere, ubi utemur ſcripto, quod memoriae eius ſeruandae deſtinauit Cl. KAESTNER, et primo quidem ſeparatim edidit, poſt deliciarum harum parti viceſimae tertiae inſeruit. Vſus vero eſt KAESTNERVS illis, quae habet Cl. MYLIVS A.M. Ienenſis in Hiſtoriae ſuae Mylianae, Ienae 1752. editae, Part. I. §. 14. p. 105. a defuncto accepta; ſed plura etiam, quod ipſe MYLIO familiariter uſus eſt, addidit.

Natus erat CHRISTLOB MYLIVS Reichenbaci, in pago Luſatiae ſuperioris, patre verbi diuini ibidem miniſtro, d. 11. nouembr. 1722. Litteris praeter ſcholas inferiores unice Lipſiae vacauit, medicinae operam nauans, ſed omnium, quae natura continet, feruidus et indefeſſus ſcrutator, mathematum etiam, ſine quibus naturae cognitio nulla eſt, perquam ſtudioſus. Ita cum in botanica aſſiduus eſſet, ſimul in-

secta sedulo collegit et accurate contemplatus est, tum metamorphoses illorum obseruando, tum ipsa cultro anatomico subiiciendo. Fossilia quoque et mineralia ut cognosceret, laborauit, Cl. KAESTNERVM aliquando Freibergam sequutus, sicque ex omnibus naturae regnis thesauros non contemnendos accumulauit. Coelestium vero videndorum curiosissimus, eclipseos annularis gratia 1748 Berolinum abiit, ibique deinde consedit, donec ardori illi, quo regiones exteras inuisendas semper optauerat, societas quaedam subueniret, directore Ill. DE HALLER, impensas ei subministratura, quo per triennium Americae partes quasdam, illas praecipue, quae Anglis et Batauis incoluntur, et iis vicinas ignotiores permigraret, quaecumque natura ibi offert, obseruaret et describeret, colligeret etiam diuitias eius generis, inter eos, qui sumtus itineris faciebant, diuidendas. Eo igitur fine, martio 1753 ineunte, Berolino abiit, Lipsiae primo valedicens, deinde Saxoniam inferiorem peragrans, in Hollandia etiam, et tandem Londini commoratus, ubi peripneumonia nocte inter 6 et 7 martii 1754 obiit. Scripta eius, quae plura edidit, ad naturae cognitionem non omnia pertinent; nam elegantiores etiam litteras assidue nec infeliciter tractauit, saepius adeoque naturae elegantiam stilo poetico depinxit. In primis vero a nobis hic commemorandae sunt plagulae dimidiae, ab eo singulis septimanis hic per integrum annum 1748 editae, *Physici* titulo. (*der Naturforscher*) In *deliciis* etiam *litterarum seueriorum et elegantiorum*, quae ante aliquot annos Lipsiae prodierunt, (*Belustigungen des Verstandes und des Witzes*) quaedam eius physica habentur; quae cum aliis iunctim nuper Berolini *Miscellorum* MYLII (*vermischte Schriften*) edidit Cl. LESSING. Londini HOGHARTI *analysin pulcritudinis* vertit, et zoophytum quoddam, ex mari Groenlandico adlatum, in epistola ad Ill. DE HALLER descripsit; legitur

gitur illa *deliciarum* Parte 24. Ea occasione, cum Cl. MYLIVS anglis innotuerit, nam et scriptum hoc anglice redditum est, silere non debemus, eum perperam pro *Borusso* habitum esse: huius enim gentis nomen ipsi Cl. MATY, in bibliotheca Britannica, uno alteroque loco tribuit.

Iam ad *delicias* ipsas progrediamur. Nihil vero prodesset plurium, quibus constat, scriptorum breuium longus catalogus: igitur pauca quaedam saltim indicabimus.

In praefatione monet Cl. MYLIVS imitaturum se, quantum possit fieri, *promtuarium Hamburgense*, excerpta ex libris tamen non daturum, utilia sectaturum, praecipue quae ad oeconomiam et commercia pertinent, non tamen neglecturum, quae philosophum delectent, cum et haec suo modo utilia sint, et ex iis saepe numero illa vulgi utilitas exsistat.

Part. I. art. 3. habetur, MYLIO auctore, idea *obseruatorii meteorologici* instrumentis scilicet instructi, quibus ventorum directio et vis, pondus atmosphaerae et reliquae conditiones, similiaque cognosci possint. p. 11.

Art. 5. Coccionellae historia, documentis illustrata. Ex Batauo vertit MYLIVS. Ostendit praecipue coccionellam insectum esse. In sequentibus partibus continuatur. p. 43.

Art. 8. Modi duo traduntur, *aues collectioni volucrium destinatas seruandi.* Cl. REAVMVR eos Cl. BOSIO perscripsit. Minores auiculae septem vel octo dies in aquam, quam *reginae Hungariae* vocant, deponuntur, deinde rei cuidam molli imponuntur, attenditurque, ut pennae in situ naturali remaneant. Maiorum exenteratarum venter et collum calce viua in puluerem redacta replentur. Si aestate aliorsum transmitti debeant, receptaculo, cui induntur, stratum calcis viuae inspergitur; hieme eo opus non est. p. 76.

Monet

Monet Cl. Auctor ſic ornatum quidem, quem farctae aues praebeant, non tamen id, quod eſſentiale collectionis eſt, perire. Vidiſſe ſe auiculas Surinamenſes tabacò repletas, quae ſitum naturalem ſatis bene retinuerint, addit idem.

p. 81. *Part. II. art. 1.* legitur *hiſtoria palmae dactyliferae*, quae cum octoginta fere annos Berolini floruiſſet, fructus etiam tuliſſet, ſed abortiuos, maturos tunc demum tulit, cum flores maſculini, Lipſia ex horto CASPARIS BOSII miſſi, ſpathis femininis appenſi fuerint. Adiicit Cl. MYLIVS obſeruationes, ſexum plantarum confirmantes alias, a Cl. MICHELMANNO, horti regii inſpectore, mature nimis exſtincto, in lentiſco et terebinthina inſtitutas. Varietates ex puluere antherarum, in plantam alius ſpeciei delato, naſci, etiam experimentis probabile reddit.

p. 161. *Part. III. art. 1.* Cl. LEHMANN, iam conſiliarius rei metallicae regis Boruſſiae, *lapidis ſterilis in mineram cupri mutationem* narrat, variaque ad ſimiles mutationes pertinentia ſubiicit. Sunt huius viri plures in his *deliciis* diſſertationes, de re metallica cum fructu legendae, deſcriptiones etiam, ut *fodinarum lapidis calcarei Riedersdorfenſium Part. VI, thermarum Freyenwaldenſium et cocturae aluminis, quae ibi perficitur, Part. VII.* cet.

Cl. HOPPII etiam, mercatoris Gerani, naturae curioſiſſimi, leguntur variae obſeruationes, de dentibus ceruinis aurei coloris, regionis circa Geram deſcriptio, de ligno petrefacto Coburgenſi, de memorabilius plantarum, cet.

p. 448. In epiſtola quadam, quam Cl. MYLII ad Cl. KAESTNERVM eſſe coniicimus, etſi nomina addita non ſint, (*Part. XVI. art. 4.*) illud palmae floribus maſculinis fecundandae experimentum, alio modo repetitum ſiſtitur. Fecundatio ſcilicet florum maſculinorum

linorum ope peracta eſt annis 1749. 1750. 1752. Anno 1752, nullis floribus maſculinis applicatis, fructus non maturuerunt, ſed exigui et immaturi permanſerunt, uti ante anno 1749. Palma tamen hoc anno egregie floruit, ut ab eius quidem parte nihil maturitatem fructuum impediuerit. In eadem epiſtola ſingularis cauſa diarrhoeae, a Cl. LINNAEO Cl. MYLIO perſcripta, narratur. Auditor aliquis Cl. LINNAEI in hunc morbum repetitis vicibus incidit. Praeceptoris igitur conſilium ſequutus, excrementa examinauit, et in illis acarorum (*Mülben*) exiguarum myriades reperit. Eas poſtea in vaſe, ex quo potum hauriebat, etiam inuenit, et ſemper diarrhoea rediit, quoties ex hoc vaſe potarat. p. 453.

Part. XVIII. art. 3. memorabiles *electricitatis in morbis tollendis effectus* deſcribit D. PAVL. PAVLSOHN, medicus Dorpatii in Liuonia. Pauper quidam aetatis circiter 30 annorum, ante ſeptem annos, Petropoli graui morbo linguae uſum omnem perdidit; ſenſus vero et motus lateris dextri ſolum perierunt. Vnice ſonum hunc: *te*, *te*, edere poterat, brachium dextrum contractura laborabat, ſenſu carens et exſiccatum, nullaque vi digiti in rectum extendi poterant, oſſa cute ſola tecta, nulla interpoſita carne videbantur. Similiter comparatus erat pes dexter. Huic homini, datis primo per tres ſeptimanas generalibus, quae ſecretiones et excretiones promouerent, electricitas quotidie hora integra vel dimidia applicata eſt; paucos poſt dies pungi ſe, cum manus durante operatione electrica tangeretur, ſenſiit, nono die loqui coepit, balbutiens ſcilicet, tempore minutorum quinque, voces has: *Maria Bochorodiza*, *Maria Deipara*, pronunciauit. Electricitate applicata, eadem verba nullo temporis diſpendio repetiit, et hymnum ſacrum exorſus eſt. Cum deſineret electricitas, rigeſcente veluti lingua, nihil amplius p. 511.

plius proferre valuit, redeunte ſtatim loquela diſtincta, cum repeteretur electricitas. Continuata electricitate, magis magisque lingua et membris uti didicit, etiam repetere potuit voces auditas, quaerere multa, et hymnos canere, quos denuo didicit: omnium enim oblitus erat, et hinc difficulter loquebatur, verbis non ſuccurrentibus; canebat vero facilius, quam loquebatur. Brachium ſentit, extendi poteſt et capiti imponi, manus etiam denuo carnoſa ſpectatur, pes ſanus eſt. Haec vero eo magis miranda ſunt, quod durante hac curatione, homo ille ob paupertatem toto die nuces, cepas et ſimilia, vitae utcumque ſuſtentandae cauſa vendens ſteterit, ſummum frigus perpeſſus, et veſperi ſaltim rigens a frigore, electri-
p. 514. citati ſe obtulerit. Nobili cuidam perſonae decenni, tonſillarum tumore laboranti, accidit, ut labium inferius ſenſu omni priuaretur, nulloque dolore affligeretur. Cl. PAVLSOHN, nullo medicamento adhibito, tangi eam aliquoties ab electrico homine iuſſit: nihil vero ſentiebat. Quindecies in loco ſenſu carente tacta, pungi ſe aliquantulum percepit, hacque operatione pluribus diebus repetita, ſenſus perfecte tandem rediit. Plures alii ſalutares electricitatis effectus legi apud ipſum Cl. PAVLSOHN poſſunt.

p. 529. *Part. XVIII. art. 1. 2. 3.* plures obſeruationes habentur Cl. IOACH. FRID. MVLLERI, Med. Lic et Phyſici Lenzenienſis in Priegnitia. Dimidio milliari a Lenzenio in pago *Moedlich*, ad albim ſito, cadauera duo ſunt putrefactioni nondum obnoxia, ARNOLDI GIESEL DE LYRE, olim Archithalaſſi Regis Portugalliae, 1676 anno aetatis 97. mortui, et filiae eius paullo poſt ipſum defunctae. Haec igitur cadauera plus, quam 70 annos, ibi requieſcunt, nihil plane adhuc a putrefactione perpeſſa, paucis ſaltim foraminulis in faciebus conſpicuis, quae vermibus tribui poſſent. Inuoluta ſunt linteis albis Batauis, et ornata

ta fasciis nigris, quae tam firma sunt, ut decerpi pars nulla possit. Patris cadauer, ut decrepiti, gracile et tabidum, filiam pinguem et obesam fuisse apparet. Balsamationis indicia nulla spectantur. Locus ceteroquin, quo reconduntur, humidus est et in ipso coemeterio cadauera facile putrescunt, haec vero in sepulcro quodam templo adiecto reperiuntur. Idem Cl. MVLLERVS aquas destillatas congelationi p. 535. obnoxias obseruauit; cum enim hieme anni 1749 in vasis similibus et aequalibus aquas menthae crispae, anethi, rosarum, et conuallariae in camera quadam reposuisset, ianuarii die sexto anni 1750 aquam rosarum totam in glaciem mutatam reperit: reliquis eodem in loco consistentibus id non accidit. Suspicatur ergo aquarum destillatarum alias aliis facilius in glaciem abire. Oleosum enim, cui quid in aqua menthae et anethi tribui posset, conuallariae aquae non inest, nisi hic aliquid contulerit id, quod extracto ex conuallaria vim purgantem conciliat, cuius tamen principii resinoso-gummosi parum inesse aquae potest, et rosarum pallidarum idem cum hoc extracto est effectus.

In eiusdem Partis art. 4. CONR. DIETER. GVTIKE, M. D. Perlebergensis, *os singulari modo diffractum* sistit. p. 540. Miles aetatis quadraginta annorum, qui olim baccho et veneri strenue litauerat, a pluribus annis motus haemorrhoidales sensit, fluxum vero haemorrhoidum nullum. In expeditione Silesiaca profundum vulnus capiti infligebatur, cumque simul spiritum vini fortissimum auidius hauriret, motus illi haemorrhoidales increuerunt, accedentibus doloribus podagricis, praecipue dolorem, quem *surdum* appellabat, in medio ossis femoris sinistri sentiebat. Hic dolor perpetuo augebatur, ut tandem insistere pedi sinistro vix auderet, metuens, ne diffringeretur. Neque vanus fuit metus; cum enim equo potum praebiturus in stabulo amphoram tolleret, in medio ossis

offis femoris partem inferiorem fenfim exteriora verfus curuari, tandemque diffringi fenfit, ut confidendum in terra ipfi effet. Chirurgus coniungere partes offis rurfus tentauit, elapfisque feptimanis quatuor, tollere pedem aeger potuit, neque multum tumoris adfuit; mox vero intumefcere infigniter coepit pes in loco, ubi diffractus fuerat, hominis craffitiem adaequans. Remedia efficaciffima fruftra adhibebantur, et humoribus omnibus ad pedem finiftrum confluentibus, reliquum corpus contabuit. Vrinae etiam fluxus fiftebatur; fcrotum vero infigniter expandebatur ab humore foetente, magna copia per cutem fcroti tranffudante. Vxor tamen et amici clam et copiofe adferunt vini fpiritum, donec moreretur. Praeter hunc potum, venenum venereum ob hoc excidiffe in aprico eft. Diffecare cadauer non licuit.

p. 543. *Art. 5. de fluxu urinae praeternaturali* commentatur idem. Femina triginta annorum, paucos dies poftquam partum enixa effet, in regione veficae vehementes dolores et fpafmum fenfit. Hinc nata urinae retentio, quam dolores maiores comitati funt. Inexfpectato ventrem madefieri fenfit, et animaduertit urinam per exiguam aperturam in medio umbilico tanta exire copia, quanta fanis hominibus quotidie fluere folet; dolores tamen non ceffarunt. Preffionibus continuis urinam in viam confuetam reducere laborauit, tandemque id obtinuit. Profluens vero e via ordinaria, urina fub initium pure multo mixta erat, unde colligere licet, circa fphincterem veficae ulcus fuiffe, exeunte vero pure, fpafmos defiiffe, ut urina exire confueto modo rurfus potuerit. Fluxus ille per umbilicum plane ceffauit, urina etiam a pure libera fluxit. Vrachum in femina hac adhuc apertum fuiffe intelligimus, naturam vero folam veficae morbum fanaffe. Vlcus a preffione infantis in collum veficae, aut alia quadam vi in partu adhibita, nafci

nasci potuit. Iam femina bene valet, neque incommoda haec redierunt, cum denuo peperit.

Qui scopum itineris Myliani et conditiones, quibus suscipi debebat, legere cupiunt, has in *Parte XX* reperiunt, quae voluminis secundi ultima est. Singulis enim voluminibus partes decem destinatae sunt, hocque volumine Cl. MYLIVS fere curam operis deposuit, nisi quod, inchoato iam itinere, vel obseruata quaedam, vel versa ex diariis anglicis, misit. Cl. KAESTNERVS tertio volumini praefationem praemisit, et aliqua ipse subministrauit, vel, ut verterentur, curauit, ex hodoeporico etiam Cl. MYLII MSto, quod post mortem auctoris nactus est, quaedam selegit. p. 708.

Part. XXI. art. 3. obseruationes thermometricae a Cl. MYLIO in mari institutae leguntur. Vsus est thermometris duobus, ab insigni artifice PRINS fabrefactis, quorum scala est Fahrenheitiana, omnia vero haec thermometra exacte sunt concordantia. Maius thermometrorum suorum Cl. MYLIVS in aere libero soli exposuit, minus mari immisit, profunditatem, ad quam immergeretur, simul dimensus, obseruationi cuilibet minuta horaria quinque tribuit, ut ad caloris gradum componere se thermometra possent. Secundas obseruationes in medio fere inter Batauiam et Angliam mari, cum traiiceret, instituit augusti 20. 1753; primas eiusdem mensis 17, in cornu quodam Mosae fluminis miliari circiter ab eo loco, ubi in sinum, *Haringvliet* dictum, cornu illud exoneratur. Dabimus secundarum, inter Batauiam et Angliam institutarum, tabulam: p. 831.

Thermometra.

Aug. 20. 1753 pom. hor. 3. min. 5	maius in aere grad. $71\frac{1}{2}$	minus in mari grad. $64\frac{1}{2}$	profunditas minoris. ped. 6.
3. 15	72	$63\frac{1}{2}$	11.
3. 22	73	64	15.
3. 30	70	63	13.

p. 934. *Part. XXIII. art.* 2. *Echo notatu dignum prope pagum Immerode inter Goslariam* et *Guelpherbytum* describit Cl. MYLIVS, aliaque duo commemorat, alterum in cella vinaria sub curia Bremensi, alterum in ecclesia diui Pauli Londini.

Part. XXVI. art. 2. ex Cl. MYLII hodoeporico *singularis feminae cuiusdam ad spiritum vini potandum impetus* recensetur, ab eodem, cum pagum *Grobstad* transiret, obseruatus. Vetulam ibi reperiit ab hoc potu iam ebriam, adhuc plus sitientem. Eo veluti raptu singulis annis vel bienniis, quatuor vel sex septimanas agitur, nihil aliud tunc agens, nec dormiens. Ipsa de hoc suo malo questa est, et peregrinos, ut consulerent sibi, immo ut pro ipsa preces funderent, orauit, mentis suae plane compos, etsi ebria. Libera ab hoc malo, laboriosa, et sana femina est, potumque illum quam maxime auersatur. Adiicit Cl. MYLIVS, cauponis Reichenbacensis uxorem (sine dubio in patria sua) hac occasione in mentem sibi venisse, quae cum similibus raptibus agitata aliquando esset, negato spiritu vini, desperans vitam suspendio finiit.

Ex eodem Cl. MYLII hodoeporico *iter in Bructerum montem*, aprilis vicesimo die, anno supra millesimum septingesimum quinquagesimo quarto, ab eo susceptum, hic legitur *art.* 4. Mons omnis niue tectus erat. Noctem in domo, iis, qui cespitem effodiunt, inseruiente, tunc vacua peregit; altero mane, ad summum montis adscenderunt. Cl. MYLIVS a motu feruens et sitiens, fontis, in summo montis exsistentis, aquam claram et boni saporis bibit mensuram integram ad minimum, (*quart*) nullo sui damno, etiam si nix fontem totum circumdabat. Niuem etiam, cum descenderet, indemnis comedit. Hoc quidem mane hora sexta, coelo sereno, vento S. O. leni, sed acuto, tamen barometrum in montis extremo

extremo vertice ſtetit ad digitos 24. lineas 11 pariſ. Thermometrum ad grad. 36 ſupra o FAHRENHEITII. Naturae theſauros in bructero ob niuem inueſtigare non potuit; muſcos tamen, egregie coloribus variegatos, et lichenes, florentes hos et illos, item gramen papposum, alpinum, iunceum (SCHEVCHZERI *Agroſtogr. p.302*) copioſe florens et e niue emergens reperiit. Geniſtam, ericam, et myrtillum creſcere ibi vidit, myrtillum flori propinquum. Paucae pinus, ad montem reperiundae, exiguae ſunt, graciles, et ob ventum acrem plerumque foliis orbae. Ceſpite plenus eſt mons. In ſuperiori parte, praecipue bructeri minoris, (*der kleine Brocken*) lapides maximae molis iacent, plerique lichene viridi flaueſcente tecti. In domo, ubi noctem commoratus eſt, papilionem erucae vulgaris, ſetoſae, flauo nigrae, (*die gelb und ſchwarze Dornraupe*) reperiit. Ad pedem bructeri, proprie ſic dicti, ad domum ſcilicet ponti oderae adiacentem (*Oderbrückenhaus*) hora octaua et dimidia reperit barometrum ad digit. 26. lin. $3\frac{3}{4}$. thermometrum grad. 54. FAHRENHEITII.

XIV.

Verſuche und Abhandlungen der Naturforſchenden Geſellſchaft in Danzig. Zweyter Theil, mit Kupfern. Danzig und Leipzig. 1754. in Lankiſchens Buchhandlung. 4. 3 Alph. 2 Bogen, 6 Kupfertafeln.

id eſt:

Tentamina et Commentarii ſocietatis naturae indagatorum Gedanenſis. Tomus II.

Qua multae iam ſuperbiunt Europae urbes gloria, quod eruditas inter muros ſuos foueant ſocietates, eam quoque ſibi ſuo iure vindicat celebris Pruſ-

 ſorum

ſorum metropolis, Dantiſcum. Floret enim ibidem, per tria circiter luſtra, virorum inter eruditos magni nominis ſocietas, in naturae operibus inueſtigandis ſolum et cum laude occupata. Teſtantur abunde de egregiis eorum laboribus, et qui iam aliquot annos ante prodiit, tentaminum et commentariorum horum tomus prior *, et, quem indicare adgredimur, ſecundus. Prius autem, quam id ipſum faciamus, neque inutilem neque iniucundum lecturis ſuſcepturi videmur laborem, ſi non nulla de origine et inſtitutis laudatae ſocietatis praemittamus **. Aliarum ciuitatum exemplo ad imitandum ſuos quoque ciues primus excitauerat ISRAEL CONRADT, medicus Gedanenſis pereruditus, lecta anno ſuperioris ſeculi ſeptuageſimo, menſe februario, coram illuſtri concione de frigoris natura et effectibus diſſertatione *** ; ſed votis non reſpondit euentus, obiitque ſenex anno praeſentis ſeculi decimo quinto, fundatae ſocietatis orbus adhuc gloria. Cuius poſt obitum, anno viceſimo eiusdem ſeculi, conuenerunt non nulli viri eruditi, factoque foedere ſeptem circiter annos conuentus ſuos atque labores continuarunt, diſciſſo mox hoc vinculo, poſtquam plures ſocii, aliis iisque grauioribus ornati dignitatibus, ab hiſce, inuiti licet, auocabantur laboribus. Scripta eorum edita umquam vidiſſe nos non recordamur. Tandem vero alia hic orta eſt ſub finem anni ſupra milleſimum, ſeptin-

* *Verſuche und Abhandlungen der Naturforſchenden Geſellſchaft in Danzig. Erſter Theil. Danzig, 1747. gedruckt in der Schreiberiſchen Buchdruckerey. 4. mit Kupfern.*

** Conf. MATTH. GEORG. PFANNS *Sammlung verſchiedener merkwürdiger Fælle* &c. *Nürnberg*. 1750. 8. ubi ſub finem libri, breuis ſed manca, de ſocietate hac dantiſcana legitur relatio. vid. Comment. noſtr. Vol. I. P. II. p. 312.

*** Prodiit Gedani typis et ſumtibus monaſterii oliuenſis. 1677. 4.

ſeptingenteſimum, quadrageſimi ſecundi, ſocietas, ſancitis ante legibus, ac varii generis inſtrumentis phyſicis coemtis, conuentuum ſuorum etiam ianuarii ſecundo die, anni ſeculi huius quadrageſimo tertio, coepit primordia, eosque adhuc ſingulis hebdomadibus continuauit. Edidit etiam breui poſt, uti ſupra dictum eſt, anno quadrageſimo ſeptimo, tentaminum et commentariorum ſuorum tomum primum, qui tanto cum plauſu exceptus fuit ab omnibus, ut alterum breui proditurum exoptarent intentius. Quod quum varia diutius iuſto prohibuerint oborta impedimenta, tandem tamen alter hic tomus quoque prodit, moramque compenſat inſigni non minus rerum, quas offert expoſitas, varietate ac praeſtantia. Porro inſtitutum ſocietatis quod attinet, ſequentia nos docet ipſa, quae ſecundo huic tomo praemittitur, praefatio. Nimirum propoſuit ſibi ſocietas tamquam laborum ſuorum unicum finem, naturae contemplationem, ſumſitque eas modo, quae et ſcientiam et hiſtoriam naturalem ſpectant, inueſtigandas veritates. Membra eius ſunt vel ordinaria, vel libera. Illa in conuentibus nunc aliorum repetunt, nunc ſua inſtituunt tentamina, nunc commentarios praelegunt. Haec contra veri quidem videndi cupidi viri, eruditi tamen nomen non adfectantes, congreſſibus intereſſe, illorumque labores iuuare variis modis ſtudent. Huc uſque quidem non niſi ciues ſuos membra habuit ſocietas, exteris tamen etiam patere aditum, eosque ipſam ſuſcipere velle, ut membra honoraria et ordinaria, publice declarauit in dicto praefamine. Solet inſuper ſub finem anni cuiuslibet eligere ſibi ex membris ſuis directorem, eiusque vicarium, ſecretarium, aerarium et quatuor vel ſex membra, quae ex facto inter ſe ordine, per omnem annum ſingulis ſeptimanis ſua proponunt tentamina vel commentarios. Haec ſufficiant dixiſſe

V 3 de

de societatis nostrae institutis; iam ipsos eius labores contemplari conuenit paullo attentius.

p. 1. *No. 1. De formatione, cremento et coloribus testarum, quae sunt cochlidum et concharum,* exponit Cl. IACOB THEODOR. KLEIN. Quam dissertationem, latino sermone conscriptam, in patrium translatam, hic inseruit Cl. KLEIN, iisdem additis iconibus, nullaque prorsus facta mutatione; alio vero iam tempore eam fuse satis in nostris commentariis recensuimus *.

p. 68. *No. 2. De incendiis pulueris pyrii ope exstinguendis* agit Cl. MICH. CHRISTOPH. HANOW. Ignem vero igne restinguere mira licet res sit, ipsa tamen illud homines natura docuit, eamque isti imitati sunt feliciter. Incendia, quae fulgur suscitauerat, saepe aliud iterum quum exstingueret fulgur, eius ad exemplar hominibus inseruire posse visus est puluis pyrius, ut eodem non minus, ac aqua, reprimant ignis vim.
p. 73. Inuentor huius artis fuit ZACH. GREYL, caelator argenti Augustanus, machinamque excogitauit, huic operi aptam. Qua etiam Augustae Vindelicorum, Vindobonae, Ratisbonae, Dresdae, et Parisiis, annis huius seculi decimo sexto, vicesimo primo et secundo, publice et cum successu experimenta instituta fuerunt. Multi multis in locis imitati GREYLII inuentum, similes pararunt machinas, simili non sem-
p. 81. per cum successu. Inter quos eminet IAC. FRID. ROTH apud Vlmenses signifer, emendare illam qui studuit; id, quod fuse narrat Cl. HANOW, descripta simul pictaque in tabulis additis machina. Est haec dolium, cui aqua infunditur, quod media in parte aliud in se recipit vas, puluere pyrio plenum, firmiusque

*. Conf. Comment. nostr. Vol. III. P. II. p. 274. et 286. ubi Eiusdem tentamen methodi ostracologicae, cui haec accesserat, exhibetur.

usque dein in superiori loco obturatur. Illud igitur, si quod ortum fuerit, in incendium immittitur, et simul ac puluis pyrius accensus displodit vas, aquamque una dispergit, omnis flamma subito exstinguitur. Quae quantaque commoda adferat haec machina, et quo modo explicandi sint eius effectus, egregie declarauit Cl. Auctor. Nimirum aerem, a flamma iam rarefactum, ab accenso puluere pyrio intensius adhuc rarefieri, flammam inde exstingui, idque magis ab aqua vaporum sub forma ad omnes plagas subito dispersa, externi tandem aeris accessum et in illum renixum ignem supprimere penitus, demonstrat. Plura addit Cl. HANOW memoratu omnino digna, quae tamen huc transferre non licet; curiosos ad ipsam dissertationem remittimus.

No. 3. Obseruationes meteorologicae Gedani factae p. 104. a Cl. GOTTFRIED REYGER. Non nulla de tempestatum varietate et causis, atque de obseruationum, hunc in finem instituendarum, commodis aeque ac impedimentis generatim ubi disseruit Cl. REYGER, earum, quae ipse ab anno huius seculi tricesimo ad quadragesimum nonum Gedani instituit, ita recenset seriem, ut quae singulis diebus per totum annum fuerit aeris ventorumque vicissitudo, in primis adnotauerit, ad barometrum, pluuias niuesque minus attentus; quibus addit adnotationes quasdam, ex obseruatis suis deductas. Constat inde Gedani hyemem p. 141. plerumque mitiorem, multo quidem, sed fugaci, stipatum frigore, raro saeuire violentius; ianuario mense maximum frigus secum ferre austrum et eurum, super rigescentes gelu dum aduehantur terras; mitius autem sequi aquilonem et fauonium; idem obseruari quotannis Archangelopoli. Februarius esse solet varius et humidus, aquilone tunc niues geluque adferente. Martius riget frigore, quod facit plerumque aquilo et auster. Ver accedit

raro amoenum, ventorum, frigoris calorisque subi-
p. 146. ta et iterata stipatum vicissitudine. Aprilis saepe adhuc horridus gelu, sub finem euadit mitior. Maius quoque hyemem prae se fert, niuibus, pluuiis comitatus et aquilonibus. Iunium humidum frigidumque reddit boreas, subito aestum et fulgura ferente noto. Aestas moderato vrit calore, diu non durante ob mox sequentes pluuias et refrigeria aeris. Siccam quidem serenamque tempestatem facit boreas, pluuias tamen simul adfert, vapores in aere dispersos impetu congregans. Nebulas, quas aestas quoque habet solis sub occasum, plerumque excipiunt fulgura. Auctumnus mox sequitur, multis pluuiis, niuibus et frigore quamuis stipatus, serenos tamen amoenosque saepe numerat dies. Nebulae tum a meridie ortae, primo mane adscendunt, raro ex oriente. Ex quibus omnibus facile apparet ventos praecipuas vicissitudinum aeris esse causas: cur autem singulis anni temporibus ille, nec alius, flare soleat ventus, forte tunc demum intelligi poterit, si quando liceret aeris temperiem integrarum regionum uno quasi intuitu cognoscere, vel e factis ubique collatisque obseruationibus praesagire. Dubium est, eamdem determinatum post annorum numerum redituram esse aeris temperiem; veri potius simile illud est, quod, quum omnia quoad tempus et spatium coniungi queant mille modis, numquam prorsus eadem, ac olim, sequutura sit aeris temperies.

p. 160. *No. 4. Aquam communem ad congelascendum uno eodemque frigoris gradu indigere* demonstrat Cl. HANOW. Quamuis eam, qua aqua in glaciem coit, aeris frigiditatem siue punctum glaciale in barometris semper et ubique idem obseruauerant plurimi naturae scrutatores; fuere tamen etiam alii, in primis Cll. DE MAIRAN, FAHRENHEIT, TRIEWALD,

MICHELI,

MICHELI, IALLABERT, qui aquam multo frigidiorem eſſe poſſe, ac alias eſt, quando congelaſcit, ſine eo, ut in glaciem coeat, ex variis factis tentaminibus adfirmarunt. Quae ubi hic examini ſubiecit diiudicauitque Cl. HANOW, e ſuis, quae ipſe vario modo inſtituit, tentaminibus illud tandem accurate comprobat, aquam haud prius umquam congelaſcere, quam punctum ſuum conglaciationis attigerit.

No. 5. Cancrum quaſimodogenitum ſeu *crumenalem nudum ex inſula Vecti* deſcribit pingitque Cl. IAC. THEODOR. KLEIN. Mouerat olim in epiſtola ad Cl. COLLINSON, qui de cancris marinis in dicta inſula obſeruationes factas, in Actis Anglicanis * enarrauerat, hoc dubium, num ne cancri aequorei cruſtas deponerent; in primis quum lapides, quos aſtaci habent praeparandis nouis teſtis aptos, nondum in cancris marinis inuenti fuiſſent. Aſt remouit mox dubium illud Cl. KLEINII miſſus nuper a Cl. COLLINSON una cum depoſitis integumentis recens veluti natus gammarus, e mari prope inſulam *Vectim* extractus. Hunc igitur hic aeri inciſum accurate deſcribit Noſter, confirmatque Cl. COLLINSONI obſeruata, additis variis, quae cancrorum hiſtoriam illuſtrant, adnotationibus. Accedit his noua plane, haud audita prius, obſeruatio, ab eodem amico ſuo communicata: Exuuias nempe duas ſcorpionis, quas idem Cl. COLLINSON miſit, quasque hic depictas exhibet, teſtari abunde de cutis ſcorpionum renouatione conſueta, non modo ſibi perſuadet Noſter, ſed illud etiam inde colligit, ſquillas reliquaque inſecta cruſtata, quae vocantur entoma, ſua ſimili modo quotannis mutare integumenta. p. 187.

V 5

* Conf. Philoſ. Tranſact. n. 478. p. 70. et eorum Vol. XLVII. ad annos 1751 et 1752. p. 40. nec non Comment. noſt. Vol. III. P. I. p. 9. 10.

menta. Atque ita errorem, quem ſe alio loco commiſiſſe confitetur, emendandi datam non praetermiſit occaſionem veritatis vindex ſeuerior, Cl. KLEIN.

p. 209. *No. 6. Examen tentaminis optici, a Reuer. P.* SCHEINER *facti,* inſtituit Cl. HENRICVS IACOB DE LA MOTTE, M. D. Gedanenſis. Reuer. ille SCHEINERVS docuit in oculi ſui ſeu fundamenti optici P. II. lib. I. Exper. 5. quo modo uno oculo rem eamdem ſimul bis, ter aut quater diſtinctiſſime videre liceat, absque ullo adhibito alio diaphano: nimirum ſi diſcum quemdam duobus vel pluribus perfores foraminulis, in ea diſtantia, ac pupillae diameter exigit, et tunc his admoto oculo, rem aliquam perluſtres, ſemper eamdem bis vel ter, pro numero foraminulorum, videbis. Repetiit illud ſemel iterumque Cl. DE LA MOTTE, ſed absque ſperato euentu; tandem amicus myops acceſſit, idemque repetens tentamen, eamdem rem ter; vitro concauo armatus, unicam; Noſter contra hoc vitro uſus, ter vidit eamdem rem. Quae dein accuratius et ſaepius ubi repetiit, cauſam phaenomeni huius in diuerſa latere oculi cuiusuis diſpoſitione, inde intellexit. Prout enim magis minusue conuexa ſit cornea vel lens cryſtallina alicuius, eo magis minusque variare ſolet huius et illius viſus acies. Multum igitur omnino intereſſe colligit Cl. DE LA MOTTE, in primis in inſtituendis experimentis opticis, ut, qui haec inſtituat, oculi ſui diſpoſitionem ſimul indicet accuratius.

p. 220. *No. 7. Quae aeris temperies fuerit anno 1750,* exponit Cl. GOTTFR. REYGER. Quas ſupra indicauimus, obſeruationes iam factae confirmant: nam mitiorem breuemque hyemem; ver amoenum frigidiuſculum; aeſtatem moderate calidam; auctumnum frigore niuibusque horridum obſeruauit Cl. REYGER.

No. 8.

No. 8. Cl. HANOVII *adnotationes circa lances,* p. 226.
frumento librando inseruientes, factae. Eiusdem argumenti commentario, primo horum, quae indicamus, tentaminum et commentariorum tomo inserta, nunc continuata hic legitur, egregia valdeque utilis nobis visa; breuiter tamen ut huc referamus eius contenta, mathematicae rationes ubique interspersae non permittunt.

No. 9. IAC. THEODOR. KLEINII *disquisitio:* p. 252.
an musculi animalis cuiusuis intercostales, tandem ossescere, aut veluti costae in os mutari queant? Missa quum aliquando esset Cl. Auctori, ut eam disquireret, costa animalis cum musculis intercostalibus, in ossa mutatis, nec non, testis instar, IAC. BIRCHERODII historia naturalis quatuor costarum bubularum, quibus quae superinducta caro fuerat, in verissimum os est conuersa. Hafniae 1723. 4. c. icone. Miram hanc rem seueriori subiecit examini, multis autem circumseptam fabulis inueniens eam prorsus negauit, partes illas inuentas arbitratus potius fuisse fragmenta fornicis ossei testudinum, siue terrestres siue marinae fuissent.

No. 10. Aeris temperiem, quae anno 1751. Dantisci p. 263.
et Berolini obseruata fuit, inter se comparauit Cl. GOTTFRIED REYGER. Ex facta altitudinum barometri et thermometri, ventorum reliquarumque aeris vicissitudinum, quae occurrerunt utraque in urbe, comparatione, tandem intellexit Cl. REYGER illam, quae Berolini fuerat, huic, quam ipse Dantisci obseruauit, aeris temperiem multum fuisse similem, quamquam etiam a loci utriusque situ aliisque causis orta, simul accesserit varietas.

No. 11. Libram chinensem argentariam describit et p. 272.
examinat Cl. HANOW. Vectem homodromum esse docet,

docet, eiusque constructionem, usum et vitia fuse exponit Cl. Auctor, addita simul alius similis, quam ipse fecit, librae descriptione.

p. 292. *No. 12. Echinitem* TESDORPFII depingit Cl. IAC. THEOD. KLEIN. Quamuis in dispositione naturali Echinodermatum, quam edidit, inter plures notas, quae ab aliis haec distinguerent, eam quoque certam posuisset, quod non nisi quinque geminatis lineis ornata essent, a superiori parte deorsum ad os quinquangulare concurrentibus *; hancce tamen iam limitandam esse lubens fatetur Cl. KLEIN, postquam par illud echinodermatum, quod nuper ipsi misit Cl. TESDORPF, naturalium rerum cultor assiduus Lubecensis, quodque sex eius modi lineis et ore sexangulari instructum erat, a posita regula exceptionem fecerat. Cui adeo nouae echinitum speciei nouum etiam imposuit nomen: *globulus* TESDORPFII. Elegans quoque exhibetur icon.

p. 294. *No. 13. De generatione pediculorum, in foliis plantarum occurrentium*, agit Cl. REYGER. Non nisi ex duplicis sexus concursus omne gignitur animal. Cui vero regulae limites ponit nuper detecta polyporum generatio. Idem confirmant pediculi foliorum, genus suum absque ullo congressu cum sui simili propagantes, testibus Cll. LEEVWENHOECKIO et REAVMVRIO. Cl. BONNET idem euicit experimentis. Quem sequuti alii eadem cum successu repetierunt tentamina. Id, quod ipse suis lustrare oculis Cl. REYGER pariter tentauit, in ea pediculorum eius modi specie, quae sambuci foliis insidet. Cuius ramulum cum duobus foliis ab omni insecto vel ouulo immunem et integrum, in vas aqua plenum immisit, ut diutius vigeret ramulus; vas vero in

* Conf. Eiusd. Naturalis Dispositio Echinodermatum. Gedani 1734. §. 49. p. 24.

in aliud collocauit vasculum, aqua plenum, ne quid ab inferiori parte posset adscendere. Ramulo huic dein unicum eius modi pediculum imposuit, et breui post vidit viuum ex hoc nasci similem pediculum. Matre enecta et remota, recens natum solum reliquit in ramulo; qui mox prorepit in illo, depositaque ter cute sua, aliquot diebus post, viuum animalculum sui simile, sequentibus diebus plura adhuc peperit. Vnde genus suum sine praegresso coitu, propagare hos pediculos, certo certius ipse expertus est Cl. REYGER, suaque obseruatione phaenomenon hoc physicum illustrauit, confirmauitque.

No. 14. Methodum inueniendi mensuram uniuersalem, magnitudini corporum quorumcunque adaptatam, proponit Cl. HANOW. p. 349.

No. 15. De conchis anatiferis simulque de pholadibus exponit Cl. KLEIN. Multa commenta tandem delet dies. Exemplo sunt conchae illae anatiferae, quas ridet nostra aetas, quas vero generare animalia credidit antiquitas. Sunt quidem ipsae duobus concharum generibus, solenum et pholadum, quoad tubulum, quo gaudent, analogae; inde tamen inter se differunt, quod anatiferae polyconchis, solenes et pholades tantum diconchis adnumerentur *. Pholades ad littora maris copiosae dantur, saepiusque ab undis ad rupes et saxa impetuosius proiectae enecantur, interdum in limosa rupium terra, si qua inueniant animalia, tubuli ope inde cibum petentes. Sed, quod veteres putant, saxa ipsis inseruire domicilii loco, fabula est. Similis narratur de anatiferis conchis fabula, ab anatibus, quas dicuntur gignere, ita vocatis. Est etiam anatum quoddam genus, *Brenta minor* dictum, quae magno numero, p. 349.

per

* vid. Eiusd. Method. Ostracolog. p. 163. et 174. et Comment. nostr. Vol. III. P. II. p. 284. 285.

per insulas Scotiae arcadicas aliasque, hyemem vagantur, iterumque, vere incunte, ad alia loca migrant. Quas ibi oua ponere et excludere ubi nullus viderat, ad has insulas nondum appulsis nauibus; lignis vero in mari natantibus insidentes easdem, atque conchas illas lignis copiose adhaerentes ubi nautae conspexerant, harum tubulum pro anatis rostro, pedes pisciculi pilosos pro alis, reliquum huius corpus pro pullo anatis habuerunt confidentius, quin credulis nautis vel magni nominis eruditi viri post adhibuerunt fidem. En! fabulam excussae iam nostra aetate superstitionis testem!

p. 355. *No. 16. Historiae electricitatis sectio altera*, auctore DANIEL GRALATH. Commentationem, cuius sectio prior legitur in tentaminum et commentariorum Societatis Dantiscanae Tomo primo*, iam pertexere ulterius, et quae electricitas, in primis ab anno seculi huius quadragesimo quarto ad quadragesimum sextum usque, ceperit incrementa, ex scriptis et experimentis clarissimorum virorum enarrare copioso sermone pergit Cl. GRALATH.

p. 460. *No. 17. Diuersitatem ponderum medicorum* perpendit Cl. HANOW. Quum medicorum et pharmacopoeorum multum omnino intersit, ut ponderum, quae adhibentur in librandis medicinis, probe cognoscant rectitudinem, insignem propter ea apud ipsos sibi promeruit Cl. HANOW gratiam, quod magnam, quam habent haec pondera, diuersitatem non modo indicauit, sed etiam, quo modo sub examen vocari et comprobari possit eorum rectitudo, egregie docuit. Occurrit autem in primis duplex discrepantia; altera ab eorum, qui eadem parare solent, incuria aut ignorantia plerumque pendet; altera a varia gentium diuersarum, vel mutata unius eiusdemque

* No. 6. p. 175. seqq.

que populi per tempus conſuetudine ſuam trahit originem. Prior illa ut detegatur diſcrepantia, duplici ingrediendum eſt via, nimirum vel ope librae alius medicae, quae ſigillo magiſtratuum inſignita eſt, longoque uſu ſuam comprobauit rectitudinem, vel librae exactae argentariae (*Ducatenwage*) ſeu, ſi non ſuppetat haec, aureorum pleni ponderis auxilio. Suſpectam inde libram examinare ſi cupias, eam cum illa compares ad ſtateram, vel cum aureis, atque facile inuenies differentiam. Modum exponere hic diffuſum nimis foret. Ad alteram iam reſpiciendum p. 470. eſt librae medicae diuerſitatem, a varia populorum conſuetudine pendentem. Vt igitur hanc declararet Noſter, ad Graecorum, Romanorum, Aegyptiorum uſque tempora reſpexit non modo, ſed ad Gallos, Hiſpanos, Angloſque etiam progreſſus eſt. Quae ſingulis his populis fuerit ponderum ratio quaeue temporum mutatione acceſſerit varietas, docte et copioſe exponit, eadem inter ſe comparat, inuentamque ita differentiam demonſtrat. En! tabulam optimam differentiae huius teſtem!

Vncia medica pendet	gran. pariſ.		drachma adeo pendebit
in Germania et Venetiis	562	- -	$70\frac{1}{4}$
in Gallia noſtro aeuo	580	- -	$72\frac{1}{2}$
priſco aeuo	480	- -	60
in Hiſpania olim	504	- -	63
nunc	538	- -	$69\frac{1}{2}$
Romae olim	520	- -	65
poſthaec	534	- -	69
in Graecia	506	- -	$63\frac{1}{4}$

atque libra una, ſi uncias duodecim continet, pendebit

	gran. pariſ.	differentia a Germanorum libra
in Germania	6744	
in Anglia	6960	+ 216 gr.
in Gallia olim	5760	— 884
nunc	6912	+ 168
in Hiſpania olim	6048	— 696
nunc	6456	— 288
Romae olim	6240	— 504
poſthaec	6408	— 336
in Graecia	6072	— 672

p. 480. *No. 18. Tentamina de vi, quam exercent fila vel simplicia vel inter se contorta* auctore, BENIAMIN GOTTLIEB VON SCHROEDER, M. D.

p. 525. *No. 19. Bibliotheca electrica. Pars prima*, auctore DANIEL GRALATH. Cuius historiam electricitatis supra indicauimus, iam breuiter etiam bibliothecae eius facienda est mentio. In priori illa nimirum proposuerat sibi Cl. GRALATH tantum ad temporis normam, electricitatis enarrare originem, progressum, effectus memorabiles, aliaque, quae eius incrementum vel adauxerint vel impediuerint, neglecta tamen scriptorum, quae eam illustrent, recensione. In hac autem, quotquot edita iam sunt, vel adhuc edenda, electricitatem pertractatura, scripta recensere animus est, temporis ceterum parum obseruato ordine, quo, si qui omissi sint scriptores veteres, facilius inseri queant in sequentibus bibliothecae suae partibus. Ab antiquioribus semper facturus exordium, recentiora subiungere, eorumque contenta exponere breuiter allaborabit.

p. 553. *No. 20. Ope electricitatis curatum malum hystericum conuulsiuum* obseruauit Cl. IACOB DE LA MOTTE. Anno praesentis seculi quinquagesimo quarto, medio februario, ad ipsum accedebat femina, viginti octo annorum, plethorica, ad tristitiam prona, nondum nupta viro; mox illo correpta malo, proximam in sellam se proiecit. Valde concutitur caput; oculi sese claudunt; faciei et oris in primis musculi conuelluntur, absque ulla tamen in ore spuma; post etiam manus, itemque pedes, totum denique corpus, ita tamen, ut alternis haec omnia se exciperent vicibus. Manus, licet conuulsae, liberae tamen manebant haud contortae. Superatis his post decem minuta temporis motibus, tandem ad se rediit aegra, valde languida, difficileque spirans, praeter capitis dolo-

dolorem et faciei ruborem, multo perfusa sudore, atque omnium, quae perpessa erat, sibi adhuc conscia. Tanti mali causam rogata post, a vehementi refrigerio, continuis curis et moerore nouem iam annos toleratis, deriuauit. Initium mali inter coenandum sensisse se, et praeter oscitationem et flatus, in faucibus globulum quasi haerentem, remouere tussiendo, sed frustra tentasse narrabat. Saepe redeunte ita malo, iteratisque tussiendi conatibus, conciliauit sibi dyspnoeam, et breui post haemoptysin; qua licet iterum sublata, superstes tamen fuit malum vetus. Accessit anno seculi huius quinquagesimo tertio, paullo ante paschatos festum, subito vocis defectus, misso autem sanguine per venam, vox rediit. Aucti fuerunt dein conuulsiones artuum reliquique corporis, et bis per diem redierunt, frustra tentatis remediis omnibus. Menstrua rite fluxerunt, sed, ubi imminet malum illud, fluunt copiosius. Appetitus moderatus fuit, somnusque bonus. Animi pathemata auxerunt malum. Vt igitur eidem obuiam iret, per tempus aliquod dedit Noster viscum, quod suasit Cl. COLBATH, sed sine successu; electrica dein cum aegra tentauit experimenta, atque, quum olim inducta pectoris labes obstare videretur, primum a simplicioribus cepit initia, ad pectoris, si qua occurreret, mutationes sollicite attendens: nihil tamen incommodi sensit ipsa in pectore, scintillae licet multae educerentur e manibus et capite. Erat dies duodecimus februarii anni 1754. Domum post ea quum iuisset, iussuque Cl. DE LA MOTTE lectum, sudoris mouendi obseruandique causa, petiisset, die decimo sexto februarii, redux facta hilaris narrauit ipsa se tum multum sudasse, urinam sanguineo rubram cum sedimento, quae alias aquosa fuerit, dimisisse, et malo suo prorsus liberatam fuisse. Repetitis dein et sensim fortioribus factis experimentis lubens se subiecit aegra, nihil amplius de malo suo sentiens. A

dato leni laxante redierunt ſpaſmi et concuſſiones, mox iterum ceſſantes. Continuat adhuc Noſter, dum haec ſcripſit, ſingulis hebdomadibus ſemel tentamen electricum, quo certior euaderet curatio atque tutior. Si quid memoratu dignum occurrat in hac morbi hiſtoria atque curatione, ad tria potiſſimum nos iubet reſpicere ipſe Cl. Auctor momenta ſequentia: quod electricitas nihil mali attulerit pectori feminae, quae haemoptyſin olim paſſa fuit; dein quod a purgante redierint ſpaſmi; denique celeris illa urinae mutatio certum efficaciae, quam habuit electricitas, indicium.

XV.

Diſſertations ſur l'incompatibilité de l'Attraction et de ſes differentes loix avec les phénomenes; et ſur les tuyaux capillaires. Par le P. GERDIL, Barnabite, Profeſſeur de Philoſophie-Morale en la Royale Univerſité de Turin, et de l'Inſtitut de Bologne. A Paris chez Deſaint et Saillant. MDCCLIV. 12. mai. 18 pl. 1 tab.

i. e.

Diſſertationes de Attractione eiusque diuerſis legibus contra phaenomena pugnantibus, tum de tubulis capillaribus. Auctore R. P. GERDILIO. etc.

Doctiſſimus huius libri Auctor copioſe diſputat contra eos philoſophos, qui attractionem ſtatuunt eſſe vim primitiuam, et proprietatem materiae eſſentialem, ac phaenomena inde pendentia mechanice explicari poſſe negant. Et in prima quidem libri parte omnes ingenii neruos in id intendit, ut demonſtret, iſtam ſententiam cum experientia pugnare. Primo

earum

earum virium attrahentium, quae a grauitate differunt, et rationem distantiae plus quam duplicatam sequuntur, leges in natura rerum locum habere non posse, sed naturae, inuitis phaenomenis, a Newtonianis obtrudi, contendit. Quum enim talis attractio in contactu infinities sit maior, quam in quauis, utut exigua, corpusculi attracti a corpore attrahente distantia: sequi inde existimat, ut aut vi infinita fo- p. 24.
ret opus, ad particulam alicuius corporis solidi a toto diuellendam; id, quod tamen experientia secus esse docet: aut in quamuis exigua distantia prorsus insensibilis esset attractio; etiam contra phaenomena. Plura absurda porro ex illa sententia elicit, quibus enarrandis supersedemus, quoniam veremur, ne istis consequentiis nauiter intercedant Newtoniani, easque calculis ab Auctore perperam subductis imputent. Maiorem attentionem meretur, quod admonet, si p. 37.
talis, qualem paullo antea memorauimus, attractio materiae omni esset ingenita, nullum in natura locum fore repulsui, quem tamen inter diuersas materias dari non nunquam, experientia constat. Hac occasione Cl. Auctorem dissertationis *de Lumine* aggre- p. 40.
ditur, eiusque hypotheses de constitutione et insitis viribus corporum sub examen reuocat, nec non contra celebratam illam in mechanicis et physicis legem continuitatis varie disputat. Secundo argumento p. 44.
contra vim attrahendi, materiae inhaerentem, hoc utitur, quod, quum, per magni NEWTONI expe- p. 71.
rimenta, pilus vel filum metallicum radios lucis in notabili distantia vi, grauitatem multum superante, ad se trahere, et a recto tramite deflectere possit *, duo tamen eius modi fila, libere ita pendentia, ut adhuc minus a se mutuo distent, ad se inuicem accedere non videamus. Tertio considerat phaenome- p. 76.

 non

* Haec parum accurate dicta existimamus. Non trahit pilus ad se radios lucis, sed a se repellit. Vid. NEWTONI Opt. L. III. Obs. I.

non cohaeſionis duorum marmorum, ſuperficiebus
ſuis planis, politis, et paullum humectatis, ſe inui-
cem contingentium. Si vis attrahendi cauſa huius
phaenomeni ſit, conſequens eſſe videtur, ut, quum
duorum illorum marmorum ſuperius ſuper inferiori,
ſi illud in directione ad planum contactus parallela
impellatur, facillime moueri poſſit, pari ratione duae
partes unius integrae maſſae marmoreae, plano tan-
tum imaginario diſtinctae, facile queant de ſitu ſuo di-
moueri, ſi alteri applicetur vis ad planum illud ima-
ginarium parallela. Contra ea obſeruamus duas
quaslibet maſſae marmoreae partes ingenti vi cohae-
rere inter ſe, et vi, eas in qualibet directione ſepara-
p. 91. re conanti, fortiſſime reſiſtere. Quaerit etiam Cl.
Auctor ex Newtonianis, quo modo cum legibus at-
tractionis conciliari poſſit phaenomenon illud attra-
ctionis magneticae, quum, ſecundum Auctoris qui-
dem experimentum, duarum acuum chalybearum, ex
eadem altitudine in magnetem demiſſarum, minor ci-
tius in magnetem incidit, quam maior, ſecundum
MVSSCHENBROEKII vero experientiam idem
magnes non niſi certam ferri molem maxima vi attra-
hit, in minorem vero maioremue remiſſius agit?
Quarto, quum Newtonianis attractio in phaenome-
nis lucis et colorum quam maxime dominari videa-
tur, oſtendere allaborat varia incommoda, quibus il-
lorum phaenomenorum per attractionem explicatio
p. 96. prematur. Sic opacitatem vitri fiſſi in loco fiſſurae
contradicere putat phaenomeno maculae nigrae, quae
cingit punctum contactus duarum lentium conuexa-
rum vitrearum, ſibi mutuo impoſitarum. Si enim
in ſecundo phaenomeno nulla ſit radiorum reflexio,
propter ea, quod attractio, quam lens inferior in ra-
dios exercet, vincat ſuperioris lentis attractionem:
multo magis neceſſe eſſe videtur, ut in primo phae-
nomeno radios lucis ex parte vitri, ſupra fiſſuram poſi-
ta, emergentes ad ſe trahat pars altera infra fiſſuram
ſita,

ſita; quum ſuperficies utriuſque harum partium ſint contiguae, lentium autem illarum ſuperficies in loco, ubi macula nigra conſpicitur, ſeſe ne quidem contingant. Similiter ex ea ratione, qua Newtoniani phae- p. 102.
nomenon illud modo commemoratum maculae nigrae, et phaenomenon tranſparentiae, quam charta induit, oleo vel aqua imbuta, explicant, colligit Auctor hoc, quod pro abſurdo habet *, poros chartae aliquanto ampliores eſſe eo interuallo, quod eſt inter lentium conuexarum ſibi mutuo impoſitarum ſuperficies in loco maculae nigrae. Silentio praeterimus alia quaedam incommoda, quae GERDILIVS tum phaenomenorum lucis explicationi Newtonianae, tum illi vi primitiuae, quae apud Newtonianos eſt p. 124.
grauitatis cauſa, ſub finem primae partis huius libri obiicit, et ad *ſecundam partem* nos conuertimus.

In hac Vir doctiſſimus duo ſibi propoſuit, primum, ut oſtenderet, phaenomena aſcenſus liquorum in tubulis capillaribus per principium internum attractionis non ſufficienter explicari, alterum, ut veras horum phaenomenorum cauſas phyſicas, mechanice agentes, demonſtraret. Non negat, quaedam p. 176.
illorum phaenomenorum per attractionum leges, quas Newtoniani vel ſtabiliuerunt vel ſumſerunt, ſatis bene explicari: ſed non nulla ſupereſſe contendit, quae contra ſyſtema attractionum faciant. Huc praecipue refert experimenta hydrargyri, in tubulis metallicis capillaribus a ſemet ipſo capta. Duos au- p. 194.
reos tubulos, quorum anguſtioris diameter fuit triceſimae, amplioris viceſimae parti pollicis aequalis,

 in

* Forſan hac in re nihil adeo abſurdi deprehendent Newtoniani, qui norunt, ex obſeruationibus et dimenſionibus NEWTONI, interuallum inter duarum lentium ſuperficies in margine maculae nigrae, vix centies milleſimam partem pollicis Londinenſis excedere. Conf. NEWTONI Optic. L. II. P. I. Obſ. 6. et 8. et Quaeſt. 29.

in hydragyrum demerſit tumultuarie, ut ſuperiora tubulorum orificia parum prominerent: et vidit, in neutro tubulo hydrargyrum ſponte ſua uſque ad orificium ſuperius aſcendere, ſed potius notabili interuallo infra illud ſubſiſtere; immo tenui filo orichalceo immiſſo deprehendit ſuperficiem hydrargyri in tubulo anguſtiori depreſſiorem, quam de ampliori. Deinde plurimis tubuli amplioris concuſſionibus effecit tandem, ut hydrargyrus ad orificium ſupremum pertingeret: verum nullo modo efficere pótuit, ut in anguſtiori tubulo hydrargyrus ad libellam uſque aſcenderet, etiam poſtquam hydrargyrum aliquoties per eundem tubulum vi traiecerat. Idem erat experimentorum euentus, quum tubulis argenteis, et ſtanneis, uteretur, niſi quod in ſtanneis hydrargyrus uſque ad libellam facilius aſcendere videretur. In orichalceis etiam tubulis ſemper infra libellam idem fluidum ſubſtitiſſe
p. 199. expertus eſt. Porro Auctor in ſiphonem vitreum incuruum, bene ſiccum et terſum, cuius alterum crus fuit capillare, infudit hydrargyrum, et, ubi omnia ad quietem rediiſſent, et ſuperficies liquidi in crure capillari multo depreſſior eſſet, ac in altero crure, inclinauit ſiphonem ita, ut hydrargyrus uſque ad orificium ſuperius cruris capillaris promoueretur, deinde lente ac ſine ſuccuſſu reclinauit ſiphonem in priſtinum ſitum, et vidit, ſuperficiem fluidi in crure capillari ſupra libellam fluidi in ampliori crure haerere.
p. 201. Tandem ſimilis ſiphonis internam cauitatem oleo oliuarum inunxit, et infuſo hydrargyro, obſeruauit, in crure capillari hydrargyrum fere ad eandem altitudinem, atque in altero crure, ſurgere. Haec experimenta, quorum rationem Auctor per frictionem, et per mutuam particularum hydrargyri cohaeſionem, ſatis veriſimiliter reddit, quo modo virium attrahentium ſyſtemati aduerſentur, facile, nobis tacentibus, intelligent harum rerum periti. Sed et vulgatum illud phaenomenon difficilis aſcenſus aquae in tubulo,

pingue-

pinguedine intus infecto, per leges virium attrahen-
tium recte explicari poſſe negat GERDILIVS, et hac p. 207.
data occaſione in WEITBRECHTI de tubulis capil-
laribus diſſertationes varias animaduerſiones profert.
Tandem ſuam ipſe ſententiam de phaenomenis tubu-
lorum capillarium, aquam vel alium liquorem ſugen-
tium, ediſſerit. Tres enumerat cauſas illorum phae-
nomenorum, 1) inaequalitatem preſſionum, quas aqua p. 222.
intra et extra tubulum ſuſtinet, 2) atmoſphaeram tu p. 284.
buli, aere ſubtiliorem, quae totam fere eius cauita-
tem replere, atque in aquam facilius, quam in ae-
rem, ſeſe inſinuare ponitur, 3) vaporem, quem li- p. 315.
quor continue exhalat, quique aerem, in tubulo con-
tentum, rarefacere poſſe videtur. Cauſas haſce non p. 331.
ſolum ab obiectionibus aduerſariorum diligenter vin-
dicat, ſed etiam in ſpatio aeris vacuo easdem locum
habere contendit; et, haec agens, ubique ſolicita
cura annotat phaenomena, quae ſyſtemati virium at-
trahentium contraria ſunt. Quum per ſingula huius
diſſertationis capita ire nobis non liceat: ſuffecerit,
hoc unum monuiſſe lectores, quod Auctor hoc ar-
gumentum ita tractauerit, ut, quanquam expectatio-
ni noſtrae ex aſſe non ſatisfecit, tamen inter praeci-
puos auctores, phaenomena tubulorum capillarium
intelligibili et mechanica ratione explicare conatus,
iure ſuo meritoque cenſendus eſſe nobis videatur.

Ceterum ab omnibus, qui naturam ſine partium p. 367.
ſtudio ſerutantur, gratiam certe iniit doctiſſimus Au-
ctor, quod elegantiſſimam commentationem, qua
cohaeſionem hemiſphaeriorum Magdeburgicorum ab
interno attrahente principio haud pendere demonſtra-
uit, et quam in Diario Pariſiorum, *Journal des Sa-
vans*, ad an. 1752. menſe maio publici iuris fecerat,
huic volumini dedit appendicem.

XVI.

New Experiments and Obſervations on Electricity made at Philadelphia in America. By BENIAMIN FRANKLIN, Eſq; communicated to P. COLLINSON, Eſq; of London, F. R. S. and read at the Royal Society June 27, and July 4, 1754. To which are added a Paper on the ſame Subject by J. CANTON M. A. F. R. S. and read at the Royal Society Dec 6. 1753, and another in defence of Mr. FRANKLIN againſt the Abbe NOLLET, by Mr. DAVID COLDEN, of New York. Part III. London: printed and ſold by D. Henry and R. Cave, 1754. 4. pl. 6.

id eſt:

Noua experimenta et obſeruationes Electricitatis inſtituta Philadelphiae in America. Auctore BENIAMINE FRANKLINO etc.; una cum diſſertatione I. CANTONII de eodem argumento, etc. et DAVIDIS COLDENII Defenſione FRANKLINI contra NOLLETVM.

In hac tertia parte commercii epiſtolici inter FRANKLINVM et COLLINSONIVM de electricitatis phaenomenis primum locum tenet FRANKLINI Epiſtola data Philadelphiae, menſe ſeptembri 1753. in qua primo ſententiam ſuam, quod aqua marina fluidi electrici grauida ſit, quia in vaſe agitata, aliquamdiu lucet, retractat, et ſe huius phaenomeni veram cauſam nondum detexiſſe confitetur. Deinde varia de nubium fulminantium electricitate perſcribit. Statuit nunc, plurimis obſeruationibus inductus, nubes illas

illas raro *positiue*, plerumque autem *negatiue*, electrificatas esse, h. e. raro maiorem, plerumque minorem fluidi electrici copiam continere, quam quae nubibus naturaliter inesse potest, seu rarius eiicere ex se, saepius ad se trahere fluidum electricum. Hinc prope ab eorum abest sententia, qui non nubes in terram, sed terram in nubes, emittere fulmina affirmarunt. Ad illud autem phaenomenon explicandum, conficit, aquam, naturali sua quantitate fluidi electrici dotatam, simulatque in vaporem resoluatur, plus fluidi electrici capere et absorbere posse; quia unicuique particulae aqueae nunc datur spatium, electricam atmosphaeram circa se formandi. De solidis certe Auctor experimento singulari, quod hic tradit, cognouit, aucto eorum volumine, atmosphaeram electricam, quae ipsa ambeat, posse augeri. Sed totam hanc suam hypothesin eruditorum examini permittit, eosque simul rogat, ut, sicubi recentes fulminis effectus obseruandi copia ipsis fiat, probe attendant ad ictus directionem. Inter ea perstat in sua sententia, virgas metallicas, quarum diameter quartam pollicis partem circiter aequet, a culmine aedium ad terram usque pertingentes, posse aedes a fulminum periculo tutari, vel restaurando aequilibrium inter fluidum electricum in nubibus et in terra, tam celeriter, ut explosio ignis impediatur, vel ducendo hunc ignem via expedita, de qua eum nihil cogat deflectere, donec in summo virgae apice in aerem exeat, aedibus illaesis.

Sequitur alia epistola FRANKLINI, in qua scribit, nouis experimentis confirmatam esse suam sententiam, quod nubes fulminantes saepius negatiua, quam positiua electricitate praeditae sint.

Proximum locum occupant COLDENII animaduersiones in Cl. NOLLETI epistolas, ad FRANKLINVM datas, consilio defendendi FRANKLINI scriptae. In experimento Musschenbroekiano non so-

 lum

lum internam ampullae vitreae ſuperficiem, ſed externam quoque, abundare fluido electrico, NOLLETVS contra FRANKLINVM demonſtrare voluit inde, quod etiam haec externa ſuperficies ſigna electricitatis omnia edat. Reſpondet COLDENIVS, initio quidem, quum ampulla nondum intus plena eſt fluidi electrici, poſſe aliquem, in pice ſtantem, tangendo exteriorem ſuperficiem, electrificari; quoniam initio experimenti materia electrica, in externa vitri ſuperficie latens, etiam ſecundum FRANKLINI ſententiam, eiicitur: ſed, poſtquam ampulla intus plena facta et electricae materiae (quod cognoſcitur ex ſcintillis, quae tunc ex tubo ferreo, ex quo ampulla pendet, elici poſſunt) hominem, ſcabello cereo inſiſtentem, neutiquam electrificari, anterioris ſuperficiei ampullae contactu. Quod autem NOLLETVS forſan obſeruauerit, leuia corpuſcula ab exteriori ſuperficie ampullae electrificatae attrahi, id non abundantiae fluidi electrici circa hanc ſuperficiem videri tribuendum, ſed potius defectui, cui ſupplendo materia electrica in illis corpuſculis impendatur. Ceterum nouo experimento FRANKLINI ſententiam confirmare allaborat. Deinde diſſentit etiam NOLLETVS a FRANKLINO negante, vim illam ingentem percutiendi, quae in eodem experimento percipitur, in aqua vel limatura ferri, quam ampulla continet, reſidere. Sed NOLLETVM hac de re ita aduerſus FRANKLINVM diſputare, ut ſtatum controuerſiae immutet, cenſet COLDENIVS. Ad reliquas NOLLETI obiectiones cunctas ita reſpondet, ut ſimpliciter affirmet, experimenta, ad quae NOLLETVS prouocat, a ſe repetita longe alium euentum habuiſſe, eis tamen exceptis, quae in vacuo capta ſunt, quippe quae repetendi occaſionem ſibi defuiſſe fatetur.

Vltima huius libelli plagula exhibet Cl. I. CANTONI experimenta nouem electricitatis, Societati Regiae

giae Londinenſi praelecta, quibus non nulla capita ſyſtematis FRANKLINI confirmari videntur. Excogitauit ea Auctor admodum ingenioſe, theoriae perficiendae gratia: dubitamus tamen, num explicationes, quas addit, omnes tam probabiles ſint, ut intelligentium omnium aſſenſum ſint laturae. Quum de ſingulis his experimentis breuiter dicere nequeamus: ſatius eſt, ea lectoribus noſtris commendare, in hoc ipſo libello legenda.

In breui Appendice COLLINSONIVS narrat meleagridis trucidationem, de qua nos alibi * mentionem facere meminimus.

XVII.

Quaeſtiones medicae Pariſinae. Groningae, typis Iac. Bolt. 1754. 8. pl. 15.

Quod diu iam optauit orbis eruditus, ut, quae minoris molis ſunt, eruditorum ſcripta et ad multorum cognitionem, in primis exterorum, non perueniunt, haud raro tamen aliquam ſcientiae partem illuſtrant, coniuncta typis exſcribantur, plurium uſui inſeruitura, et quod BOERHAAVIVS in primis de quaeſtionibus Pariſinis cogitauit, ſed non expleuit, eius voti nunc ex parte compotes nos reddidit, cuius alibi ** mentionem fecimus G. NIC. HEERKENS. Inter eas enim quaeſtiones, quae Pariſiis ſpeciminum academicorum ſub forma publici fiunt iuris, multae inueniuntur, penetralia ſcientiae medicae recludentes feliciter, et doctrinae partem aliquam dilucidantes. Quae quidem ratio fuit, ut variorum in noſtris commentariis adduxerimus rationem, etiam quarundam ex illis, quae hic denuo exhibentur. Solas propoſitas quaeſtiones ſine ulteriori explica-

* vid. noſtr. Commentar. Vol. III. Part. I. p. 25.
** vid. Comment. noſtr. Vol. II. P. III. p. 539.

explicatione ad annum huius feculi quinquagefimum fecundum dedit Cl. BARON *, eas vero, quas Cl. Auctor nunc congeffit, funt autem earum decades duae, maximam partem ita prodeunt, prout ab eorum auctoribus olim fuere exhibitae, nifi quod, ipfo monente in epiftola nuncupatoria, ad Emin. Card. QVIRINI data, loca, quae aut nimis vulgata aut minus utilia aut parum clara occurrere, excerpferit, omiferit, in quibusdam etiam fermonem caftigare laborauerit. Quo quidem iure, quod Galli faepe nimis fibi arrogant, eo minori cum detrimento uti potuit, quod exinde utilium rerum peritia non deftituamur, eas vero eleganter et amoene prolatas cum voluptate excipiamus. Omnium quaeftionum uberiorem a nobis non requiret beneuolus Lector expofitionem, earum tantum dabimus fummam, et de ultima, quae a Cl. Auctore eft confecta, plura dicemus.

Continet ergo *decas prima fequentes*: 1) An mulieres pluribus obnoxiae morbis quam viri? Praef. GABR. ANT. IACQVES, proponit *Le-Thuiellier*, et affirmat 1743; 2) An renouatus aer fanitati faluberrimus? Praef. M. FL. COLDE VILARS, proponit Car. *Franc. Theroulde de Toulouſe de Valon* affirmando 1747; 3) An cibus deterior fed iucundus et affuetus, meliori fed ingrato et inaffueto, potior? Etiam affirmando propofita fub praef. M. IVL. BVSSON, a *Ludov. Anna Lavirotte*, 1751. 4) An legumina prae ceteris alimentis falubria? Sub praef. IAC. ANTON. MILLET, propofuit *Barth. Murry* et affirmauit 1735. In fubiecta Cl. Auctor nota exemplis veritatem thefeos fimul corroborat. 5) An eunuchus ut corpore fic et mente minor? praef. M. VRB. LEAVLTE, proponit *Claud. Car. de Iean*, affirmatque 1733. 6) An chocalatae ufus falubris? proponit STEPH. BACHOT, et affirmat, feculo fuperiore. Simulque hic Cl. Auctor CORNARVM aduerfus BACO-

* Conf. Comment. noftr. Vol. III. P. II. p. 344.

BACOTIVM defendit. 7) An a frequentiore potu Café vita breuior? Praes. M. LVD. GVILIELM. LE MONNIER, proponit *Edm. Thomas Moreau* 1751. affirmando. 8) An tabacum lentum sit homini venenum? Praes. IO. MAR. DE LA SONE, proponit affirmando *Io. Bapt. Bariolle*, 1751. 9) An ad sanitatem equitatio? Praes. M. CAR. DIONIS, proponit *Claud. Guilbert de Preval*, 1751. affirmando. 10) An in curanda lue venerea suffimigia rite adhibita remedium optimum? Affirmando sub praes. M. LVD. RENAT. MARTEAV proponit *Nat. Andr. Chesnau*, 1745.

In *decade secunda* vero collectae sunt hae 1) an Venus hystericis? Proposuit eam affirmando STEPH. BACHOT. Haec atque sexta primae decadis ex parergis BACOTII, 1686. Parisiis editis, repetitae fuerunt. 2) An obesis somnus breuis salubrior? Praeside THO. RENAT. GASNIER, proposuit *Oliv Bougourd* 1733 affirmando. 3) An carbonum vapor in clausis cameris sedulo vitandus? Concedendo praes. M. FRANC. POVSSE, proponit *Anna Car. Lorry*, 1747. 4) An ab omni re cibaria vasa aenea prorsus ableganda? Praes. CAM. FALCONET, proposuit *Franc. Thiery* 1747. affirmando. 5) An omne esculentum vegetabile cultura salubrius? Sic iudicat praeside STEPH. L. GEOFFROY, proponens *M. Anton. Iussieu*, 1747. 6) An gymnastica, morborum contumacium, optima medicina? Praes. PETR. IAN. BVRETTE, proposuit *Balth. Tussau le Clerc*, 1746. 7) An Parisinis frequens potus theae frequenti potu caffae salubrior? Praes. IO. FRANC. COVTHIER, proponit *Ant. Garnier*, affirmando 1749. 8) An senibus chocolatae potus? Praes. HIAC. THEOD. BARON, proponit *Io. Franc. Clem. Morand*, affirmando, 1748. 9) An diu possit homo, sine cibo potuque et viuere et valere? Proposuit FRANC. DE PAVLA COMBALVSIER,

1750.

1750 *. 10) An ſepultura in urbe et templis prohibenda? Affirmando propoſuit GER. NIC. HEERKENS, 1754. De hac autem, cum a Cl. Auctore propoſita ſit, praecipua iam adducemus momenta.

Peruerſum illum morem, cadauera in templis aſſeruandi, increpaturus Cl. Auctor, quantum quidem ſit, qui hominis nomen tueri voluerit, officium demonſtrat, quo demortuorum corpora honeſto terrae mandentur modo, multiplici porro eruditionis literariae apparatu declarat, quanta et priſcorum in exequendo hoc officio olim fuerit ſollicitudo, quibusue cauere ſtuduerint modis, ne viuis a neceſſaria, quae in corruptionem pronum animale cadauer manet, putredine inducatur noxa. Aegyptii enim et ab hac arcere ſtudebant corpora, balſamatione, concremabant eadem aliae gentes, Romani ſepulturam et uſtionem cadauerum intra urbem lege prohibebant, ut ex his et nociuis praecipue, morborum peſtiferorum auctore, effluuiis aerem inquinantibus extra urbem et templa relegandam eſſe ſepulturam pateat, ne noceant ciuitati, qui prodeſſe non poſſunt.

Quum autem nunc tantum Cl. Auctori, cui ſe praecipue laudabili cum ſtudio dicauit, diaeteticas placuerit colligere commentationes, ut illas, ad alias etiam ſcientias medicas pertinentes, et ex his laudem promerentes velit colligere; peramanter exoptamus atque hortamur.

* vid. Comment. noſtr. Vol. I. P. I. p. 121.

XVIII.

XVIII.

Diſſertation en Forme de Lettre, ſur pluſieurs Maladies populaires, qui ont regné depuis quelques années à Châlons-ſur-Marne, et dans une partie du Royaume. Avec des Reflexions Phyſiques ſur l'Operation des Remedes, qui ont été employés pour les guerir. Par M. NAVIER, Docteur en Medecine, et Aſſocié Correſpondant de l'Academie Royale des Sciences de Paris. A Paris, 1753. Chez la V. Cavelier, et Fils. In 12. plagul. 11. ſine praefat.

id eſt:

Diſſertatio epiſtolaris de variis morbis epidemicis, qui Catalauni et in quibusdam regni gallici prouinciis ex aliquot annis graſſati ſunt. Vna cum meditationibus phyſicis de adhibitorum remediorum operatione. Auctore Cl. NAVIER.

Totum opus duabus epiſtolis conſtat, quarum prior de dyſenteria, altera vero de variolis, morbillis, febre ſcarlatina et tuſſi ferina infantum agit. Pecorum epidemicus morbus, qui Catalauni anno 1744 graſſari coepit, inſequentis quaſi epidemicorum morborum ſeriei praeludium fuit. Anno enim 1747 maligna febris, ſudor anglicus dicta, inſecuta eſt, quam aphtha gangraenoſa, tot infantes e medio tollens, excepit, et, hac terga dante, dyſenteria anno 1749 et 1750 in ſcenam prodiit, qua euaneſcente variolae, boni tamen caracteris, ſub finem anni 1750 et ineunte anno 1751 apparuere. Hanc, p. 2. quae epidemica quidem, neutiquam vero contagioſa fuit, dyſenteriam, non ab aeris viciſſitudinibus, ſed a pere-

peregrinis miaſmatibus, per aerem, ſaliuae, cibis, vel etiam ſanguini in pulmonibus ſe immiſcentem, in primas vias delatis, ibidemque plus minus magnam phlogoſin excitantibus, originem duxiſſe credit
p. 7. Cl. Auctor. Mitis quidem in principio, ſub finem vero menſis auguſti anni 1750 longe grauior longeque difficilior curatu fuit. Venae ſectio enim, abdominis fomentationes, potus demulcentes, clyſteres, ipecacuanha et rhabarbarum tollere quidem morbum videbantur, ſed mox de nouo et maiore cum furore apparuit. Maxima aegrorum pars circa morbi finem febrem intermittentem tertianam duplicatam paruis manuum pedumque refrigerationibus et oſcitationibus quibusdam ſe manifeſtantem ſenſit; quam ob rationem quoque hanc dyſenteriam ex fermento febrili, in inteſtina depoſito, ortam eſſe cum SYDENHAMO credit Cl. Auctor. Corticem igitur peruuianum rhabarbaro, ipecacuanhae, nitro, et interdum etiam camphorae grano ſemis ſociauit, et ſub boli forma duorum vel trium dierum interuallo, vel crebrius etiam pro febris exigentia exhibuit, interpo-
p. 29. ſitis cardiacis, demulcentibus, anodynisque. Opiata vero, clyſteribus nimia doſi addita, ſtuporem generalem produxerunt. Caſus quidam adſtringentium
p. 31. noxam ſatis demonſtrauit. Dyſentericus viginti quinque vel triginta annorum, qui comeſtis primo ſtatim die multis cydoniis, una cum aliis pyris, coctis, alui fluxum per viginti quatuor horas cohibuerat, poſt tres vel quatuor dies vehementiſſimos pedum dolores, paruamque totius corporis intumeſcentiam, et biduo poſt, eosdem dolores in manibus carpisque, itidem intumeſcentibus, et dein in toto corpore, longe vehementius tamen in articulationibus, ſenſit. Poſt purgationes vero, a Cl. Auctore inſtitutas, quae dolores valde mitigarunt, diarrhoea, aliquot dies durans, et dolores tollere viſa, inſecuta eſt, qui vero, ceſſante eadem, ſtatim recruduerunt. Purgantia igitur

per

per vices continuata cum potu abundante diapnoico, post sex demum septimanas, aegro, membrorum motum antea prorsus abolitum, pristinamque sanitatem, restituerunt. De reliquo in vermium praesen- p. 33.
tia bolo superius descripto aquilam albam (seu flores salis ammoniaci) adiecit, et vesicatoriorum applicationem ob peregrina miasmata necessariam iudicauit, suppurationem vero largam theriaca, recenti butyro mixta, et neutiquam noua cantharidum inspersione sustentauit Cl. Auctor. Vitrum antimonii ceratum, p. 40.
quod in hac dysenteria nihil iuuit, ad grana sex, cum aequali portione gummi tragacanthae, in forma boli, feminae triginta quinque annorum dysentericae exhibuit. Hicce bolus nebula inuolutus deglutiri debebat, cum eundem vero aqua calida dissolutum assumeret, decies vel duodecies exinde vomuit, et plus quam vicies aluum deposuit. Neutiquam igitur vitrum antimonii ceratum in aqua calida assumi debet *. Regulinae enim vitri antimonii partes, cerae ramentis inuolutae, ab aqua calida, ceram dissoluente, adeo rursus denudantur, ut emeticam suam virtutem libere exercere possint. Emetica etiam virtus praeparatorum antimonii non in sulphure, sed in regulinis partibus haeret. Kermes porro minerale, p. 53.
seu sulphur antimonii auratum, prodigiosa quantitate partium regulinarum armatum est. Quodsi enim huius pars quaedam, vitri frustulo indita, carbonum igni, in loco obscuro, imponatur, fusa et ardens coeruleam flammam sulphurei odoris reddet, et vitrum tandem, ab igne remotum et refrigeratum, materiem albam admodum leuem exhibebit, quae, micro-

* Clariss. vero GEOFFROY aquam calidam superbibendam suasit, si vitrum antimonii ceratum vomitus excitet. vid. Philos. Trans. Vol. XLVII. artic. 41. p. 273 seq. et Commentar. nostror. Vol. III. Part. I, p. 33.

microſcopio examinata, nil niſi contextum regulinarum partium, in ſpicula admodum tenuia diſpoſitum, oſtendet. Sic in tartaro emetico ne minimum quidem ſulphuris veſtigium detegere potuit; ex uncia una vero eiusdem, cuius doſis grana ſex erant drachmam unam et grana quadraginta ſex reguli extraxit. Emetica quoque virtus vetuſti pulueris *de tribus*, cornachini alias dicti, ex unione cremoris tartari cum diaphoretico minerali unice pendet, ex quibus, tractu temporis, corpus ſub forma ſalis medii
p. 60. in aqua calida admodum ſolubilis, oritur. Indidit enim Cl. Auctor filtro papyraceo in infundibulo vitreo vetuſtum puluerem cornachinum, eidemque aquam ebullientem affudit, quae filtrata, biduo poſt, multas cryſtallos, in acus extreme tenues formatas, et ſub papillarum, ſeu paruorum globulorum forma, cuſpidibus, erinacei in modum, armatorum, depoſuit. Miſcuerat quoque anno 1738 cremoris tartari et antimonii diaphoretici bene abluti ana unciam ſemis, quae, uſque ad finem anni 1750 quiete repoſita, in maſſam ſplendentem mutata erant. Hanc vero maſſam filtro et infundibulo, uti ſuperius, inditam, aqua ebulliens affuſa, omnem, excepta drachma una cum ſemiſſe materiei albae non ſalinae, ſoluit. Filtrata aqua nullas quidem depoſuit cryſtallos, inſpiſſata vero in balneo maris, ſplendentem maſſam, in aere parum ſeſe humectantem, produxit, quae ad grana ſex, nauſeas, ad grana vero viginti quatuor data, vomitum unum vel alterum, et alui fluxum, excitauit. Hinc cremorem tartari per unionem, cum calce antimonii, vel forſitan cum qualibet calce metallica, ſolubilem fieri, et, ex eadem ratione, purgatricem pulueris cornachini virtutem, potius augere, quam diagrydii corrigens eſſe poſſe, concludit Cl. Auctor. Praeterimus vero variolarum et morbillorum, qui exeunte anno 1750 et ineunte 1751, Catalauni graſſati ſunt, curationes. Methodum enim,

enim, qua Cl. Auctor uſus eſt, ex SYDENHAMII, FREINDII, BOERHAAVII, HELVETIIque methodis compoſitam, lectoribusque noſtris diu cognitam eſſe deprehendimus. Ipſae variolae ſatis benignae fuerunt. Varioloſum vero fermentum putridae na- p. 73.
turae eſſe, et hinc per ſpecificum acidae vel acidulae naturae exſtingui poſſe ſperat. Aetherem nitroſum et liquorem mineralem anodynum HOFFMANNI ſpecifica, per excellentiam huic ſcopo apta, eſſe arbitratur, et quaerit, cur SYDENHAM acida non in principio p. 91.
morbi exhibuerit, cum tamen eorumdem bonos effectus in progreſſu morbi adeo laudauerit? Certiſſima p. 179.
eius remedia, quibus variolae et morbilli praecaueri, aut ſaltem ad bonum characterem curatuque facilem reduci poſſunt, in eo conſiſtunt, ut, cum ambo morbi ſint inflammatorii, fluida ſolidaque noſtri corporis in eius modi ſtatu ſeruentur, in quo minimae inflammationis capacia eſſe poſſunt, ſeruando nimirum ſolida in magna flexibilitate, et ſanguinem reliquaque fluida in magna dulcedine, id quod obtineri poſſe arbitratur, vitando longas vigilias, intenſos corporis animique labores, iram, immoderatum gaudium, triſtitiam, omnesque violentas animi paſſiones, aromatibus conditos cibos, et ſuccos animalium concentratos, cibos ſalitos, fumo induratos, exceſſum vini, in primis ſpirituoſi, ſpiritus vini, potus caffée, chocolate etc. et obſeruando victum ſimplicem, dulcem, vegetabilem et animalem, potionem aquoſo-acidulam, fructus horaeos maturos, balnea ad tranſpirationem promouendam, et in omnibus tandem moderationem, ne ventriculus oneretur. Quis vero eſt, qui haec omnia ad vitae uſque finem obſeruare velit, vel, ſi etiam velit, poſſit? Variolis tandem, a medio- p. 208.
cri orto frigore fere prorſus exſtinctis, tempeſtate dein paulo mitius facta alius apparuit epidemicus morbus variolis longe magis inflammatorius, febris nimirum rubra, ſcarlatina dicta. Hic morbus per

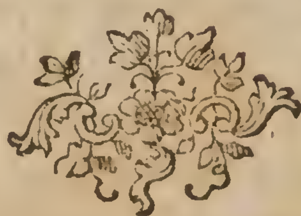
febrem admodum vehementem se manifestauit, quae animi deliquiis, lassitudinibus spontaneis, capitis, fauciumque doloribus, deglutitionem impedientibus, comitata erat. Secundo die et saepe post viginti quatuor vel triginta horas in toto corpore maculae rubrae, viuido scarlatino colore, largae, manus magnitudinem saepe excedentes, figurae irregularis, et dorsum, pectus, femora et nates saepe ita tegentes, ut unica tantum esse videretur, apparuerunt. Hae maculae, quouis fere momento disparentes, se in alia loca erysipelatis more conferre videbantur, in quibus antea non fuerant. Manus easdem tangens calorem viuidum et ardentem, praecipue in adultis, sentiebat, et cutis ruberrima digito compressa albescens, remoto digito statim rursus rufescebat. Pulsus paruus et frequens erat, et respiratio difficilis et intercepta et singultuosa in plurimis esse videbatur. Halituosus vapor e pulmonibus egrediens adeo calidus et urens deprehendebatur, ut unusquisque hunc percipiens faciem ab aegro statim auertere cogeretur. Haec febris etiam interdum cum manuum et brachiorum inflatione coniuncta fuit, integrasque familias aut insimul aut successiue inuasit. Vidit Cl. Auctor infantes, hoc morbo laborantes, quibus prodigiosa leucophlegmatia superuenit. Quidam hac febre laborans et usque ad palpebras leucophlegmaticus, parcissimam brunam urinam reddens, qualem in hac febre saepissime, imo interdum sanguinolentam secedere asserit Cl. Auctor, praemissis praemittendis, ab omnibus symptomatibus, vesicatorio-
p. 211. rum applicatione, liberatus fuit. Quidam ventrem flatibus distentum (*dans un état de météorisme*), et linguam valde siccam, plurimi vero humidam habent. Iis, qui emergunt, epidermis quinto vel sexto die per squamas decidit, quin imo adolescenti tredecim vel quatuordecim annorum tota manus pedisque cuticula, exceptis unguibus decidit, quarum unam ad-

huc

huc Cl. Auctor asseruat. Nisi aegro statim in primo p. 212.
morbi impetu succurratur, escharae gangraenosae in
fundo faucium versus arcus et velum palati superue-
niunt, et hisce ortis pauci emergunt; haec gangraena
oesophagum asperamque arteriam saepe ante occupat,
quam illam percipere illique mederi queamus. Pro-
gressum vero huius internae gangraenae quam certis-
sime impedit gargarisma ex oxymelle cum adiecto spi-
ritu vini camphorato, qui vero HOFFMANNI me-
thodo sale alcali praeparatus esse debet, ne aquosis
mixtus lactescat. Quidam hac febre rubra affecti p. 213.
quarto vel quinto die eodem modo pereunt, ac si
per inflammationem gangraenosam pulmonum suffo-
cati essent; alii post vehemens delirium morientes
magnam saniei quantitatem per os et nares reddunt,
et rubrae antea maculae post mortem in quibusdam
prorsus violaceae conspiciuntur. Haec symptomata p. 214.
vero in infantibus longe minus violentia sunt, reme-
diisque facile cedunt. Causam huius morbi non so-
lum cum illa, quae sudorem anglicum, aphtham
gangraenosam, dysenteriam etc. excitauit, eandem
esse dicit, sed in miasmate, quod cum morbilloso
comparat, acri, caustico, et putrefaciente, consiste-
re, ipsumque morbum analogiam alere perhibet cum
morbo epidemico pecorum. His enim conualescen-
tibus pili et epidermis eodem modo deciderunt, ac
hominibus cuticula, et in cadaueribus pecorum aper-
tis semper viscera quaedam gangraenosa inuenit Cl.
Auctor. Ex pecorum igitur morbo hanc febrim per p. 223.
contagium ortam esse arbitratur, eandemque cum
variolis ideo quoque conuenire asserit, quia magnus
infantum numerus eandem breui ante vel post vario-
las habuerit. Virgo quaedam post hanc febrem variolis
discretis benignissimis laborauit. Venae sectio interdum p. 225.
ob vehementiam inflammationis summe necessaria
est. Praefert vero venae sectionem in brachio, illam
enim in pede institutam varia saepius exceperunt in-

 commo-

commoda, in primis si viscera, quod saepissime fieri asserit, inflammatione quadam affecta fuerunt. In delirio vero vel comate iugularem quoque secare curauit. Serum lactis tamarindinatum plantisque nitrosis sociatum, pro potu largo et clysmate iniiciendum, post institutam venae sectionem maxi-
p. 230. me commendat. Si purgantia propter symptomatum violentiam exhiberi non possunt, vesicatoria inter scapulas vel in suris optimi effectus esse deprehenduntur. Ad refraenandum statum solidorum spasmodicum paregorica parua dosi, post purgationes vero
p. 239. maiori exhibuit. Infantes, hac febre scarlatina decumbentes, ordinarie ante febrem tussi ferina laborarunt, quae vero cum febre sese imminuit, et cum illa quoque euanuit. Quodsi vero febris cum cardiacis tractabatur, tunc post febrem longe vehementior euasit
p. 242. tussis. Et licet pauci exinde mortui sint, plurimi tamen pulmonici facti sunt, id quod ex sectionibus satis apparuit; modo enim suppuratos, modo inflammatos, modo ad pleuram adhaerentes inuenit Cl. Auctor pulmones. Hanc tussim epidemicam cum morbillis, febre scarlatina etc. eiusdem quidem naturae, longioris vero durationis et difficilioris curationis esse arbitratur. Expectoratio quidem negligi non debet, praefert vero vesicatoria omnibus becchicis. His iungenda sunt lenia purgantia reiterata. Paregorica parca manu et magna cum circumspectione adhibenda sunt. Infantibus tandem, hoc morbo laborantibus, lac nullos usus praestare saepius obseruauit Cl. Auctor.

XIX.

XIX.

C. E. ESCHENBACHS *d. A. D. Chirurgie. Mit Kupfern. Roſtock und Leipzig, bey Johann Chriſtian Koppe, 1754. 8. 3 Alph. 6 Bog. 7 Kupfertafeln.*

id eſt:

CHRISTIANI EHRENFRIED ESCHENBACHII Chirurgia. Adiectae ſunt Tabulae aeneae VII.

Paucos forte latet, Cl. Auctorem, cuius chirurgiam iamiam lectoribus noſtris indicare conſtituimus, ante octennium edidiſſe elementa chirurgiae in uſum praelectionum academicarum, ideo, quia tum nullum exſtaret huius artis compendium, lingua noſtra patria conſcriptum, tironibus chirurgiae exponendum. Ex eo vero tempore Cl. HEISTERVS ex maiori ſua chirurgia contulit ea, quae inſtituendo tironi ſufficere ei videbantur, linguaque noſtra vernacula compendium edidit chirurgiae. Antequam vero prodiret iſte tractatus HEISTERI, ediderat iam inſtitutiones chirurgiae, germanice conſcriptas, b. Ill. PLATNERVS, cuius memoria nobis eſt deſideratiſſima, et cuius fama, quam conſequutus eſt ſcriptis ſuis, artem chirurgicam illuſtrantibus, per ſe nota eſt, neque laude noſtra indiget. Habemus itaque confitente Cl. Auctore noſtro ipſo, praecepta et inſtitutiones chirurgicas, ab conterraneis noſtris conſcriptas, dignitate, eruditione, ordine concinno et inuentis nouis, quibus abundant, etiam exterorum ſcriptis non poſtponendas. Fatetur hinc Cl. Auctor, videri, ac ſi actum ageret, cum molitur, nouam conſcribere chirurgiam, ſupra adductis egregiis libris iam editis. Inter ea comprobandus eſt Cl. Auctor conatus, ſecundum quem, elementa chirurgiae ſuae, aucta et emendata, variisque experientiis, quae ex

eo tempore fecit, poſtquam libellum primum ediderat, confirmata, denuo in lucem emittit. Arbitrarias eſſe docentium methodos cuique notum eſt; hinc etiam Auctori noſtro, ordine proprio ſuoque modulo praecepta artis, quae manu medetur, proponere placuit. Ex eo enim fundamento, quod cum plerisque non inique adſumit, chirurgiam eſſe veram medicinae partem, recte opinatur, poſſe et hanc ſcientiam illo modo, quo medicina traditur, exponi diſcentibus. Scientia enim remediorum, quae ſanitatem praeſentem conſeruat, prophylactica nuncupatur, morbos vero praeſentes quae tollere ſuſcipit, therapeutica ſalutatur a medicis: quid ergo impedit, quo minus etiam ad mentem Cl. Auctoris, hac diuiſione adſumta, corpus doctrinae chirurgicae ita exponatur et tironibus huius artis tradatur, cum idem finis, integritas et corporis humani cura, utrique doctrinae communis ſit. Diuiſionem, quam adduximus libri huius, in quo Cl. Auctor primum agit de auxiliis et remediis chirurgicis, ſanitatem praeſentem conſeruantibus et deinde de iisdem, morbos ipſos tollentibus, non improbamus, cum cuilibet liberum ſit, voluntaria methodo diſponere dicendorum ſummam, praeſertim, ſi auctori ſuo facilitate quadam ſuperare videtur reliquas, prout et Noſtro de ſua expoſitione illud adfirmare libuit. Inter ea nec haec in laudem Auctoris reticere poſſumus, quod ſerio diſſuadeat chirurgo nouitio, adhaerere tantum praeceptis doctoris, quem ſibi elegit; ſed potius eum recte edocet, cuncta, quae ei in arte ſua obueniunt peragenda, ſedulo conſiderare, neque quidquam ratione ſufficiente deſtitutum ſuſcipere. Iſta vero artis certitudo, quam inculcat Noſter, acquiritur, partim ſedula obſeruatione, partim lectione indefeſſa auctorum, utrumque tamen circumſpecte inſtituendum eſt. Praeeuntem habent, qui haec imitari cupiunt, Cl. Auctorem, qui varia eruditionis copia, et ſententias

tentias veterum, et placita recentiorum ſedulo et magno labore collegit, et ea adſertis ſuis, ut clariora euaderent, ſubiecit et adpoſuit, quibus inſimul etiam probare annititur, non nulla inuenta recentiorum antiquioribus ſcriptoribus iam fuiſſe cognita, imo non nulla clarius expoſita olim, ac nunc fieri ſolet. Latine equidem adpoſita ſunt teſtimonia haec auctorum, pro chirurgis huius doctae linguae non ignaris; maiori tamen iure lectioni medicorum commendanda. Non ſuperfluum eſſe putamus indicare hic quoque, lectionem huius libri illis eo faciliorem fore, quo maiori ſtudio ex anatomia Cl. Auctoris, in qua ex nominibus artis graecis germanica fecit et recepit nomina, nota et familiaria ea ſibi reddiderint, cum iisdem hic quoque uſus ſit.

Praemiſit operi ſuo inſuper Cl. Auctor perſpicuam expoſitionem iconum appoſitarum, quae ſiſtunt faſcias non nullas chirurgicas, neque ab HEISTERO, neque a BASSIO delineatas. *Tabula* itaque *prima* modum tenendi faſciam conuoluendam figura repraeſentat. *Secunda* faſciam, monoculum dictam, et aliam pro utrisque oculis. *Tertia* faſciam in morbis naſi cum ſplenio ſupponendo. *Quarta* faſcias mammarum duas. *Quinta* faſciam mammarum compoſitam. *Sexta* faſciam herniarum, vulgo bracherium vocant, in bubonocele ſiniſtri lateris una cum partibus, hanc componentibus. *Septima* ſubligaculum, ex arcu ferreo confectum et faſciam, loco bracherii adhibendam. Conſtituimus non immerito, quo eo clarius ordo, quem tenuit Cl. Auctor in tractatu hoc, pateſcat, ipſam operis ſciagraphiam, breuem hic quoque adducere, quia inſimul hac ipſa argumentum libri exponitur. Non nulla tamen ex introductione praeliminari commemoranda ſunt. Poſtquam Cl. Auctor chirurgiam ipſam deſcripſit, et media, quibus opus habet chirurgus, ut dextre agat, inſtrumenta nempe et medicamenta, indicauit, progreditur

tur ad eius historiam et ad enarrandas diuersas huius artis aetates et incrementa, adducens quoque auctores plurimos, scriptis suis illam illustrantes, ubi merito recentiores praefert antiquioribus, et primarium chirurgi futuri laborem in addiscenda structura corporis humani esse statuit, et in coniuncta cum hac cognitione remediorum, quibus olim necesse habet. Quibus omnibus demum ipse adiiciat eorum, quae suscipit, conaminum, rationes probabiles vel veras, et experientiam rationalem et fidam. Cum pauci prostent libri, materiam externorum remediorum exponentes et indicantes, laudanda est Cl. Auctoris industria, quod medicamentorum, sic dictorum chirurgicorum, indicem et syllabum, una cum accurata horum descriptione et virium enumeratione, tam simplicium, quam compositorum, tironibus exhibuerit. Simili modo ac ratione etiam adducit reliquam suppellectilem, chirurgo necessariam, quorsum referuntur instrumenta varii generis, fasciae et vincula, variis corporis humani partibus, diuerso modo adplicanda. Reliqua forte, quae adhuc ex hac introductione commemorare possemus, exponunt copiose chirurgi studia, mores et vitae genus, quod sibi eligendum habet, si dextre et cum laude officio suo rite defungi velit.

Tota autem tractatio in duas, quod iam adnotauimus, abit partes, ex quibus *prima* remedia et auxilia chirurgica, recenset, quae sanitatem conseruant, et in quatuor iterum articulos subdiuiditur, quorum *primus* de sanguinis detractione ex venis et arteriis, nec non per scarifationem et hirudines exponit, *secundus* fonticulum, setaceum et vesicatorium describit, *tertius* enematum, suppositoriorum balneorum, humidorum atque siccorum, fotuum et frictionum rationes expendit, *quartus* tandem infusionem sanguinis et medicamentorum in venas, simulque excutiae ventriculi et inoculationis variolarum

rum naturam explanat. *Pars* porro *secunda* proponit remedia, morbos ipsos sanantia. Horum autem triplex instituitur consideratio, simplicium nempe morborum chirurgicorum deinde compositorum, tandemque partium specialium. Ad simplices pertinent, inflammatio, suppuratio, abscessus, ulcus, gangraena et sphacelus. Compositis vero adnumerantur vulnus per se, vulnera porro tendinum, neruorum, ligamentorum, arteriarum et venarum, ulcus fistulosum seu fistula, tumores folliculosi, sarcoma, scirrhus, cancer, oedema, ancylosis, emphysema, sugillatio, aneurismata, varix, luxatio et fractura. In specialioribus partium morbis initium faciunt capitis vulnera et faciei, sequuntur hydrocephalus, emphysema capitis, tinea. Morbi palpebrarum deinde exponuntur, glandulae et sacci lacrymalis, praeter hos morbi oculi et cataracta. In naribus morbi varii exoriuntur et polypus speciatim. Os externum praeter alia mala foedatur labio leporino. Dentes, lingua, os internum et collum, varios patitur morbos, a quibus, sigillatim descriptis, transitus est ad vulnera thoracis, morbos mammarum, empyema, hydropem et gibbositatem. In abdomine obueniunt vulnera varia, hydrops et herniae variae species, nec non calculus. Deinde et suis adficiuntur incommodis partes genitales et anus, in quo praecipue fistulae occurrunt. Vltimo deinde loco post partus difficilis disquisitionem artuum extremorum morbi finem libro faciunt.

Postquam itaque uniuersalem huius libri conspectum exhibuimus lectoribus nostris, nexumque morborum et horum curationes, secundum ordinem, quem elegit Cl. Auctor indicauimus: transeundum nunc est ad singularia quaedam capita, ex quibus, enarranda sunt, quae Cl. Auctori vel sunt propria dogmata, vel quae cum aliis adsumsit, experientia tamen confirmata. Speciminis loco sit expositio eius de

de inflammatione, morbo omnium fere frequentissimo et chirurgiae studioso quam maxime necessario.
p. 177. Inflammationem itaque partem aliquam comprehendisse docet, si rubor, ardor, dolor, pulsatio arteriarum, tumor et tensio cum aliqua duritie in parte conspiciuntur. Haec signa, ut plurimum praesentia, semper adiunctam habent febrem, vel uniuersalem, vel partialem, cuius nullam tamen insimul mentionem facit Cl. Auctor. Videtur nobis insuper, ac si signa inflammationis, quae CELSVS enarrat, et quae alii pro indicanda inflammatione sufficere putant, eaque tantum adducunt, Cl. Auctoris indicata quoque sub se complectantur, cum ardor, pulsus arteriarum molestus et tensio partium unica doloris dictione exprimantur, qui pro gradu morbi ipsius varius est. Neque tenax ista ac albida sanguinis pellicula semper adest in inflammatione adfectis, neque etiam certum huius morbi indicium exhibet, et si reperitur, nonne etiam pro effectu inflammationis haberi poterit? Bene quidem monet, se in chirurgia sua pertractare tantum constituisse morbos externos, hinc etiam de inflammatione partium externarum hic age-
p. 185. re atque necessaria exponere velle: An vero secundum mentem Cl. Auctoris causae internae, inflammationem aliquam externam producentes, non indicandae sint tironi chirurgiae, de eo aliter sentimus,
p. 183. in primis, cum causam proximam, stagnationem nempe sanguinis in ultimis arteriis, quae etiam abscondita est, una cum vitiis reliquis solidorum et fluidorum enumeret. Et nos sumus in ea sententia, non posse commode explicari ortum huius morbi, si plane negliguntur causae internae, inflammationem efficientes, neque, si ad eas non adtendimus, illasque remouere cogitamus, possibile esse, inflammationes metastaticas, post febres continuas ortas, recte intelligere et curare: fiunt etiam saepius spontaneae humorum dyscrasiae et ad circulationem ineptae,

quae

quae ſtagnando corrumpuntur et morbis inflammatoriis partialibus initium praebent. Frequentes ſunt tales humorum in variis partibus congeſtiones, quae tumores efficiunt et inflammatione ſemper, vel reſoluuntur vel etiam ſuppurantur, e. g. bubones, carbunculi, furunculi: non tamen negare poſſumus, ſubeſſe non leue diſcrimen in origine et cauſis horum morborum, in ſymptomatibus, in cura ipſa: hinc liberum relinquimus Cl. Auctori, referre omnes hos morbos ad inflammationem: ſatius tamen eſſe, nos putamus, praemiſſa doctrina generali de inflammatione, ſigillatim enarrare partes, quibus ſuperuenit, et deinde, quid in unaquaque parte ſpeciatim obſeruandum ſit, cum omnium ſtructura plane inter ſe diuerſa ſit, et cauſarum origo varia. Gradus inflammationis vel leuiores, vel grauiores, dum conſtituit Noſter, primum huius eryſipelas eſſe ſtatuit et phlegmonem alterum, qui facile in pus ſeu abſceſſum tranſeat, illudque eo probare annititur, quod eadem medicamenta, gradu efficaciae et virtutis tantum diuerſa, adhibeantur in utroque morbo: quae adſertio non generaliter valere poterit. Porro denuo eryſipelas diſtinguit in rubrum et album, à vaſis diuerſi generis, in quibus, vel ſanguis, vel lympha haereat; nempe rubrum dici, ſi vaſa ſanguinea, album, ſi lymphatica infarcta ſint humore peregrino. Si cauſa inflammationis eſt ſtagnatio ſanguinis in minimis arteriolis, prout nemo negat, et quidem eo in loco, ubi ſanguis arterioſus in venas transfunditur rubicundus et coloratus adhuc: tunc iſte ſanguis, circulatione citatiore huc delatus et impeditus in motu, efficit inflammationem proprie ſic dictam: hinc clarum eſt, minus commode impeditum circulum humorum lymphaticorum, qui in extremis tubulis cutaneis contingit, et vero ſuo nomine eryſipelas vocatur, ab Cl. Auctore pro mitiore gradu inflammationis ſanguineae haberi, cum cauſa, ſymptomatibus

et

et cura multum inter se differant. Antiqui et non nulli recentiorum vocant hoc erysipelas inflammationem, ex errore loci factam. Si porro erysipelas non
p. 182. differt ab inflammatione sanguinea, cur adfirmat Auctor praecurrere febrem morbum ipsum, et febrem, erysipelas efficientem, morbo esse priorem et ab aliis
p. 186. causis oriri? Quam causam adlegat inflammationis, stagnationem nempe sanguinis rubri, eam obstructionem adpellat, cum tamen vocabula germanica, (*Stockung und Verstopffung*), quibus loco citato indistinctim utitur, singularis sint significationis, aliumque statum morbi indicent. Stagnatio attenuari et repelli poterit: obstructio vero vasis, quae plenariam vasis obturationem omnemque circulum humorum sublatum innuit, numquam resolui poterit, sed ruptis
p. 187. vasis et effusis humoribus, semper efficit pus. Scirrhosas indurationes non numquam post male curatam inflammationem remanere certum est: sed an in solis lymphaticis vasis, illud crebro fiat, dubitamus, prout etiam illud forte rarum est, post inflammationes praegressas in venis remanere varices, ibi, ubi valuulae earum constitutae sunt, et quia venarum diameter nimium expansus fuerit, cum proprie inflammatio venas non adficiat, et motus, qui eis a non nullis tribuitur, sanguinem repellendi, nondum ex-
p. 190. tra omnem controuersiam positus sit. Dolorem molestissimum, partium inflammatarum symptoma, ab extensione sola arteriarum deducit, qui potius ramificationibus neruorum, parti adfectae intextis, adscribendus est, cum vasa sanguifera, etiam dissicisa, parum doleant. Persuadet sibi Cl. Auctor dolentes arteriarum fibras, vel medicamentis emollientibus solis, varia sub forma adhibitis, vel etiam anodynis et opiatis sopiri posse: hinc et b. PLATNERVM nostrum, qui opiatorum usum in inflammationibus recte reiicit, inter eos collocat scriptores, qui sinistre de effectu opiatorum iudicant, et miratur, quod nulla

la ratio, cur noceant, adiecta ſit, cum tamen horum effectus, quem praeſtant in corpore humano, ſatis ſuperque notus ſit omnibus In omni inflammatione, vel incipiente, vel et ea, quae iam increuit, omnis cura eo dirigenda eſt, ut impediatur copioſior adfluxus ſanguinis ad locum iam adfectum, et ut omnes humores, hic ſtagnantes, auocentur et reliquo ſanguini, adhuc circulanti, admiſceantur denuo, conſentiente nobiscum hac in re Cl. Auctore. Huic vero ſcopo adſequendo, quem intendimus, minime conueniunt opiata, quorum actionem in relaxatione ſolidorum et fluidorum motibus cohibendis conſiſtere, ſatis firma et certa experientia comprobauit: hinc in leuiori inflammatione, neque diſcuſſionem, neque in grauiori malo laudabile pus, ut illud vocant chirurgi, viribus vitae elaborandum, fieri permittunt. Si dolor mitior factus, vel plane remiſit, tunc omni opera humores hucuſque ſtagnantes attenuandos et propellendos eſſe, innuit Cl. Auctor et, ut commode peragatur, ſuadet, diluentibus internis, externis vero reſoluentibus et roborantibus illud tentare: Sed hac in re forte non inique iudicamus, ſi adfirmamus, nimium tribuiſſe Cl. Auctorem remediis ſuis, varie inter ſe mixtis, cum non ſemper in omnibus hominibus, aetate, habitu corporis et idioſyncraſia ſingulari diuerſis, eumdem effectum ſperatum medicamenta, quem quaerimus ſalutarem exitum morbi, procurare valeant. Ad cauſas externas, inflammationum auctores, quoque refert, contuſiones, ambuſtiones, congelationes partium externarum, cum tamen iſtae adfectiones corporis etiam ſaepius ſine inflammatione partibus variis inhaereant, neque ſemper inflammationem efficiant, vel eam comitem habeant. Praeferimus aliorum inſtitutum, hos morbos ſigillatim exponendi, propter cautelas, quas in cura requirunt.

Margin: p. 188. (beside line 3); p. 193. (beside line 19)

Capite

p. 289. Capite ſecundo partis ſecundae exponit Cl. Auctor morbos uniuerſales, prout eos adpellat, quia in omnibus corporis humani partibus inueniuntur, et propter antecedentes, compoſitos vult adpellari. Huc refert vulnera generatim conſiderata, et alios mor-
p. 291. bos ſuperius iam indicatos. Statuit Cl. Auctor adeſſe vulnus, ſi a vi quadam externa, recens corpori illata, laeduntur partes corporis humani molles, quod vero etiam in contuſionibus fit: num vero recte dici poſſit, etiam vulnus a cauſa interna oriri, dubitamus, alias neceſſarium foret apoplexiam, rupturam vaſorum lymphaticorum et alias eius modi humorum effuſiones, quae interius in corpore humano fiunt, adpellari vulnera. Poſt ea progreditur ad diuiſionem et accidentia vulnerum, ubi copioſe et erudite refellit diuerſorum auctorum adſerta, de lethalitate vulnerum per ſe et per accidens, prout iam peculiari libro, Roſtochii 1748. 4. emiſſo, illud demonſtrauit uberius, et hic in chirurgia ſua prae reliquis ea docet, quae ad felicem horum vulnerum curationem et exitum pertinent.
p. 460. Transſeamus porro ad luxationes. Data huius morbi deſcriptione, eam diuidit in completam et incompletam, ubi nempe oſſa, articulatione inter ſe iuncta, vel plenarie, vel ex parte a ſe inuicem ſecedunt. Poſtquam ſigna enumerauit, ex quibus praeſens luxatio cognoſci poteſt, progreditur ad enumerationem cauſarum, quae utplurimum externae et
p. 466. violentae, non numquam tamen internae ſunt. Inter has omnino nobis rariſſima iſta viſa fuit, quam Cl. Auctor addit, quod aneurysma, ſub clauicula exortum, valeat propellere eam ex articulatione ſua, cum adeo validis ligamentis vicinis oſſibus iuncta ſit; hinc ea etiam citius frangitur, quam luxatur, ſi illam externa quaedam vis ferit. Quodſi nunc os, ex articulatione emotum, in ſedem ſuam repellendum eſt, extenſione et repoſitione opus habemus, quam,

vel

vel manibus, vel inſtrumentis, perficiunt chirurgi. Ad membrorum luxationes ipſas nunc deuenit Cl. Au- p. 475.
ctor, et ſpecies non nullas luxationum adducit, ubi vis ſola manuum ſufficit, nempe luxationes manuum et pedum inferiorum: et vertebrarum colli puerorum incompletam et modum eas reſtituendi inſimul exponit, quam comprobare non poſſumus, cum eleuatio iſta totius corporis, apprehenſo capite, admodum periculoſa ſit et peiora mala ex ea prouenire poſſint, prout PLATNERVS ſimile exemplum ex PETITO adducit*; neque omnibus placebit modus Cl. Auctoris in luxatione incompleta maxillae inferioris reſtituenda, dum iubet aegroto infligere colaphum, propter graues dolores, qui exoriuntur, ſi moleſta enchireſi tali repellitur in locum maxilla. Porro enumerat luxationes oſſium naſi, clauiculae, coſtarum et enchireſes eas reponendi breuibus ſtrictimque proponit: in maioribus vero articulis, prout loqui amat, ſola manuum virtus non ſufficit, hinc aliis auxiliis opus eſt, nempe habenis, loris et polyſpaſto. Reſtitutum nunc in articulum, antea emotum, os retinetur, vel ab ligamentis ipſis in ſede ſua, vel deuincitur vinculis, cuilibet membro et luxationi propriis, ſi ſedulo antea proſpeximus ſymptomatibus, quae deligationem neceſſariam impedire poſſunt, qualia ſunt tumor, ſugillatio, vulnus, fractura.

Sed cum faſciarum chirurgicarum variae ſint figu- p. 487.
rae et adpoſitionis modi, has, prout ſingulis ſingulorum membrorum luxationibus iniiciendae ſunt, chirurgiae tironem preſſa oratione edocet, et non tam ad ornatum et varietatem vincturarum, quam ad uſum, nempe conſtrictionem partium, reſpexiſſe videtur, quia inſimul monet, plures eius modi faſcias, in fracturis alias tantum uſuales, etiam in luxationibus adhiberi poſſe commode.

Ad

* Inſtitt. Chir. §. 1123.

Ad caput tertium nunc progredimur, et ex morbis partium ſingularibus, prae reliquis, morbos oculi eligere placuit, quum ſumma diligentia omnia huius organi vitia conſideraſſe, et diuerſas curandi methodos dilucide et erudite explanaſſe inueniamus Cl. Auctorem. Ab externis oculi tegumentis exorſus, recenſet primum palpebrarum aegritudines, quas tum adeſſe cognoſcimus, ſi palpebrae inſolitam magnitudinem, immobilitatem, inuerſionem et concretionem inter ſe habent: ſi inflammantur et ſuppurantur, et ſi, ut aliae corporis humani partes, reliquis quoque morbis uniuerſalibus, alibi expoſitis, adficiuntur, quibus adhuc accedit in palpebris margo ciliorum induratus, cilia inuerſa, vel eorum caſus, relaxata vel nimium propendens palpebra ſuperior,
p. 646. prout Cl. Auctor haec ſigillatim indicauit, et quid in quolibet morbi ſtatu, aetate, et ſymptomatibus ſuſcipiendum vel perficiendum ſit, ſecundum ſeriem explicat. Sub finem huius capitis modum deligandi molliter oculos faſcia Tab. 2. fig. 1. ſi alter oculus, et Tab. 2. fig. 2. ſi uterque male adfectus, tirones artis inſtruit, et faſciarum ductus, quorſum dirigendi ſint, indicat. Abſolutis autem palpebrarum morbis, ad ea, quae interiora oculi comprehendunt mala, morbos nempe glandulae lacrymalis et ſacci lacrymarum et fiſtulam lacrymalem pergit et quidquid modo tam de cognoſcendis rite hiſce morbis, quam etiam curandis illis, neceſſarium eſt ſcire medentibus, magna dictionis ubertate et remediorum copia, diſerte demonſtrat. Neque minori ſtudio reliquos, qui oculum ipſum tangere poſſunt morbos, et quorum magnus eſt numerus, commentario erudito illuſtrat. Sed nimis copioſum foret, ſi ſingula membratim recenſere vellemus, hinc lectores noſtros ad ipſum Auctoris tractatum ablegamus, quem perlegiſſe quemlibet iuuabit, in hac de oculorum morbis expoſitione.

XX

XX.

Noua phyſico - medica.

Doctores et Profeſſores, medicinam docentes.

1) In Academia Iulia Carolina dicta, quae floret Helmſtadii:

LAVRENTIVS HEISTER, Med. D. Sereniſſ. Brunſuic. et Luneburg. Duci a conſiliis aulicis eiusque Archiater; Medic. Profesſ. Publ. Ordinar. et Primarius; Acad. Caeſar. Naturae Curioſor. Adiunctus et Regg. Acad. Berolin. et Societ. Londin. Scient. Sodalis.

PHILIPPVS CONRADVS FABRICIVS, Med. D. Sereniſ. Brunſv. et Luneburg. Duci a conſiliis aulicis; Medic. Prof. Publ. Ordin. Societat. Medic. Helmſtad. Praeſes; Acad. Caeſ. Nat. Curioſ. Sodalis.

IO. GOTTLOB KRÜGER, Med. D. Medic. et Philoſoph. Profesſ. Publ. Ord. Acad. Caeſ. Nat. Curioſ. Sodalis.

His ex Philoſophorum Ordine addendus:

IO. NICOLAVS FROBESIVS, Mathem. et Phyſic. Prof. Publ. Ord. Acad. Iul. Carol. Aedilis.

2) In Academia Francofurtana ad Viadrum.

Profeſſores Ordinarii:

CAROLVS AVGVSTVS DE BERGEN, Med. D. Pathologiae et Therapiae Prof. Publ. Ord. Acad. Caeſar. Nat. Curioſor. et Reg. Scient. Berolinenſ. Sodalis.

IO. FRIDERICVS CARTHEVSER, Med. D. Medic. Anatom. Botanic. et Chymiae Prof. Publ. Ordin

Academ. Electoral. Moguntinae Scient. Vtil. Socius Ordinarius.

Doctores reliqui legentes:

ANTON. PHILIPP. QVEITSCH, Med. D.

FRIDERICVS AVGVSTVS CARTHEVSER, Med. D. Acad. Elector. Mogunt. Scient. Vtil. Socius Ordinar.

Dresdae Vir Cl. CHRISTIANVS HENRICVS HAENEL, Med. D Medicus huc usque Aulicus et copiarum Saxonicarum Primarius, sub initium huius anni a Potentiss. nostro Rege Consiliarius Aulicus, Archiater, collegiique medico-chirurgici Dresdensis Director, nominatus atque constitutus fuit.

Gottingae Cl. IO. GOTTFR. ZINN, Med. D. et Professor Botanices huc usque extraordinarius, quem saepius laudandi habuimus occasionem, a Pot. Magnae Britanniae Rege Professor Medicinae Ordinarius, nuper die nono mensis ianuarii declaratus fuit.

Ab eadem vero, qui *ibidem* floret, Academia Cl. IO. ANDREAS SEGNER, Phil. et Med. D. et Physices atque Matheseos Professor Ord. Vir de re publica literaria bene meritus, *Halam Magdeburgicam* auocatus ibique a Pot. Borussorum Rege Physices atque Matheseos Professor Ordin. constitutus et Consiliarii Intimi honoribus, quumque e nobili gente ortus esset, in hisce nobilitatis iuribus atque honore ab eodem Sereniss. Rege confirmatus fuit.

Cur etiam de cura, quam uniuersitatis nostrae *Lipsiensis* Rex noster gerit Potentiss. laetemur, denuo habemus. Munus enim publice docendi botanicam, quo per multos hactenus annos cum laude functus fuerat

fuerat Cl. ANTON. GVILIELMVS PLAZIVS *, nunc in Virum Cl. ERNEST. GOTTLOB BOSE, Phil. et Med. D. et Facultatis, quae dicitur, Medicae Assessorem, quem, uti maximopere meretur, laudaremus, nisi amicitia, quam nobiscum colit, suspectas reddere videretur nostras laudes, detulit Optimus ille Pater Patriae. Illud is quoque munus nuperrime iam adiit die mensis huius aprilis decimo nono, programmate eum in finem edito *de secretione humorum in plantis*, ideoque publice dicta oratione *de studio botanico oeconomo necessario.*

Porro medicinam extra ordinem apud nos docere iussit Clementiss. noster Rex Viros Cll. IO. CHRISTIAN. TILLING, Med. D. quem alia iam cur laudaremus occasione, habuimus: hic tamen per aestiui temporis menses, uti per plures iam annos cum merita fama solitus fuit, thermas Carolinas adire ibique porro aegros, aquis illis utentes, consiliis iuuare perget; et HENRICVM OTTONEM BOSSECK, Phil. et Med. D. et Reg. Litt. Acad. Rupell. Socium, IO. BOHNII, celeberrimi, dum viueret, non inter nostrates solum, sed apud exteros quoque optimo iure celebris facti medici, ex filia nepotem.

Berolini in publico, quem Reg. Scient. Academia die mensis februarii vicesimo septimo habuit, conuentu inter alios, qui ad nos pertinet, Cl. DE SAVVAGES, Med. D. eiusdemque in Academia, quae Monte Pessulano floret, Professorem, adsciuit sibi socium.

Nouum prorsus atque omnium, qui rerum naturalium thesauros perscrutari solent, attentione ac ulteriore inuestigatione dignissimum semimetallum, *Platina di Pinto* Hispanis dictum, pondere suo au-

 rum

* Comment. nostr. Vol. IV. P. I. p. 163.

rum fere aequans, argentum vero ſuperans ab eoque quoad colorem proximum, ante paucos annos in America inuentum fuiſſe, ſtudioque ANTON D' VLLOA inter noſtrates demum innotuiſſe, olim iam retulimus *. Singulari nunc induſtria in indagandam corporis huius metallici indolem inquiſiuiſſe legimus Anglum quendam, Cl. LEWIS (LVDOVICVM), Medicinae Baccalaureum, hosque ſuos labores cum Reg. Scient. Societate *Londinenſi* communicaſſe, quae ideo nuper triceſimo menſis nouembris die illum ipſi, ut palmam, decreuerit nummum memorialem, ex teſtamento equitis cuiusdam COPLEY quotannis ei tribui ſolitum, qui, ex Illuſtris illius Societatis iudicio, nouis inuentis alios antecelluit. Vberiorem *Ludouicianorum* horum tentaminum notitiam lectoribus noſtris dare poterimus, ut primum ea Societatis eius actis inſerta fuerint.

Regia Chirurgorum *Pariſienſis* Academia praemio, quod b. DE LA PEYRONIE legaſſe conſtat, ad annum ſuperiorem quinquageſimum quartum pertinenti et deſtinato quaeſtionem de amputationis membrorum in vulneribus cum oſſium colliſione et in primis vi ſclopeti factis, determinanda neceſſitate propoſuiſſe olim quoque iam narrauimus **. Commentarios autem ſuper hoc argumento ſcriptos et ad illam Academiam miſſos, voluntati ſuae atque expectationi haud ſatis feciſſe ea ipſa nunc indicauit monens potiſſimum, quod ab eorum auctoribus vix non omnibus quaeſtionis ſumma nec obſeruata neque diſcuſſa ſatis fuerit: quibusnam nimirum in caſibus illico poſt vulnus acceptum, operatio ſuſcipi debeat, et in quibus contra aliis ea differri poſſit? Illud itaque idem argumentum, praemio nummi aurei, qui alias quingenta pondo aequat gallica, duplicato, ad annum proxime

* l. c. Vol. I. P. IV. p. 708.
** l. c. Vol. II. Part. I. p. 178.

proxime futurum; quinquagesimum scilicet sextum, doctorum virorum studio atque inuestigationi offert; iis, qui suas iam miserunt ad ipsam dissertationes, alias denuo, vel mutatas saltem, transmittendi relinquens potestatem, et terminum, intra quem illae iterum recipientur, ad huius usque, quem iam agimus, anni finem extendens.

Romae lege publica ante breue tempus sancitum esse legimus, quod nemini utramque medicinam, et externam et internam, facere in posterum debeat esse permissum, quin ideo examen subierit suaeque peritiae ediderit documenta; siue is hanc artem huc usque iam exercuerit, siue, quod suam illi nunc demum operam daturus sit, profiteatur.

Ibidem porro ut in rei pharmaceuticae incrementum publica, quae dicuntur, dispensatoria emendentur; iussum fuit, superfluis aut forte nociuis remediis penitus reiiciendis, reliquis autem, quo ea modo rite praeparari debeant, sedulo examinandis, totique pharmacopoeorum ordini legibus praescriptis, ad quas artem suam ediscere et in usum deducere debeant, ut rei publicae veram afferant utilitatem.

Erfordiae anno iam superiore non nullos viros doctos in societatem ea mente coiisse, ut utilium artium atque scientiarum studeant augmento, silentio praeterire non possumus. Ea quoque iam felicitatis parte gauisa est haec societas, ut a Clementissimo suo Domino, Principe Electore Moguntiae non confirmata solum, sed et variis priuilegiis et titulo *Academiae Electoralis Moguntinae Scientiarum Vtilium* ornata sit, publico simul loco, conuentibus ipsius destinato, concesso. Omnibus reliquis, praeter theologiam, ius publicum et metaphysicam, scientiis et artibus operam atque studium ipsam daturam esse; porro Praesidem ipsius Generosissimum Virum DA

NIELEM CHRISTOPHORVM, Liberum Baronem DE LYNKER, Regiminis Electoralis Consiliarium; Directorem, Cl. Virum, HIERONYMVM FRIDERICVM SCHORCH, I. V. D. S. Palat. Caesar. Comitem, Iurid. Facult. Assessorem et Iur. Publ. Profess. Ordinar.; Secretarium denique, IO. GVILIELM. BAVMER, Med. D. et Prof. constitutos esse legimus. Prolixiorem sine dubio et instituti, et sociorum atque laborum, ipsa dabit adhuc societas rationem atque notitiam, quam, simul ac publici iuris facta fuit, cum lectoribus nostris communicare haud intermittemus.

In *eadem* urbe uniuersitas, quae ibi floret, per antiqua iacturam passa nuper est die quarto mensis nouembris morte viri, dum viueret, clari, IO. HENR. DE STEINMETZEN, Facult. Philos. Assess. et Physices Profess. Ordin. et totius uniuersitatis Senioris; in cuius locum surrogatum et paulo post die duodecimo eiusdem mensis Facult. Philosoph. Assess. Ordin. et Professorem Physices constitutum esse Virum Cl. quem iamiam nominauimus, IO. GVIL. BAVMER, accipimus.

Qua occasione facere non possumus, quin alius viri mortem, per omnem fere Europam celebris facti et qui inter physicos etiam innotuerat, Cl. SCIPIONIS MAFFEII referamus, quippe qui *Veronae* die mensis februarii undecimo, suum diem obiit supremum, postquam doloroso ac diuturno morbo, quem asthma vocamus, confectus fuerat. Memoriae huius viri de re publica literaria maxime meriti nuper decreuere Veronenses marmoream statuam, eamque nunc erigendam curant.

Parisiis etiam ante breue tempus sub finem mensis martii e viuis discessit Cl. DV MOVLIN, Med. D. et

et Potentiſſ. Regis Galliae Archiater, plurium quam nonaginta annorum aetatem adeptus et inſignes, uti fertur, poſt ſe relinquens diuitias.

XXI.

Continuatio ſupplementi indicis ſcriptorum phyſico-medicorum, quae anno 1753 prodierunt.

CAROL. LINNAEI Diſſ. Demonſtrationes plantarum. Reſp. *I. Chriſtian Höjer.* Vpſal. 4.

Eiusd. Diſſ. Herbationes Vpſalienſes. Reſp. *Andr. N. Fornander.* ib. 4.

Eiusd. Diſſ. Inſtructio muſaei. Reſp. *Dau. Hultman.* ib. 4.

Eiusd. Diſſ. Plantae officinales. Reſp. *Nicol. Gahn.* ib. 4.

Eiusd. Diſſ. Cenſura medicamentorum ſimplicium vegetabilium. Reſp. *Guſt. Iac. Carlbohm* ib. 4.

Eiusd. Diſſ. de cynographia. Reſp. *Lindekranz.* ib. 4.

Eſperienze ſopra la Elettricita celeſte di TOMASO MARINI. Bologna, 4.

Traité de charpenterie et des bois de toutes eſpéces, par M. MESANGE. 2 Voll. à Paris, 8.

ANTON. MICHETTA, Diſſ. de generali medicamentorum cognitione et uſu. Viennae Auſtriae, 4.

ADAM NIETZKI, Progr. de medicina organica quatenus philoſophiam mechanicam ſibi vindicante. Halae ad Salam, 4.

Eſſai ſur l'electricité des corps, par l'Abbé NOLLET. à Paris, 12. c. f.

Eiusd. Recherches ſur les cauſes particuliéres des phénoménes electriques. ib. 12. c. f.

An Eſſay on the general method of treating cancerous tumours, in which the opinions of ſome of the moſt celebrated authors, who have writ on

this ſubject, are examined and compared. The whole endeavouring to ſhew, what ſtages of this formidable diſeaſe are curable. Illuſtrated with ſeveral extraordinary caſes. By WILLIAM NORFORD. London, 12.

Iſtoria de foſſili del Peſareſe, ed altri luoghi vicini di M. GIAM BATTISTA PASSERI Diſſertazione I. nella quale ſi riferiſce la ſtoria della maggior parte de foſſili, che nel territorio di quella citta ſi ritrovano. Peſaro, 12.

CAROL. EMANVEL SCHELENBERGER, Diſſ. de muſculorum actione. Reſp. *Ioſeph Wencesl. Czikanek.* Viennae Auſtriae, 4.

IO. MELCHIOR STOERCK, Diſſ. de reſpirationis actione. Reſp. *Theodor Offermanns.* Viennae Auſtriae, 4.

Eiusd. Diſſ. de viſus organo. Reſp. *Carol. Krapff.* ib. 4.

Eiusd. Diſſ. de ſecretione in genere. Reſp. *Io. Georg. Haſenoehrl.* ib. 4.

THOMAS SHORT, on the cauſes and effects, prevention and cure of corpulency. London, 8.

LVDOLPH. STENHVYS, Diſſ. inaug. de haemorrhagiis in genere. Groningae, 4. mai.

IOS. FRANC. TESTA, Sopra la diſſ. della venefica indole del rame rifleſſioni dirette al S. P. P. MOLINELLI, Ferrara, 8. mai.

Relazioni d'alcuni viaggi fatti in diverſe parti della Toſcana per obſervare le produzioni naturali egli antichi monumenti di eſſa del GIOVANNI TARGIONI TOZZETTI. Fiorenza, Tom. VI. 8. (*Volumen ultimum*).

Inſtitutiones phyſicae Auctore P. D. IOANNE MARIA DE TVRRE. 2 Voll. Neapoli, 8.

Della venefica indole del Rame, Diſſertazione di IGNAZIO VARI, in occaſione della violenta morte cagionata da cibo in rame condito. Ferrara, 8.

An

An abſtract of the anatomy of the human body, containing a ſhort, but exact and ſatisfactory deſcription of all the parts which compoſe it together with a plain account of their ſeveral uſes. By VERDIER. Translated from the original French by DALE INGRAM. London, 8.

IO. GOTTSCHALK WALLERII Diſſ. de origine Salium alcalinorum. Reſp. *Io. Sternberg*. Vpſal. 4.

GEORG. WIDMER, Theoria chimificationis, chylificationis et lactificationis, methodo ſcientifica pertractata. Argentorati, 4.

XXII.

Index ſcriptorum phyſico-medicorum, quae anno 1754 prodierunt.

Philoſophical Transactions giving ſome account of the preſent undertakings, ſtudies and labours of the ingenious, in many conſiderable parts of the world. Vol. XLVIII. Part. I. For the year 1753. London, 4. c. f.

Hiſtoire de l'Academie Royale des Sciences, année 1750, avec les Memoires de Mathématique et de Phyſique pour la même année, tirés des Regiſtres de cette Académie; à Paris, 4. mai. c. f.

Der Königl. Academie der Wiſſenſchaften in Paris phyſiſche Abhandlungen, 10ter Theil, welcher die Jahre 1733 und 1734. in ſich enthält; aus dem Franzöſiſchen überſetzt von W. B. A. VON STEINWEHR. *Breslau*, 8. mai.

Ebenderſelben Academie, anatomiſche, chymiſche und botaniſche Abhandlungen, 6ter Theil; aus dem Franzöſiſchen überſetzt von eben demſelben. ib. 8.

Abhandlungen der Königl. Pariſiſchen Academie der Chirurgie. Altenburg, 4. m. K.

Kongl.

Kongl. Svenska Vetenskaps Academiens Handlingar för Aor 1754. Vol. XV. Stockholm, 8. mai. c f.

Der Königl. Schwedischen Academie der Wissenschaften Abhandlungen aus der Naturlehre, Haushaltungskunst und Mechanick auf das Jahr 1749; aus dem Schwedischen übersetzt von ABRAHAM GOTTHELF KAESTNER. *11ter Band. Hamburg*, 8. mai. *m. K.*

Eben derselben 12ter Band auf das Jahr 1750. ib. *m. K.*

Commentarii Societatis regiae scientiarum Gottingensis. Tomus III. ad annum 1753. Gottingae, 4. c. f.

Acta physico medica Academiae Caesareae Leopoldino-Carolinae Naturae Curiosorum exhibentia Ephemerides siue obseruationes historicas et experimenta a celeberrimis Germaniae et exterarum regionum viris habita et communicata. Vol. decimum. Accedunt appendix et tabulae aeneae XIII. Norimbergae, 4.

Histoire de l'Academie Royale des Sciences et belles lettres, Année 1752, à Berlin, 4. c. f.

Dissertation qui a remporté le prix proposé par l'Academie Roy. des Sciences et belles lettres sur le principe de l'action des muscles, avec les pieces qui ont concouru; à Berlin, 4.

Actorum societatis Latinae Ienensis, editorum ab eius Directore IO. ERNEST. WALCHIO. Voll. III. Ienae, 8. mai. (*Aliqua ad historiam medicinae pertinentia in illis continentur*).

Essays and observations physical and litterary, read before a society in Edinburgh and publis hed by them. Vol. I. Edinburgh, 8.

Recueil périodique d'observations de médecine, de chirurgie et de pharmacie. Tom. I. à Paris, 8. (*A mense Iulio collectionis huius initium*).

Recueil des Mémoires, ou Collection des Piéces Académi-

démiques, concernant la Médecine, l'Anatomie et la Chirurgie, la Chymie, la Physique Expérimentale, la Botanique et l'Histoire Naturelle, tirées des meilleures sources et mis en ordre par feu M. BERRYAT. 2 Voll. à Dijon, 4.

Curious Remarks and Observations, extracted from the history and memoirs of the royal academie of sciences at Paris; Vol. II. which concludes the general physics; By Dr. PETER TEMPLEMAN. London, 8.

Bibliotheque choisie de Medecine tirée des Ouvrages periodiques tant françois qu'etrangers; avec plusieurs autres Piéces rares et des Remarques utiles curieuses par M. PLANQUE; à Paris, 4.

Neue Anmerkungen über alle Theile der Naturlehre, aus den Englischen Transactionen, Actis Eruditorum, *den Gedenckschriften der Academie der Wissenschaften in Paris und andern mehr gesammlet; aus dem Französischen übersetzt. 2ter Theil. Coppenhagen, 8.*

Allgemeine Historie der Natur nach allen ihren besondern Theilen abgehandelt; nebst einer Beschreibung der Naturalien Kammer Sr. Majestät des Königs von Franckreich; des 2ten Theils 2ter Band. Hamburg und Leipzig. 4. mai. *m. K.*

Sammlung neuer und merkwürdiger Reisen zu Wasser und zu Lande; 8ter Theil, worinnen der Herren ARMSTRONG *und* CLEGHORN *Beschreibung der Insel Minorca enthalten ist, und von ihrem gegenwärtigen natürlichen und politischen Zustande, Alterthümern, Sitten und Gewohnheiten gehandelt wird; aus dem Englischen übersetzt. Göttingen, 8.* mai. *m. K.*

Ebenderselben 9ter Theil; worinnen des Herrn Prof. KALMS *Beschreibung seiner Reise nach dem nördlichen America, die er auf Befehl der Koniglich Schwedischen Academie der Wissenschaften unternommen*

nommen hat; aus dem Schwedischen übersetzt. Erster Theil. Gœttingen, 8. mai. *m. K.*

Histoire générale des voyages; avec des cartes géographiques, nouvellement composées sur les observations les plus autentiques; des plans et des perspectives; des figures d'animaux, des végétaux, habits, antiquités, etc. Tom. XII. à Paris, 4. *c. f.*

Allgemeine Historie der Reisen zu Wasser und zu Lande, oder Sammlung aller Reisebeschreibungen. 12ter Band. Leipzig, 4. mai. *m. K.*

Merkwürdigkeiten der Landschaft Basel. 9. 10. 11tes Stück. Basel, 8.

Neue Versuche nützlicher Sammlungen zu der Natur- und Kunstgeschichte, sonderlich von Obersachsen; gesammlet von einem Liebhaber der Wunder und Werke Gottes; bis 32tes Stück. Schneeberg, 8. (*Editor* CHRISTIAN GOTTLIEB GRVNDIG).

Versuche und Abhandlungen der Naturforschenden Gesellschaft in Danzig. 2ter Theil. Danzig und Leipzig, 4. *m. K.*

Stockholmisches Magazin, darinnen kleine Schwedische Schriften, welche die Geschichte, Staatsklugheit und Naturforschung betreffen, nebst neuen Berichten von den Königl. Schwedischen Academien der Wissenschaften, Hohen Schulen und andern Gelehrten in Schweden. Stockholm, 8. mai.

Hamburgisches Magazin oder gesammlete Schriften aus der Naturforschung und den angenehmen Wissenschaften überhaupt. 12ter und 13ter Band. Hamburg und Leipzig. 8. m. K.

Allgemeines Magazin der Natur, Kunst und Wissenschaften; 3ter und 4ter Theil. Leipzig, 8. mai. *m. K.*

Journal oeconomique ou Mémoires, notes et avis sur les arts, l'agriculture, le commerce et tout ce qui peut y avoir rapport. à Paris, 12.

Essays

Essays on Commerce, Mines, Agriculture, Fisheries, etc. as also the method of breeding silk worms in France, and many other parts of Europe, with several other useful subjects; translated from the *Journal Oeconomique*, printed at Paris. London, 8.

Oeconomische Nachrichten; bis 80tes Stück. Leipzig, 8.

Oeconomisch-physicalische Abhandlungen. 7ter Theil. ibid. 8.

Leipziger Sammlungen von allerhand zum Land- und Stadt-wirthschaftlichen-Policey-Finanz- und Cammer-Wesen dienlichen Nachrichten; bis 124. Stück. Leipzig, 8.

Selecta physico-oeconomica, *oder nützliche Sammlungen von allerhand zur Naturforschung und Haushaltungskunst gehörigen Begebenheiten*; etc. *bis 13tes Stück. Stuttgard*, 8.

Die wahren Mittel, Länder und Staaten glücklich zu machen; oder großes oeconomisches und physicalisches Lexicon, etc. *vornemlich aus des* P. NOEL CHOMELS Dictionaire oeconomique *genommen und vermehret. 6ter Theil. Leipzig, fol.*

Physicalische Belustigungen; bis 24. Stück. Berlin, 8.

Gesellschaftliche Erzählungen, für die Liebhaber der Naturlehre, der Haushaltungswissenschaft, der Arzneykunst und der Sitten; 4ter und letzter Theil. Hamburg, 8.

Ephemerides cosmographiques, où le cour vrai du soleil et des planétes est representé et expliqué en détail dans l'apparence de tous ses arcs consécutifs par sa réalité, d'aprés les tables, les calculs, les équations astronomiques pour l'année 1754; avec d'importantes observations sur la cosmographie, l'astronomie, l'histoire naturelle, la métaphysique, la physique systématique et experimentale, la theorie des cieux et de la terre, qui forment une

suite

ſuite aux articles des quatre volumes précedens. Vol. in 16. à Paris, c. f.

The principles of natural philoſophy: with ſome Remarks upon the fundamental principles of the Newtonian philoſophy; in an introductory letter to ſir HILDEBRAND IACOB. London, 8.

Songes phyſiques. à Amſterdam, 12.

Penſées ſur l'interpretation de la nature. 12.

De cauſa deſcenſus grauium diſſertatio phyſica in uſum ſtudioſae iuuentutis. Wratislauiae, 8.

Recherches et obſervations ſur la durée de la vie de l'homme. Premiere partie. à Nancy, 8.

Amilec, ou la graine d'hommes qui ſert a peupler les planétes, Par L'A. D. P. Troiſième edition, augmentée très - conſiderablement; à Luneville, 12. Deux parties.

Amilec, ou la graine d'hommes. Nouvelle édition, avec des remarques amuſantes; à Somniopolis, chez Morphée. 12.

Idem liber. 3 part. à Francfort. 12.

Syſtême Naturel du Régne Animal par claſſes, familles ou ordres, genres et eſpéces avec une notice de tous les animaux; les noms grecs, latins et vulgaires, que les Naturaliſtes leur ont donnés; les citations des Auteurs, qui ent ont écrit; une table pour chaque claſſe, qui déſeigne la famille ou l'ordre, le genre et l'éſpece de chaque animal. Ouvrage enrichi de Figures en taille-douce. Tome I. Contenant les claſſes des Quadrupedes, Oiſeaux, Amphibies; ſuivant la méthode de Mr. KLEIN; avec une notice de celle de Mr. LINNAEVS ſur ces mêmes animaux; et l'ordre des Poiſſons ſuivant la diviſion d'ARTEDI; à Paris 8. mai. c. f. Tom. II. Contenant la claſſe des inſectes et celle des vers; ſuivant la methode de Mr. LINNAEVS; à Paris, 8. mai. c. f.

Gründ-

Gründliche Anweisung alle Arten Vögel zu fangen, einzustellen, abzurichten, zahm zu machen, ihre Eigenschaften zu erkennen, Bastarten zu ziehen, ihnen fremden Gesang zu lernen, und sie zum Aus- und Einfliegen zu gewöhnen, nebst Anmerkungen über HERVIEUX *von Vögeln, und* JOSEPH MITELLI *Jagdlust, Nürnberg, 8. m. K.*

A Catalogue of seeds and roots, divided under their proper heads; Schewing their different. kinds, season of sowing, planting and culture, according to the new stile; colours of flowers height and time of flowering; the quantity of grass seeds sown on an acre of land, and which trees and shrubs shed their leaves, and which are ever-green. London, 4.

Unterricht von der wilden Baumzucht, welchergestalt durch Anlegung nützlicher Pflanzgärten oder wilder Baumschulen, allerley Holzsorten nachgezogen werden können. Anspach, 8.

L'art de cultiver les mûriers blancs, d'élever les vers à soye et de tirer la soye des cocons; à Paris, 8 c. f.

Memoire pour servir à la culture des mûriers et à l'éducation des vers à soye; à Poitiers, 12.

Deutliche Anweisung, wie sich bey Anziehung der weissen Maulbeerbäume, so wohl bloß durch Saamen, als durch deren Pflanzung und Fortsetzung, allenthalben zu verhalten; ingleichen was bey Zucht und Wartung der Seidenwürmer vornehmlich zu beobachten und wie die Seide zuzubereiten. Zu eines jeden Unterricht öffentlich mitgetheilt. Dresden, 8,

Traité de la culture des Renoncules, des Oeuillets, des Auricules et des Tulipes; à Paris, 12.

Om medel til Mineralogiens vidare förkofran. Stockholm.

Aquitaniae minerales aquae. Parisiis, 4. (*Auctor est Cl.* DE BORDEU).

Le véritable elixir; des proprietés, qualités et effêts du Caffé, ávec la maniere d' en uſer tant pour la ſanté que pour certaines maladies; à Bresle, 8.

Eſſai ſur les alimens pour ſervir de Commentaire aux livres diététiques D' HIPPOCRATE; Trois parties; à Paris, 12. (*Cl. Auctor* LORRY).

Von der Schädlichkeit des Kupfergeſchirres in der Haushaltung. Eiſenach, 4.

Dictionnaire anatomique latin-françois, contenant l' explication des termes les plus utiles et les plus connûs avec leurs définitions exactes; à Paris, 12.

Abrégé de l'anatomie du corps humain. Par M.... derniere édition; à Paris, 12. (*Auctor eſt Cl.* VERDIER).

Pharmacopoeia Wurtembergica, in duas partes diuiſa, quarum prior materiam medicam, hiſtorico-phyſico-medice deſcriptam, poſterior compoſita et praeparata, modum praeparandi et encheireſes exhibet. Editio tertia. Stuttgardiae, fol.

Delle ferite della cute del capo, diſſertazione, in cui ſi moſtra l'inſuſſiſtenza del di loro preteſo pericolo, ed il metodo di preſto, ſicuramente, e con placidezza curarle. In Venezia, 4. (*Auctor* Cl. PROSPERO MARIOTTI).

Diſſertazione teorico practica dell' utilita del ſalaſſo nel vajuolo. In Verona, 8. (*Auctor* GIOVANNI DALLA BONA).

Penſées d'un Allemand de Noſtalgie addreſſées à un de ſes amis en Suiſſe. à Iene, 4.

The hiſtory of the great plague in London, in the year 1665; containing obſervations and memorials of the moſt remarkable occurrences, both public and private, that happened during that dreadful period. By a citizen that lived the whole time in London. To which is added a journal of the plague at Marſeilles, in the year 1720. London, 8. (*Libri huius iam olim editi, nunc autem*

tem recusi verus auctor esse dicitur satis ille clarus DANIEL DE FOE).

Unterricht von der Hornviehseuche, wie solcher vorzubauen, und wie des kranken Viehes zu pflegen. Leipzig, 8.

Sammlung der in Sr. Kœniglichen Preussischen Majestät Landen ergangenen neuesten Verordnungen, Instructionen und medicinischen Gutachten, die Rindvieh-Seuche betreffend; nebst einem Vorberichte, worinnen ein zuverlässiges Mittel wider diese Seuche zuerst bekannt gemacht wird von D. DAN. GOTTFRIED SCHREBERN. *Halle, 8.*

Abhandlung von der Gewalt des Teufels in die Cörper, oder was von Hexen, Zaubereyen, Gespenstern und Geistern zu halten. zwey Theile. Eisenach, 4.

Fasciculus dissertationum ad historiam medicam, speciatim anatomes, spectantium, quem ob raritatem non minus ac utilitatem prodire curauit ERN. GODOFR. KVRELLA. Berolini, 8. (*Auctores earum dissertationum sunt:* PHILIPP. IACOB. HARTMANN, *Prof. Regiomont. et* IO. HENR. SCHVLZE, *Prof. Halensis*).

Quaestiones medicae Parisinae. Groningae, 8.

Traductions des Statuts des Docteurs Régens, de la Faculté de Médecine en l'Université de Paris. Par M. MICHEL BERMINGHAM; à Paris, 4.

Die Einrichtung einer Haushaltung, sowohl in der Stadt, als auf dem Lande. Leipzig, 8.

Kurze, jedoch gründliche Einleitung in die Haushaltungskunst, worinnen das nützlichste und nœthigste derselben deutlich enthalten ist. Nürnberg, 8.

Verbesserung aller Stubenoefen, wodurch dem vielen Einheizen, wie auch Holznachlegen, abgeholfen, und dennoch die Stube warm gehalten wird. Eisenach, 8. m. K.

GEORGE ANDR. AGRICOLA, *Neu und nie erhörter, doch in der Natur und Vernunft wohlgegründeter*

deter Versuch der Universal-Vermehrung aller Bäume, Stauden-und Blumen-Gewächse. 2 Theile. Regenspurg, fol. m. K.

MICHAEL ALBERTI, Diss. inaug. de athletica fallaci sanitate. Resp. *Io. Christian Rohkohl.* Halae Magdeb. 4.

Eiusd. Diss. inaug. de morbis incarceratorum. Resp. *Io. Dan. Hutter.* ib. 4.

Eiusd. Diss. de febre intermittente senibus lethifera. Resp. *Nic. Esmarch.* ib. 4.

B. S. ALBINI Academicarum annotationum liber primus, continens anatomica, physiologica, zoographica, phytographica. Leidae, 4. mai. c. f.

PROSPER. ALPINI de praesagienda vita et morte libri septem; cum praef. HERM. BOERHAAVE. Accurante H. D. GAVBIO. Francofurti, 4.

Breuis relatio de electricitate propria lignorum, auctore P. WENDELINO AMMERSIN. Lucernae, 12.

Des Pater D'ARDENE *Tractat von den Ranunkeln, worinnen nebst andern physischen Wahrnehmungen auch zum Feldbau und zur Gärtnerey gehörige nützliche Anmerkungen vorkommen. Aus dem Franzœsischen übersetzt von* D. G. E. H. *Nürnberg,* 8. *mit illuminirten Kupfern.*

Plain and familiar instructions for persons afflicted with ruptures, in which are given distinct notions of these maladies and the most proper means of curing them, with rules and directions on the use and application of trusses; to which is added a Dissertation upon the disorders of the urethra, by GEORGE ARNAVD. London, 8.

IOH. CHRISTIAN ARNOLD, Dissert. de calore, motu particularum corporis eoque rotatorio circa axes neutiquam explicando. Resp. *Laur. Io. Iac. Lange.* Erlangae, 4.

VON ARVIEUX, *hinterlassene merkwürdige Nachrichten, worinnen er sowohl seine Reise nach Constantino-*

ſtantinopel, in Aſien, Syrien, dem gelobten Lande, etc. *beſchreibt; im Franzœſiſchen herausgegeben von* LABAT, *und itzt ins Deutſche überſetzt, dritter und vierter Theil. Coppenhagen, 8.*

IOH. AVNANTS *gründliche Anweiſung zum Seiden-Bau und Maulbeerbaum-Plantagen, wie ſolche in Teutſchland anzulegen; nebſt einem nützlichen Anhange. Zweyte und mit vielen neuen Zuſätzen vermehrte Auflage. Leipzig, 8.*

HEINRICH BAKERS *Beyträge zu nützlichem und vergnügendem Gebrauche und Verbeſſerung des* microſcopii, *mit 17 Kupferblatten; aus dem Engliſchen überſetzt. Augſpurg, 8.*

IO. BAPT. BASSEVILLE, Quaeſt med. Vtrum Aquitaniae minerales aquae morbis chronicis? Reſp. *Theophil. de Bordeu.* Paris, 4. mai.

IO. WILHELM. BAVMER, Diſſ. de animali generatim et ſpeciatim de humana natura. Reſp. *Chriſtoph. Wilh. Emanuel Reichard.* Erford. 4.

Lettre ſur l'electricité par le I. B. BECCARIA, adreſſée à Mr. l'Abbé NOLLET; traduite de l'Italien par M. DE LOR; à Paris, 12.

IOH. IOACHIM BECHERS *kluger Hausvater, verſtändige Hausmutter, vollkommener Landmedicus, auch wohlerfahrner Roß-und Vieh-Arzt. Leipzig,* 12.

IOAN. V. D. BEKE, Diſſ. de variolis. Traj. ad Rhen. 4.

CAROL. AVG. DE BERGEN, Diſſ. inaug. de nyctalopia, ſeu viſu nocturno Reſp. *Anton. Maximilian. Bach.* Francof. ad Viadr. 4.

Eiusd. Diſſ. de morbis auris externae. Reſp. *Ferdinand. Godofr. Schiebel,* ibid. 4.

Eiusd. Diſſ. de morbis auris internae. Reſp. *Ignat. Adalbert. Diettrich.* ibid. 4.

Traité d'Oſteologie, par M. BERTIN. 4 Voll. à Paris, 8. c. f.

Eſſai ſur les uſages des montagnes avec une lettre ſur le Nil, par ELIE BERTRAND; à Zuric. 8. mai.

BIDET, *Abhandlung vom Anbau und Verbeſſerung des Weinſtocks, von der Art und Zubereitung des Weins, und was man dabey in Acht zu nehmen habe. Mit Kupfern, vornehmlich zu einer Preſſe von einer ganz neuen Erfindung verſehen. Aus dem Franzœſiſchen überſetzt. Leipzig, 8. m. K.*

ELISABETHAE BLACKWELL, collectio ſtirpium, quae in pharmacopoliis ad medicum uſum aſſeruantur etc. ELISABETH BLACKWELL *vermehrtes und verbeſſertes Kräuterbuch; bis 306. Blat; illuminirt. Nürnberg, fol.* mai.

GEORG. RVDOLPH. BOEHMER, Diſſ. inaug. de febri, remedio. Reſp. *Io. Traugott Boehme.* Wittenbergae, 4.

Eiusd. Progr. de virtute febris in ſanandis ſpaſmis. ibid. 4.

HERRMANN BOERHAAV, *Phyſiologie überſetzt und mit Anmerkungen vermehrt von* IOH. PETER EBERHARD. *Halle, 8.*

ABRAH. KAVW BOERHAAV, Hiſtoria anatomica infantis, cuius pars inferior monſtroſa. Petropoli, 4. c. f.

FRIDER. BOERNER, de Aemilio Macro eiusque rariore hodie opuſculo de virtutibus plantarum diatribe. Lipſiae, 4.

Eiusd. Progr. de vera medicinae origine potioribusque eius ad HIPPOCRATIS uſque tempora incrementis. Vitembergae, 4.

GE. DAN. BÖSSEL, *Grundlegung zur Hebammenkunſt für die Wehmütter. Flensburg, 8.*

IO. BAPTISTA DE BONIS, Hydropoſia ſeu de potu aquae in morbis libri quatuor. Neapoli, 4. (*Tractatio poëtica*).

Recherches ſur l'uſage des feuilles dans les plantes, et ſur quelques autres ſujets relatifs à l'hiſtoire de

la

la vegetation par CHARLES BONNET; à Gottingue et Leide, 4. c. f.

ERNEST. GOTTLOB. BOSE, Diss. de radicum in plantis ortu et directione. Resp. *Christoph. Gottlieb Trautmann.* Lipsiae, 4.

L'Electricité, son origine et ses progrés. Poëme en deux livres par Mr. GEORGE MATTHIAS BOSE, traduit de l'Allemand par Mr. l'Abbé IOSEPH ANTOINE DE C**; à Leipzig, 12. mai.

Eiusd. Diss. sistens prima corporis physici principia. Resp. *Ioseph. Mart. Mürling.* Wittebergae, 4.

HENRIC. OTTO BOSSECK, Diss. inaug. de malo ossium schemate. Lipsiae, 4.

IOH. MICHAEL BOVRGARD, Diss. inaug. de pleuripneumonitide. Argentorati, 4.

IAC. IOH. BRÜHIER, *Abhandlung von der Ungewißheit der Kennzeichen des Todes, und dem Misbrauche, der mit übereilten Beerdigungen und Einbalsamirungen vorgeht; aus dem Französischen übersetzt, und mit Anmerkungen und Zusätzen vermehrt; herausgegeben von* D. IOH. GOTTFR. IANCKE. *Leipzig*, 8.

I. H. BRAND, *Sorgfältiger Land- und Bauren-Doctor; vermehrte Auflage. Erster Theil. Heilbron*, 8.

IOH. GOTHOFR. BRENDEL, Diss. inaug. sistens experimenta circa submersos in animalibus instituta. Resp. *Eman. Ioh. Alb. Evers.* Editio secunda. Gottingae, 4.

Eiusd. Diss. inaug. de seriori usu euacuantium in quibusdam morbis acutis. Resp. *Frid. Aug. Schulze.* ibid. 4.

Eiusd. Diss. inaug. de phthiseos hecticaeque discrimine et setaceorum utrobique usu. Resp. *Io. Henr. Riepenhausen.* ibid. 4.

SIMON. ANTON. BRINGAVD, Quaest. med. An, ut suppurato reni, sic calculoso, ferrum? Resp. *Theophil. de Bordeu.* Paris, 4. mai.

IOH. FRIDER. DE BROKE, Diſſ. inaug. de veſicae urinariae appendicibus. Argentor, 4. c. f.

An introduction to phyſic and ſurgery. Containing 1) Medicinal inſtitutions, or phyſiology, hygieine, pathology, ſemiotice and therapeutice. 2) A compendious ſyſtem of anatomy. 3) A general account of wounds, ulcers, tumours, operations and dreſſings; as alſo the medicines uſed in ſurgery. 4) Botany and the *Materia Medica*. 5) Pharmacy as well chemical as galenical. 6) A diſpenſatory containing a great variety of the moſt efficacious officinal compoſitions and extemporaneous preſcriptions. 7) A ſyllabus of the ſymptoms of all the diſeaſes incident to the human body. 8) An index of diſeaſes and their remedies. 9) A poſologic table, containing the doſes of all the ſimples and compounds. 10) An explanation of the terms of art, accented as they are to be pronounced. By R. BROOKES. London, 8.

Eſſai ſur l'éducation medicinale des enfans et ſur leurs maladies. Par M. BROVZET; à Paris, Tom. I. II. 12. mai.

IO. PETR. BVCHNER, Diſſ. inaug. de rachitide perfecta et imperfecta. Argentor, 4. c. f.

IO. BALTHASAR VON BVCHWALD, Diſſ. de rationali aetiologia rheumatiſmi et arthritidis una cum methodica noſologia utriuſque affectus, ad normam Sauuageſianam confecta. Reſp. *Ioh. Carl. Chriſtian Pape*. Hafniae.

Diſcours ſur la nature des animaux per M. DE BVFFON, à Geneve, 12.

Fundamenta Materiae medicae ad ſpecialem praxin in primis accommodatae, edita ab ANDREA ELIA BÜCHNER. Halae Magd. 8.

Eiusd. Diſſ. inaug. de purpura puerperarum ſymptomatica ex uteri inflammatione. Reſp. *Ernſt. Chriſtian. Hartmann*. ibid. 4.

ANDR.

ANDR. ELIA BÜCHNER, Diss. inaug. de remediis mercurialibus ſpinae ventoſae medicandae interdum idoneis. Reſp. *Ioachim. Niemann.* Halae Magd. 4.

Eiusd. Diſſ. inaug. de vitiis menſtrui fluxus perite emendandis. Reſp. *Georg. Werner. Niedt.* ib. 4.

Eiusd. Diſſ. inaug. de morbo periodico generatim. Reſp. *Io. Samuel Raetzdorff.* ib. 4.

Eiusd. Diſſ. inaug. de differentia actionis medicamentorum medicae et phyſicae. Reſp, *Henr. de Roy.* ib. 4.

Eiusd. Diſſ. inaug. de morborum ſignis, quae a naribus deſumuntur. Reſp. *Chriſtian. Gottlieb Roll.* ibid. 4.

Eiusd. Diſſ. inaug. de partibus conſtitutiuis ſalis communis huiusque actione in corpus humanum viuum. Reſp. *Frid. Reinhard. Marquard.* ib. 4.

Eiusd. Diſſ. inaug. de pinaſtro ſiue pino ſylueſtri. Reſp. *Gottlieb. Engelb. Fuchs.* ib. 4.

Eiusd. Diſſ. inaug. de medicamentorum mercurialium, cum ſalibus paratorum, efficacitate, per adiunctum ſulphur ad certos quosdam morbos magis accommodanda. Reſp. *Io. Erhard. Richter.* ib. 4.

Eiusd. Diſſ. inaug. de iudiciis aurium in morbis. Reſp. *Io. Gottlieb Dennewitz.* ib. 4.

An account of the preparation and management neceſſary to inoculation; by IAMES BVRGES. London, 8.

GOTTFRIED HEINRICH BVRGHART, *wohl eingerichtete Deſtillir-Kunſt; neue revidirte Auflage. Breslau,* 8.

A method of cure for the Stone chiefly by injections; with deſcriptions and delineations of the inſtrumens contrived for thoſe purpoſes; by WILLIAM BVTTER. Edinburgh, 12. mai.

PETR. CAMPER, Diſſ. de fractura patellae. Reſp. *Iac. Koole.* Franequerae, 4. mai.

IOH. SALOMON LA CARRIERE, Diſſ. inaug. de qualitate et quantitate alimentorum infantibus a prima natiuitate uſque ad ſeptimum aetatis annum conuenientibus. Ienae, 4.

IO. FRID. CARTHEVSER, Diſſ. inaug. de oleo Kajuput. Reſp. *Carol. Wilhelm. Cartheuſer.* Francof. ad Viadr. 4. mai.

Eiusd. Diſſ. de ſingultu. Reſp. *Carol. Maurit. Küſter* ibid. 4.

Eiusd. Diſſ. chymico-phyſica, de genericis quibusdam plantarum principiis hactenus plerumque neglectis. Reſp. *Io. Laurent. Baudis.* ib. 4.

Piſcium, ſerpentum, inſectorum, aliorumque nonnullorum animalium, nec non plantarum quarundam imagines, quas MARCVS CATESBY in poſteriore parte operis, quo Carolinae, Floridae et Bahamenſium inſularum tradidit hiſtoriam naturalem eiusque appendice, deſcripſit. -- MARCVS CATESBY *Abbildung verſchiedener Fiſche, Schlangen, Inſecten,* etc. *bis 38ſtes Blat; illuminirt.* *Nürnb. fol. reg.*

A treatiſe on the Bath-Waters: wherein are diſcovered the ſeveral principles of which they are compoſed, the cauſe of their heat, and the manner of their production; by RICE CHARLETON. Bath. 8. c. f.

Graecorum chirurgici libri; SORANI unus de fracturarum ſignis, ORIBASII duo de *fractis* et de luxatis, e collectione NICETAE ab antiquiſſimo et optimo codice Florentino deſcripti, conuerſi atque editi ab ANTONIO COCCHIO. Florentiae. fol.

IO. HENR. COHAVSENII Commercii litterarii curioſi diſſertat. epiſtolic. Tom. III. Francof. 8. c. f.

Pneumato-Pathologie ou Traité des maladies venteuſes,

teuſes, traduit du Latin de M. COMBALVSIER, par M. I. (IAVLT.) 2 Voll. à Paris, 12.

Memoire ſur l'inoculation de la petite verole par M. DE LA CONDAMINE; à Paris, 12. *Idem liber prodiit ſuecice Stockholmiae.*

Traité des ſenſations, à Madame la Comteſſe DE VASSE par M. l'Abbé DE CONDILLAC; 2 Voll. à Londres, 12.

Der neue Arzt, eine Anweiſung, wie er ſeyn ſoll; entworfen von C. L. N. D. *Leipzig,* 8.

IO. HARTMANN DEGNER, Hiſtoria medica de dyſenteria bilioſa contagioſa, quae anno MDCCXXXVI. Neomagi et in vicinis ei pagis epidemice graſſata fuit. Editio nouiſſima, ab Auctore ipſo reuiſa et aucta. Trajecti ad Rhenum, 8. mai.

Conſultations et Obſervations Medicinales par Mr. ANTOINE DEIDIER; 3 Voll. à Paris, 12.

DEIEAN *gründliche Abhandlung vom Deſtilliren; aus dem Franzöſiſchen überſetzt. Altenburg,* 8.

IOHANN ANDR. DEISCHENS *Abhandlung, daß weder die Wendung noch Engliſche Zange in allen Geburtsfällen ſicher gebraucht, noch dadurch die ſcharffen Inſtrumente gänzlich können vermieden werden; nebſt einem Anhange von eingeſperrten Brüchen. Augſpurg,* 8.

HENR. FRIED. DELII Diſſ. inaug. de taraxaco, praeſertim aquae eiusdem per fermentationem paratae eximio uſu. Reſp. *Frid. Ioſeph. Wilhelm Schröder.* Erlangae, 4.

Eiusd. Diatribe medica de catalepſi. Editio altera. ibid. 4.

IOH. DAN. DENSO, *phyſikaliſche Bibliotheck. 1tes und 2tes Stück. Roſtock,* 8.

GEORG. CHRISTOPH. DETHARDING, Diſſ. de ſcorbuto Megapolenſium. Reſp. *Georg. Frid. Ziegenhagen.* Roſtoch. 4.

GEORG. CHRISTOPH. DETHARDING, Diff. de haemorrhoidibus veficae mucofis. Refp. *Franc. Phil. Knaudt.* Roftoch. 4.

Eiusd. Diff. inaug. de febribus vulnerariis. Refp. *Conr. Ern. Endter.* ib. 4.

Eiusd. Diff. inaug. de cautione medici circa cafus infanticidiorum. Refp. *Chrift. Ioach. Wolff.* ib. 4.

Eiusd. Diff. inaug. de facie a variolarum infultibus praefernanda. Refp. *Tob. Phil. Hilcken.* ib. 4.

Eiusd. Progr. de haemorrhoidibus hodie quam olim frequentioribus. ib. 4.

LVDWIG MICHAEL DIETERICH *hiftorifch-phyficalifche Abhandlung von dem berühmten Wildbade zu Abach in Niederbayern. Regenfpurg,* 8. *m. K.*

Publick Virtu, a poem in three books; 1) Agriculture; 2) Commerce; 3) Arts; by R. DODSLEY. London, 4.

GVALTHERI VAN DOEVEREN, Sermo academicus de imprudenti ratiocinio ex obferuationibus et experimentis medicis. Groningae, 4. mai.

ARNOLD DVNTZE, Diff. inaug. complectens experimenta varia, calorem animalem fpectantia. Lugd. Bat. 4 mai.

FRANC. IOSEPH DVTOY, Diff. inaug. de tunica pituitaria, exponens eius anatomiam, phyfiologiam et pathologiam. Refp. *Bened. Ruppert.* Vetero Pragae. 4.

Eiusd. Diff. inaug. de ventriculo, exponens eius anatomiam, phyfiologiam et aetiologiam pathologicam. Refp. *Io. Nepomuc. Schlemmer.* ib. 4.

IO. PETR. EBERHARD, Diff. fiftens Thefes de vifu. Refp. *Carol. Guil. Schulz.* Halae Magd. 4.

Eiusd. Diff. fiftens Thefes de fenfatione ut natura. Refp. *I. C. S. Brückner.* ibid. 4.

Eiusd. methodus confcribendi formulas medicas tabulis expreffa. ib. 8.

OHANN GOTTLIEB VON ECKHART, *vollständige Experimental-Oeconomie über das vegetabilische, animalische und mineralische Reich. Jena.* 4.

Essais de Medecine sur le flux menstruel et la curation des maladies de la tête; où par rapport à la premiére partie, on donne une théorie nouvelle sur le flux periodique des femmes; et par rapport à la seconde, on propose un reméde nouveau contre les maladies céphaliques; traduits du latin de Mr. ROBERT EMETT; par M. HVRTAVT; à Paris, 12.

O. MICHAEL ENGELMANN, Diss. inaug. de melancholia. Argentorati, 4.

BALTH. ERHARD, *Oeconomische Pflanzen-Historie, nebst dem Kerne der Landwirthschaft, Garten-und Arzeneykunst. Dritter Band. Ulm,* 8.

DOROTHEA CHRISTIANA ERXLEBIA, Diss. inaug. exponens quod nimis cito ac iucunde curare saepius fiat causa minus tutae curationis. Halae Magdeburg. 4.

C. FR. ESCHENBACHS *Chirurgie. Rostock und Leipzig.* 8. *m. K.*

PHILIPP. CONRAD. FABRICII Progr. quo obseruationes nonnullas anatomicas nuperis sectionibus collectas recensere pergit. Helmstadii, 4.

Eiusd. *Sammlung einiger medicinischer Responsorum und Sectionsberichte. Helmstädt,* 8.

IO. GOTTFR. FALCK, Diss. inaug. de epilepsia seu conuulsiuis motibus virginum. Gottingae, 4.

A vindication of a Sermon entitled: *Inoculation an indefensible practice;* in which Dr. KIRKPATRICK's arguments in favour of the operation, together with his and a certain letter-writer's objections are distinctly considered and reply'd to, and the practice demonstrated in the amplest manner, highly culpable in a moral, extremely absurd

ſurd in a phyſical view by THEODORE DE LA FAYE. London. 8.

GEORG. GVIL. FEVERLEIN, Diſſ. inaug. de ulcerum artificialium in criſibus febrium acutarum imperfectis praeclaro uſu. Gœtting. 4.

Oſſervazioni apologetiche critiche ſopra la relazione d'un malatto della Rocca di S. Caſſiano del CARLENIO FIDANI. Bologneſe, 4.

De ſenio, eiusque gradibus et morbis, nec non de eiusdem acquiſitione tractatus. Auctore IOAN. BERNHARDO DE FISCHER. Praemiſſa praefatione ANDREAE ELIAE BÜCHNERI. Erfordiae, 8.

Oeconomiſche Vorſchläge die Lüneburger Heyde arthaſt zu machen, von IOH. IACOB FLEISCHHAVER. *Göttingen.*

Der vernünftige Medicus in der Phyſiologie, Pathologie und Praxi, darinnen gezeigt wird, was ein Medicus nicht allein in der Phyſiologie und Pathologie zu beobachten hat; ſondern auch, wie ſowohl ein Medicus, als Chirurgus, in den Zufällen und Krankheiten des Leibes auf die Bewegungen der Natur, Temperamente, Gewohnheiten der Natur und andere Umſtände ſehen, und ſeine Cur vernünftig darnach anſtellen ſoll; mit Beyfügung bey jedem Zufalle der ſicherſten und bewärtheſten, nach des berühmten Herrn D. STAHLS *Methode eingerichteten Medicamenten verfaſſet und herausgegeben von D.* SAMVEL FORBIGERN. *Vierte Auflage. Leipzig,* 8.

LA FOSSE, *Abhandlung von dem wahren Sitze des Rotzes bey denen Pferdten und denen Mitteln, dieſe Krankheit zu heilen. Frankfurth,* 8.

Obſervations et decouvertes faites ſur des chevaux, avec une nouvelle pratique ſur la ferrure. Par le Sieur LA FOSSE; à Paris, 8. c. f.

FRACASTORII Syphilis ſeu Morbus Gallicus, traduit

duit en Prose françoise par M. M. MAQVER et LACOMBE; à Paris.

OACH. FRANKENS *Philosophische Abbildung der Arzney-Erkenntniss und des Arzneyverständigen.* *Altona*, 8. mai.

New Experiments and observations on Electricity, made at Philadelphia in America; By BENIAMIN FRANCKLIN; Communicated to P. COLLINSON; and read at the Royal Society June 27. and July 4. 1754. To which are added: A Paper on the same subject by I. CANTON and read at the Royal Society Dec. 6. 1753; and another in defence of Mr. FRANCKLIN against the Abbe NOLLET, by Mr. D. COLDEN, of New-York. Part. III. London, 4.

O. HERMANN FVRSTENAV, Diss. inaug. de brachio sphacelato, spontanea naturae vi ab integro reliquo corpore separato. Resp. *Christian. Rudolph. Bödeker.* Rintelii, 4.

Mit nützlichen Anmerkungen erläuterte Beschreibung seiner im Jahr 1751. *in das Kayser-Carls-Bad gethanen Reise, nebst geographischer Kupferplatte; wie auch einer Nachricht aller von dem Carlsbade bekannten Bücher und Schriften; in einigen Briefen ausgefertigt von* M. C. G. G. *Schneeberg*, 8.

Observations on veneral complaints, and on the methods recommended for their cure. By THOMAS GATAKER. London, 8.

C. DE GEER, Tal om insectes nas alstring. Stockholm.

CLAVD. IOSEPH. GENDIL, Quaest. med. An calvae vehementius contusae terebra? Resp. *Io. Nicol. Millin de la Courveault.* Paris, 4. mai.

Reliqua proxime.

Conten-

Contenta in hac Parte.

